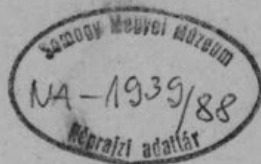

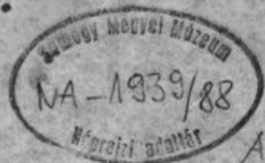
VEGYES ADATOK NAGYBEKKIRE

- ifjársok
- sapadvaanyagok
- a család
- szokások

Nagyberki-Szalacska hegy

Somogy m.

ÁLLATTARTÁS

Gulyás

Rákosi Jánosné, 1922.

sz: Ferenc Teréz

Szalacska puszta

lakik: Dombóváron

r.k.v.

Az apám gulyás vót, tizen vótunk testvérek. Réteggulyás vót, apám tavasztól őszig legeltetett, nagyon becsülte a fekete püliját, gabancos szőrű pulija vót, azt szokta mondani: "fele kenyeret a kutya megkereste."

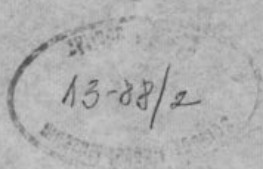
A bére: egy esztendőre, mert ápr. 1-től ápr. 1-ig szólt a szerződése apámnak: 4 q gabona, 5kg só, 10 pengő fertálpénz negyedévenként, tűzifa, 1 tekén és 1 növendék, 1 disznó 6 malacával, 1 kat. h. kukerica, 200 négyszögöl kertföld.

1936-ban 73 éves korában halt meg.

Gáll Éva

1984. VIII. 29.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

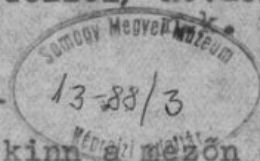
Rákosi Jánosné, 1922.XI.23.
sz: Ferenc Teréz, r.k. v.
Szalacska puszta

Béres

volt a bátyám a Biró uraságnál 1. béres. 1,5 hold földet kapott használatra és 2 q árpát. Ő keltette a cselédek ez is a feladata volt, ahogy kezdett virradni kolompolt vagy ütögette az ablakokat, legtöbbször ekekormányt ütögetett egy vassal, annak olyan hangja volt, hogy még talán a holtak is kikeltek a sírjukból.

Gáll Éva
1984. VIII. 29.

A paraszti munkát

én szépnek tartottam, tavasztól késő őszig kinn a mezőn dógozni nem volt könnyű, én mégis szépnek találtam, mer mindig megvolt a foglalkozás, nem unatkozott az ember. 20 éves vótam, amikor apám meghalt, azóta egyedül gazdálkodtam. Saját káromon tanultam meg mindenfélést, a gyakorlat teszi mesterré az embert, hát én is inkább sokat tanultam magamtul. A mezőgazdaság olyan, mint mikor az ember sorsjegyet vesz, az idő is befolyásolja, sose tudni. A mi hegyünknek nagyon magas vót a teteje, és nagyon köllött tudni azt, hogy mikor mit köll dógozni. Akinek éltek a szülei az sokkal könnyebben vót, ugye meg tudta tanulni tőlük mikor mit köll tenni. A mostani világba könnyebb, mer mindenki a munkája után él, régen meg eccer ki köllött fizetnyi az adót, köllött a földnek annyit teremni, hogy jusson gazdasági fölszerelésre, adóra, ruhára, élelemre. Nekünk a Felső Mezőbe vót földünk, jó fekete föld vót, de azért minden harmadik évbe trágyáztunk a forgó alá, mer vetésforgó volt nálunk. Vót 6 dülő, 2 buza vót, a következő dülőbe vót krumpli, bükkönyös zab, árpa, kevés kukorica, a másik két dülő meg kukorica vót, meg rozs vót közte ez-az. Ezt évenként cseréltük, 3 évenként meg trágyáztuk, de nekünk vótak olyan messzé földünk, hogy én Göllebe előbb hazaértem vóna mindig, mint Nagyberkibe. Közel a Gázlói határhoz vót 6 hold földünk, hát Gölle oda 2km. ide meg 6 km-re van. A szőlőre nem sok gondot fordítottunk, mer inkább a mezőre vittük a trágyát, ahunnan az élet gyütt, a gabona, a mindennapi kenyér.

Gáll Éva
1984. III. 23.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

Tar Gyuláné, 1915. V. 16.
sz: Javós Magdolna
r.k. v.

Felirészek

- Ujváros -- a patikának az utcája.
- Uj utca -- a vasuton alul.
- Gát -- a Kapos hídtól az állomásig tartó terület.
- Kisgáti puszta -- Berkiből ahogy kiérünk Szabadi felé, ott vót egy épület is.
ott külön uraság vót.

Gáll Éva
1984. É. 1.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

Tar Gyula, 1908.
r.k. v.
/súszter/

Nemzetiség

A nagyberkiek szinmagyarok vótak. A Kisberki nem, az vegyes sváb község vót. Amikor én még gyerek vótam, a svábok nem nézhettek a magyarokra, a svábok meg nem nézhettek a berkiekre. Másképp is jártak a svábok, meg mindenben mások vótak, fukarabbak, de dógosabbak is, mind mink.

Gáll Eva
1984. X. 1.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

Tar Gyula, 1908.
r. k. v.
/suszter/

Gazdák

Régen is meg majdnemcsak most is az öregek dőgoznak a szőlőben.
Bár mostanába már több fiatalabb is vett a hegyen szőlőt.
Régen abba a maszek világba nem vót eladó szőlő, nagyon ritkán lehetett csak begyutni ide szalacskára, vagy eladósodott, vagy előregedett az illető aztán nem tudta munkálni, és eladta. Ha valaki kimondta, hogy el akarja adni, akkor má rögtön hire ment a faluba, hogy ezé eladó ám, eladó ám, délután kimondta a gazdája másnap reggelre már mindenki tudta.

Gáll Eva
1984. X. 1.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

Tar Gyuláné,
sz: Javós Magdolna
r.k. v.

Gazdaság

Apám közepes gazdának számított, 9 hold földje vót. Akkor megen a bátyámnak a földjét megmunkálták feliből. Közbe az én bátyámnak megnyött a lánya, akkor annak hoztak vót, a házhoz, e nem panaszkodhatott, mer mindjárt az vót a gazda. Ennekem 2 hód földet adtak, akkor én az apósomtul az urammal külön mentünk, vett apám egy házhelet, arra épültünk, no meg szőlőt adtak. Szőlőből adtak, lány nemigen szokott szőlőt kapni, de ugye mink külön vótunk, ketten vótunk és mikor öregapám meghalt, akkor az a szőlőjéből adott apámnak egy darabot, akkor ugy vót, hogy a bátyámé lesz a nagyobb darab szőlő, az enyim meg lesz a kisebb darab, akkora épület vót, hogy vót két alsópince, de az az épület alatt vót mind a kettő, meg ilyen kis szoba, meg présház mindegyőnknek. De apám halála után a bátyámék nem törődtek vele, ugyhogy leszakadt a pallás, elrohadtak a gerendák, lécek. Én mondtam a papának mindig, hogy vágják le kétfelű a tetőt, mer az összedül, a mienket is ne döntse össze. Mégis ugy jártunk, hogy gyütt egy csunya vihar aztán vitte a mienket is azokéval együtt. Azoké ugy van most is azon módon, benn rohadt egy nagy kád is, az iszalagtul, meg a vesszektul nem látszik. Akkor mink össze pakultunk, deszkát léceztü sindőt, mindent elpakutunk onnand.

Gáll Éva
1984. Y. 1.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

Tar Gyuláné,
sz: Javós Magdolna
r.k. v.

Kaszáló

A parton a körösztnél régebben szőlő vót, de most kaszálónak használjuk csak.
Meg a pince környékét is rendszeresen lekaszálták az uram.

Gáll Éva
1984. X. 1.

Somogy m.
Nagyberki-Szalacska hegy

Kalmár Gáspárné,
sz: Javós Erzsébet
r.k. v.

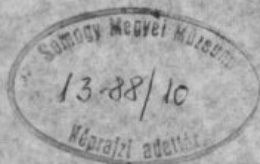
Falusrészek

Vasuton alu = ez volt az alsó falu a síneken túl Szalacska felé.
Uj sor = ahová a cselédség épült, azt mondták uj sornak, sok uj háza t építettek od a, ugye amelik cseléd vitte valamire az épült.
Kapos f olyó vót a határ Kisberki és Nagyberki között.

Gáll Éva
1984. VIII. 31.

Somogy m.

Nagyberki-Szalacska hegy

r.k. v.

Legelő

A nagyberkieknek közös községi legelőjük volt.

Birka és sertés legelő --- a Tárkányi erdő alatt, Kisberkin alul, ahol most van az MHSZ pálya.

Marhalegelő --- az uradalom területéhez tartozott, a mostani Vistározó alatti területen.

Marhát nem hajthattak ki oda a gazdák, lekötött jószágként tartottuk az istállóban.

Gáll Éva
1984. IX. 12.

Régi ház

A környéken nekünk vót a legnagyobb szobánk, padlóval, mer a többieké majdnem mind földes vót. Egy nagy cserépkályhánk is vót, kívülről fűtöttük a konyhából olyan meleg vót mind a pokol. Csatával fűtöttünk, nem ám fával.

Kisvaszarbu jártak ide a kályhások, maguk égették a csempéket és rakták is össze. Négyzetes kályha vót, a felső részén egy asszonyi fej vót.

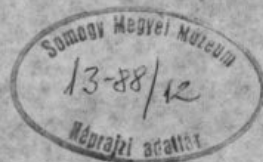
A háboru után mikor hazagyöttem a fogságbul raktam belőle egy házi sporheltet Szabadkéményes konyhánk vót, abba fűstülődtek a husok. A konyhában a kemence mellett vót a tűzhely, azon főztek, az alja tapasztás a lapja vas. A szabad, bolthajtásos kéménybe ment föl a fűst, botokat akasztottunk oda és arra amit csak lehetett husfélét fűlakasztottunk, mer azt vittük magunkkal, mikor mentünk a határba, a fűstöltek elálltak, nyáron se köpte be a légy, sokáig el lehetett tartani.

Háboru után már én is lefedtem, a szabadkéményt, s csináltam egy téli-nyári konyhát. Később már alig vót egy-egy szabadkémény a faluban, akinek vót, annál 5-6 gazdának is fűstülődött egyszerre a husa. A 40-es évek végén kezdett elterjedni, hogy külön fűstülőt építettek az udvaron, de az már nem vót olyan jó, mer a husfélének magos fűst köll, hogy messziről menjen rá.

Gáll Éva

1984.IX.12.

Somogy m.
Nagyberki Szalacska hegy

r.k. v.

Vásárok

A legnagyobb vásár Attalába, Nagyberkibe és Batéba vót. Meg Gödrébe, Baranyajenőn, Sásdon is jó vásárok szoktak lenni.

Berkibe az első vásár húsvét után közvetlen munkanapon vót, a 2. László királykor, jun. 27.-én, a harmadik: Lajos királykor, aug. 28. körül, és vót még egy Imrehercegkor, ősszel.

A tavaszt lányvásárnak osufolták, akkor aztán kiötöztették ám a lányokat, selyembe még az is, akinek nem vót egy büdös vasa se, azis uj ruhát vett, még akkor is ha kölcsön kért.

Gáll Éva
1984. IX. 12.

Somogy m.
Nagyberki-Szalacska hegy

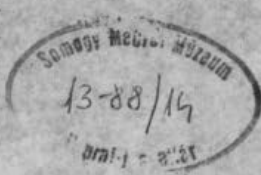
r.k. v.

Birtokmegoszlás

Berkibe vót egy nagy uradalom, annak vót gazdasági cselédsége, mondjuk a lakosságnak egyharmada. Nyáron volt itt 150-200 summás Zalából, utóbb meg már Heves megyéből jöttek, Boconád környékéről. Sokan jöttek a Balaton környékéről is, Nemestördevic vidékéről. Az uraságokon kívül nem ismertem a környéken igazi jómódu embert, a többinek mind gonddal köllött megélni. Mi dőgoztunk 18 hold földbe, de állitom, hogy a legelső ceignadrágom 17 éves koromba vót, de boldog vótam, most meg azt se tudja az ember, hogy mit vegyen rá. 1939-be lett az első biciklink, kettőnknek vót egy a testvéremmel, fele uton én vittem a bátyámat, a másik felén meg ő vitt engemet. 1938 után kezdett elterjedni a bicikli, a terménynek, állatnak jó ára vót a háborus készülődés miatt.

Gáll Éva
1984. IX. 12.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

Kiss Sándor, 1905. XII. 26.
r.k. v.

Cseléd konvenció

Egy konvenció vót 16 d buza fele buza fele rozs, egy öl fa vastag fába, vagy pedig szabad tüzelés, rózsából meg ilyen ócskább fából. Zsirt aut nem kaptak, mer szabad disznótartásuk vót, korlátlan mennyiségbe, amennyit el el birt tartani. Sokat nem birt tartani, mer kijártak, meg haza is köllött adni valamennyit, pláne ha ~~gyökkanásznák~~ gyerekek is vótak, a jószágnak má nem nagyon jutott. A disznók kijártak, télen is ki vót gyelülve a cseléd-kanásznak olyan ócskább legelő az urasági birtokból. Vót külön cselédkanász, cselédcsofordás, csak a cselédek állataira vigyázott, de az uraság fizette őket, ugyanolyan konvenciót kapott mint más cselédek.

A sérült vagy gyöngébb fizikumu embereket tették cselédkanásznak, aztán bizony vót ugy, hogy fél konvenciót kapott csak. Abból csak ugy lehetett megélni, ha vót másik egész konvenció is a családba, vagy vótak gyerekek, akik eljártak napszámba. A gyerekek sokkal kevesebbet kaptak napszámot, mind a férfiak. Szoktak cimmerkedni /nyujtózkodni/ a kastély ablakába, mikor az elosztás vót, hogy nagyobbak látszódjanak, akkor többet kapnak.

A magtárná szoktak összegyűnni a napszámosok, napfölköttre ott köllött lenni mer ha egy kicsit má fönn vót a nap, s valaki csak azután ment, annak azt mondta a Szakka nevű ~~úr~~ az utolsó uraságnál, hogy "elmehetsz haza, holnap majd korábban kelj föl!" Ő osztotta be a munkásokat, szidták, mint a bokrot, nagyon goromba ember vót.

A munkások mellett vótak pallérok is, azok is nagyon szigoruan fogták a népet, mer avval csináltak becsületet maguknak, hogy hajtották a népet. Cukorrépaegyelésnél vagy kukoricakapálásnál nem ugy vót ám, hogy kiértünk a végire, azt ehettünk, hanem csak akkor gyühettünk ki, amikor pontosan elgyütt az óra, mire kiértünk a föld végire, elment az ebédidőből 10 perc, meg korábban be köllött fejezni is, mire egy óra lett, addigra má benn köllött állni a sorba.

Azokhó a szegény zalai meg mezőkövesdi summásokhoz még szigorubbak vótak. Egy summásgazda szedte össze odahaza a népet, és leszerződte őket 6 hónapra de azér mindig énekeltek, mikor mentek hazafelé.

Gáll Éva
1984. X. 1.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

Kiss Sándor, 1905. XII. 26.
r.k. v.

Család

Édesanyám Kiss Józsefné, Varga Katalin 1 hónap híján 90 éves élt.
Négyen vótunk testvérek, de csak ketten maradtunk, mer kettő meghalt
kiskorába. A nőtestvérem Attalába ment férjhez.
Édesapám cselédgyerek vót Berkibe az uraságnál, napszámos. Öregapám
az gyalogos hajdu vót. Előtte öregapám Gödrébe szógált a papnál, öreg-
anyám meg ott vót szógáló a papnál, így házasodtak össze, és haza köl-
töztek Berkibe.

Gáll Éva
1984. I. 1.

Kelmár Gáspár,
r.k. v.
sz: Taszáron

Nagyberki
Kossuth L. u. 56.
Somogy m.

Katonáskodás

Sokat katonáskodtam, 86 hónapom vót katonáéknál. Jártam Erdélybe, Délvidéken, Fülvidéken, Oroszországba. Rossz élmény vót, habár nem vót rossz beosztásom, mer zászlóaljjelelmezési altiszt vótam. Eccer főváltottak bennünket, ugyhogy karácsonyra itthun lettünk vóna, 42-be mentünk ki, 43 karácsonyára haza értünk vóna. Egy ilyen kis kopott zászlóalj vót ez, a zászlóaljparancsnok vót egy pesti póstatiszt, hadnagy, nagyon rendes gyerek vót, Balog Istvánnak hívták. Szakaszparancsnok vótam, aztán vót egy Vezér nevű százados, aki kiadta a parancsot, hogy hajnalba evvel a zászlóaljjal köll elindulni. A 48 emberből 5-en gyűttünk haza. Vót egy Hahn nevű szakaszvezető, baranyaháromszögi gyerek, aztán tüdőlövést kapott, hát vittem én a hátamon kb. olyan hosszan, mint ide a Tsz iroda, de hát nem bírtam a 2,5-3 m-es hóba, azt mondja nekem; ezt a szavát nem felejttem el: "Gazsikám, én itt pusztulok el, a feleségemet értesítsed, és mielőtt elválnánk lőjj agyon!" Nem szeretek róla beszélni se, mer ez a szava sohase megy ki az agyambul, mindig ha Oroszországra gondolok eszembe jut, hogy azt mondta "Mielőtt elválnánk, lőjj agyon, hogy ne kinlódjak." Ez nekem annyira fáj, hogy mikor otthagytam, ráborultam, azt ugy sirtam, "Jánosom nem tudok mást mondani, szerbusz, Isten veled." Megírtam a feleséginek, de nem gyűtt el érdeklődni, nem tudom mi lett velük, mer sváb gyerek vót, lehet, hogy kitelepítették őket.

Gáll Éva
1984. IX. 16.

Kalmár Gáspár,
r.k. v.
sz: Taszáron

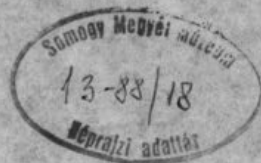
Nagyberki
Kossuth L. u. 56.
Somogy m.

Jegyzőség- nemzetiség

Nagyberki, Kisberki, és Kercseliget jegyzőségileg egy vót. Kercseligetnek kb. 80 %-a sváb vót, akik német anyanyelvűnek mondták magukat, Kisberkinek meg kb. a fele vót sváb, azok jobban összeházasodtak a magyarokkal. Amikor a kisberkieket kitelepitették ott vótam, kocsival szállítottuk a svábokat, a batéi állomáson vagonirozták őket. Kercseligetre kellett nekünk elmenni kocsival és onnan vittük őket a kis cuccal, amit vihettek magukkal. Ki vótak oda rendülve szabadiak, attalaiak, meg tán pulaisk is. Nem vót szabad beszélgetni a svábokkal, mikor odaértünk, a csendőrök kordont huztak, gyorsan lepakulni, és mink kocsisok nem beszélhettünk tovább a svábokkal. Vót egy attalai kocsis, el kezdett egy svábbal beszélgetni, majdnem közibük lökték. Csunya világ vót. Fülvidékrü telepitettek a helyükbe olyanokat, akik ott magyaroknak vallották magukat, amilyen vagyonuk vót ott, asszerint osztották el őket itt is,

Gáll Éva
1984. IX. 16.

Kalmár Gáspár,
r.k. v.
sz: Taszáron

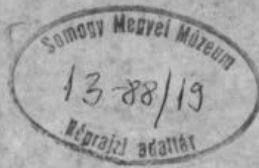
Nagyberki
Kossuth L. u. 56.
Somogy m.

Svábok

Meg vót különböztetve a sváb ház, egy nagy "V" bötü vót ráírval.
Pl. a nagyberkiek miko mentek a hegyre, vagy gyűttek haza, pláne, miko gyűttünk haza, nem eccer, se kétszer történt meg az, hogy a fiatalok, akik a sváb házakba laktak elkezdték "sicc, sicc", ez volt a jelszavuk. Meg is dobálták sokszor a magyarokat, mikor gyűttünk a szőlőből haza kocsival. Ez kiütöközött a háboru alatt a svábokhul. De őszintén megmondom, hogy sokkal dógosabbak vótak a svábok, mint a magyarok, most is olyanok. Pl. ott vót Gödre, Körösztur, azok a dombok, akik most gazt termelnek, abba most nincs semmi, erdő az egész, ott ilyen kis éves csikókkal meg másfél éves csikókkal mind fő vót szántva az egész, és nem vót parlagon egy darab se. Az mind el vót vetvel. Szóval ügyesek vótak a svábok. A cseszkók inogtak, akiket a svábok helyére betelepítettek, hogy most az enyém marad ez a terület vagy nem, meg mindegyiknek fájt az, amit otthagytott. Ez az érzésük aztán elmulott lassan, kezdtek belegyünni a dógokba, de közel se vótak olyan dógosak, mint a németek.

Gáll Éva
1984. IX. 16.

Kalmár Gáspárné,
sz: Javos Erzsébet
r.k. v.

Nagyberki
Kossuth L. u. 56.

Törzsparaszt--- ujpógár

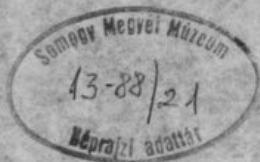
Törzsparasztnak az számított, akinek az öregapja meg az úkapja Nagyberkibe született. Azok vótak az ujpógárok, akik az uradalomba szógáltak, és ez a főső sorba vettek házat vagy oda épültek és oda telepedtek. Azok lassan szödegették össze a földjüket, később mikor vót a sz osztás, kaptak is. Mikor a Tudományos Akadémia területét kifarcellázták, akkor nemcsak azok az ujpógárokú igényeltek, akik szelőtt cselédek vótak, hanem azok a parasztek is, akiknek kevesebb földjük vót, meg annak a családja is kapott aki hadifogoly vót, vagy odaveszett a háboruba, azok is kaptak 1 vagy 2 kataszterit. Az első gazda Nagyberkibe az spám vót, kb. 40 hold földdel, ebbe benne vót a szőlő, kaszáló, szántó meg a ház, kert is. Utána gyútt a Nagy Imre, a Kis Tar, előtte vót még a Bóna, majd a Péter Jóska, aztán a Varga Sanyiék. Talán 10-en tartoztak az első passzusú gazdák közé, de ezek közül is, ha ötten tudtak gazdálkodni. En szér tudom ezt pontosan megmondani, mer én csépültem cséplőgéppel egész Nagyberkibe, és láttam, hogy kinél milyen gabona vót, meg ha nem csépültem vóna, akkor is láttam vóna a mezőbe. Nem eccer földültünk a hintóra a feleségemmel és elmentünk végignézni, hogy milyenek a termések, már a sajátunkér, mer minket az érdekült a legjobban, két gyönyörű lipicai lovunk vót a háboru előtt. A termésérül mindjár meg lehetett mondani, hogy ki milyen gazda, ha konkoly hitvány buzája volt pl. az a gazdaság már nem ment jól, lusta vót a gazda. Mink pl. nem vetettünk sohase a saját buzánkból, mindig friss gabonamagvet hozattunk a Fleischmann féle kutatóintézetből, csak abból vetettünk. Aki elvetette ugye a saját buzáját, annak mindig hitványabb lett, virágzott benne a konkoly. Meg aztán az is megmutatta a gazdának a munkáját, amikor elment az ember a mezőn, még mikor olyan sarjadzó vót a buza, hát a konkol ott nevetett. Ugye azt ki köllött böködni, kétágu túskebböködővel, éles vót mind a két fele, azzal kiszurkálták. Nekünk azt sohase köllött csinítani, mer csávázott, fertőtlenített vetőmagunk vót. Ha eccer az a konkoly kihajt és azt elcsépülik, azt nem tudják ugy kicsépülni abbul a szelmábul, hogy abba ne maradjon szöm, az odamegy a tehenek meg a lovak alá a trágyára, a trágyát kihordták a mezőre, másik évbe kikelt, még 10 év mulva is kikelt. A buzát meg szokták tréblözni, az válogatógép vót, kézzel köllött hajtani, egyik felü kipotogott a konkoly, akkor a 2. vagy 3. rendü buza a végén meg kifolyt a szép buza. Ez már a rostát, a szelelést helyettesítette. Ilyen gép csak a Biró uraságnál vót, a kisgazdák továbbra is rostával szelelték a gabonát, kézzelhajtós rosta vót több gazdánál, nem vót minden háznál, kücsönkérték, a babot is avval rostálták ki. Egyedül a rozstot csépeltük kézzel, mikor zsuppot csináltunk, meg kötelet is rozszalmából csináltunk, bár utólagosan már azt is buzából kötöttük. Kivették a rozslángját, jobb kenyér vót belüle, mint a buzából.

Gáll Éva
1984. IX. 16.

Vetésforgó

4 ágba vót fölosztva a föld, vetésforgó volt, ezt pontosan betartottuk s évente váltogettuk. Ami 1. évbe buza vót, az 2. évbe kukorica lett, 3. évbe takarmány: répa, lucerna. A 4. évbe újra buza. Vót úgy, hogy az 5.-6. évbe lett csak újra buza, mer ha lucerna vót az 5-6 évig bírta. Utána lett kukorica az első évbe lucerna után, mer annyira gazdag vót a terület. Minden dűlőbe vetésforgó vót. A Bóna sarokba, Temető dűlőbe, Közép dűlőbe, Berki dűlőbe meg a Harasztba is. 2-2 dűlő tartozott egybe. Minden dűlőbe vót földünk, a legjobb föld a Bóna sarokba vót, a Haraszt Mosdós felé az volt a leggyengébb, de mindegyik fekete föld vót. 12-13 hold búzát vetettünk egy évbe, utána együtt ugyanennyi kukorica. Az egész nagyberki határ ilyen volt, ~~akk~~ általába, nemcsak a mi vetésforgónk vót ilyen. Aki nem így tötte, az má csak olyan lógó pógár vót. Két dűlő buza dűlő vót mindég, nem vót köteles búzát vetni oda, de neki is úgy gyütt ki a vetésforgója. Azt mondta ha én oda ~~kk~~ kukoricát vatek vagy elnyomja a szomszéd búzáját, vagy a kukorica megy tönkre, mer ilyen is vót. A másik dűlőbe vót a takarmány, a 3. két dűlőbe meg a répa, kukorica, krumplá. Itt ugar nem vót sose, minden darab föld ki volt használva. A rét meg Bóna sarok alatt húzódott föl egész Gázlóig. Annak, akinek nem vót mind a két dűlőbe területe, az úgy vetett, ahogyan tudott, de ez nagyon ritka vót. A törzsparasztok azok mind úgy vetettek, ahogyan mink.

Kalmár Gáspárné,
sz: Javos Erzsébet
r.k. v.

Nagyberki
Kossuth L. u. 56.

Cselédek

Vót nálunk két tehenes meg két kocsis, meg két hónapszámos nő állandóan, aki hónapról hónapra vót leszerződve. Le vótak szerződve egy évre, csak hónapszámosnak hívtuk őket. Mindennap jöttek, minden munkába segítettek. Olyanok vótak, mint a családtag, svábok vótak, s az apámnak köllött aláírni, hogy vállalja értük a felelősséget. Nekünk vót még egy házunk Nagyberkibe, a falu szélénél, ott laktak ezek és innen telepítették ki őket. Ott lakott a család, vót 3 menyecske, és kettő le vót szerződve nálunk állandóra, sokszor a harmadik is itt vót, de az csak napszamba gyött.

Ha iskoláztunk, akkor sok napszámos vót nálunk, legkevesebb 16-an kellettünk egy iskolázáshoz. Két ember ásta a sorokat, az egyik kiásta, a másik meg ment utána kimélyítette és utána leegyenesítette a kiásott gödör oldalát. 2-3 asszony ültetett, a többiek vizet hordtak meg a vesszőket vitték oda.

Gáll Éva
1984. IX. 16.

Kalmár Gáspárné
sz: Javos Erzsébet
r.k.v.

Nagyberki
Kossuth L. u. 56.

Javos Gyula

Az édesapámnak csak 6 elemije vót, 1905-be végezte, még megvan az értesítője is. Később gazdasági iskolákat meg tanfolyamokat is elvégzett. Az édesapámnak a nagyapja vót Szántó Ferenc, ő írta alá az értesítőt is, meg az édesanyja: Szántó Anna, azér, mer elvátton éltek, nagyon rossz ember vót a nagyapám Javos Gábor. Nagyanyám itt lakott az édesapjánál Szántó Ferencnél a fiával, apámmal együtt.

Gáll Éva
1984. IX. 16.

Kalmár Gáspár,
r.k. v.

Nagyberki
Kossuth L. u. 56.

Földvásárlás

Tudja mit mondott az öreg szülő /az adatközlő anyósának az anyja/
vót a Főszőmezőn egy darab föld eladó, azt mondja az após: "ergye vedd meg"
"mi a rosszakat akartok mán, megen földet még nem ölég?" Mer ha vót föld,
pláne a szomszédba, akkor azt föltétlen meg köllött venni, emennyiér
adták, ott nem vót mese. Azt tudták az eladók, hogyha jött a Gáspár vagy
a Javos Gyula az árverésre, akkor azok hajtják... hát azok jártak jól,
mer nem engedték, mindig ráigértünk, ozt mikor má látta az illető, hogy
ugyise hagyjuk, akkor abba hagyta. Az árverést mindig annak a házánál tar-
tották, aki eladta a földjét.

Gáll Éva
1984. IX. 16.

Kalmár Gáspárné
sz. Javos Erzsébet

Nagyberki
Kossuth Lajos u. 56.

A Javos család

Az édesenyám is idevalósi lány vót, az is Javos, Katalin, de vérrokonság nem volt az anyám meg az apám között. A faluba talán a legtöbben Javosok vótak, a Tarok és a Vargák is sokan vótak, de mink vótunk a legnagyobb gazdák, a többiek rendes parasztok vótak, de nálunk kisebbek, paraszti munkával foglalkoztak csak, nekik nem vót ilyen mellékág, mint nekünk a szőlő vagy az állattenyésztés. A tejszövetkezetet apám alakította meg Nagyberkibe, óvasó kör is vót, meg hitelszövetkezet annak is tagja vót, az apám ilyenekkel is foglalkozott.

Az úkapám amit öröküt az ű apjátú azt megduplázódta. 3 fija vót: Javos Gábor, Javos Gyurka és Javos József, mind a háromnak annyit adott, mind ő mit kapott egymaga az édesapjátul, annyira gyarapította. No aztán akkor apám is vett az urammal együtt közösen, Vargáéktul is vettünk, akkor megvettük ettül a Javos József fiátul a Jancsitul azt a szőlőt, ami eredetileg a nagyapánké meg az úkapánké vót, visszavásároltuk, azt az első részt.

Gáll Éva
1984. IX. 16.

Nagyberki
Somogy m.

Tót /Péter/ József, 1906.
r.k. v.

Család

A családba a gazdának vót a legnagyobb szava, pl. a feleségeméknél az apósomnak, amit ű kimondott, annak ugy köllött lenni. Vőnek megy, pl. mondjuk nekem van egy fiam, az megnősül mondjuk Szabadiba, és elmegy oda lakni, az oda vő. Ha nem viszi haza a feleségét, akkor az vő. A vőnek kevés szava lehetett, de mikor milyenek vótak a korosak, az öregek is, ha olyanok vótak, hogy nagyon nagyra tartották az ű hatalmikat, hát bizony akkor a vőnek nem sok szava vót.

Én 53 évet éltem le a feleségemmel, nem mondom, hogy nem vót köztünk szóváltás, mer vót, de nekem vót olyan anyám, akit azt lehet mondani hogy anya vót, mer ha szót váltottunk is a feleségemmel, ha tudta is hogy nekem van igazam, akkor se az én pártomat fogta jám, hanem a mönyijét, a feleségemét, fölvette a spórheltfát, avval koculta a fejemet, "Ne te, a fejedet betöröm" Én meg mit csinálhattam, megfogtam a kezit kivettem a fát, aztán visszatettem a vékába. Azér csinálta mer én a fija vótam, ha mink összegyüvünk csak hamarább megbékülünk, ugye egy fiu az apával vagy az anyával csak hamarább megbékül, a meg csak menyé, nem lánya. Én meg Isten látja a szivemet így nem tettem rá a feleségemre 53 évig rosszból a kezemet. Én máma se tartom helyesnek, hogy egy férfi egy fehérnépet megverjen, ahhoz nem nagy tudomány köll, nem, tessék megverni egy nálánál erősebb férfit, az a valami. Ugye ha egy nőnek valami baja van, az mivel tud magán erőt venni el kezd sirni, de egy férfi nem, egy férfinál más, hogyha baj van ugy a család közbe, elmegy a kocsmába, mind ahogyan a nóta is mondja:

Bunak, bajnak orvosságát kiskocsmába mérik,
Elmegy a kocsmába aztán züllik, elfelejti a baját.

Gáll Éva
1984. III. 22.

Nagyberki
Somogy m.

Tót /Péter/József, 1906.
r.k. v.

Szomszédolás

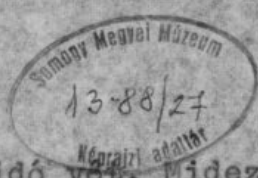
Röggel, mikor a kanász hajtotta az állatokat ki a legelőre, akkor a kapuba összementek ezek az emberek, a legnagyobb aratásba is, akkor elmentek, meggyűtt az este, hazafelé kinn a kapuba összegyűttek, ott tárgyutak, akkor "Marci, Jancsi, gyűjjön kendtek haza, mer kész a vacsora"- szokták mondanyi az asszonyok. De nemcsak itt a faluba vót meg az összetartás, hanem kinn a hegyen méginkább, ott még jobban összejártak a pincésgazdák. De náma má nincs meg ez, mer ugye nem is lehet tanálni 4 tagu fölnőtt családot, mer ugye ha az a fiu megnősül, rögtön különmegy a szüleitül.

Gáll Éva
1984. III. 22.

Nagyberki
Somogy m.

Tót /Péter/ József, 1906.
r.k. v.

Vallás

Az egész falu katólikus, csak 3 zsidó vót, Midezig bótos, a másák meg szabó vót Sterger, máskülönben szin magyar az egész Nagyberki.

Gáll Éva
1984. III. 22.

Nagyberki
Somogy m.

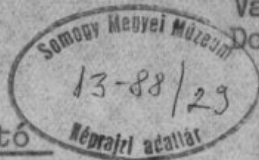
Tót /Péter/ József, 1906
r.k. v.

Szaporaság -- család

Ölég nagycsaládosak vótak régen a berkiek, az én apósomnak meg anyósomnak id. Bónai János, vót két fia, meg egy leánya, az férjhez ment egy falusi tanítóho, Belegbe, meg az apósom testvérgyinek is vót egy lánya, ez ugye 6, meg a két öreg 8. Ezek együtt éltek, egy kenyéren, No azt utóbb már mikor én elvettem a feleségemet, akkor még mindig együtt vótak. Mást nem mondék, mind szokták mondanyi: Aldott a sok kéz, átkozott a sok torok." Hogyha mentek dógozni, bizony ott meglátzott a sok munka, vót nekik 38 hód földjük, ilyenformán. Űk maguk arattak, nem adták ki az aratást, szőlő ebből lehetett olyan egy kataszteri, 1600-1800 mól. Ez mind Szalacsán ez vót két helen.

Gáll Éva
1984. III. 22.

Kántortanító

Sik Sándor nevű kántortanító volt itt, nem tudom, hogy honnand gyűtt ide, de nagyon rendes ember vót, ha azt el nem marják, még a nép se ugy beszél, mind ahugyan mostan. Szindarabokat tanított, meg mindjárt akart fősteni vászonra meg mi, de vót itt egy Tóth Mihál nevű azt mondta, hogy elszereti az unokáját, aztán elmarták innend a tanitót, pedig az nagyon jó egy tanító lött vóna, de hijába, elmarták.

Nagyberkibe megállott a gőzkocsi,
Azt kiáltják, szabadságos öregbakák kiszállni.
Kiszálltunk már indulhat a gőzösmasina,
Isten veled sej haj, Bileg Hercegovina.

Ezt is ő tanította meg.

Gáll Éva
1984. III. 22.

Nagyberki
Somogy m.

V arga Pálné, 1912.
Dobos Őrsébet
b.k. v.

Származás

Apám meg nagyapám is berki születésű, gazdálkodók vótunk, eleinte nem sok földön dógoztunk, 6 holdon, később mire má a téeszcsébe bevittük lett 15 kateszteri, mindig szerézzgettünk hozzája.

Az egész falu katólikus magyar vót, nem vót itt se sváb, se semmi, mind két zsidó botos, az egyik Hoffman Károly vót, utóbb a fija már Berkesre magyarosította a nevit, a másik meg Strenger szabó vót.

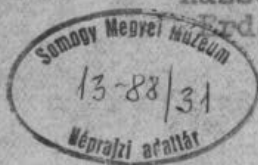
Kisberki az német falu vót, eleinte nem nagyon házasodtak velük a nagyberkiek, mostmár kezdik, de előbbre nem hoztak onnand soha lányt. Lánykoromban még a kis meg a nagyberki legények se szivelték egymást, ha bucsukor elgyüttek összevesztek, meg terelték őket, mer az a Kapos vőgye, Kanáris vót a határ, azon alu Kisberki, azon fölű meg Nagyberki, odáig terelték őket, azok valahugyan nem olyanok vótak, mind mink, haragosabbak.

Háborukor is azon vótak, hogy űk nyernek, aztán Berkibe is már a nagyobb, szebb házokat kiválasztották: e lesz az enyim, e lesz az enyim.

Akkor meg elmentünk, vótak ott az erdő alatt olyan kenderáztató tók, akkor vittük a kendert, abba áztattunk, ott is aztán sohase felejttem el, az egyik menyecske azt mondta: ezek a piszkos magyarok má meg idegyüttek, mer forrás vizek gyüttek az ódalbul, oda sorba csinýátak olyan tókat, ez az enyim, ez az enyim, eresztették le, mer mindannyiba nem vót forrás, ott is mindig vitáztak.

Gáll Éva
1984. III. 22.

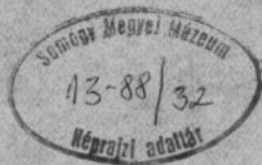
Kenyérsütés

Megtanultam az anyósamtul jó kenyeret sütni, már reggel korán fékeltünk megsütöttem korán a kenyeret és azt vittem ki velünk a mezőre dógázni. Már nincs meg a kemence, de nagyon jó kis kemence vót, hátul a kiskonyhába. Innen a szőlőből is hazavittük a venyigét, kenyeret sütni nagyon jó vót, még az erdőre is elmentünk csalitot vágni, azt is hazavittük. Aztán mikor elkezdődött a téeszcsé, elmaradt a kenyérsütés, hiába, nem értünk rá. Először 1951-be alakult meg, akkor ugye gyűtt az 56, akkor széjjelmentünk, akkor megen 59-be lett újra megalakítva, akkor má csak egy lett, először meg kettő volt. 5 éve mulott, hogy mostmár a 6 községnek van egy közös Tsz-e. Az egy leégés vót, mikor belementünk a téeszcsébe, az embernek oda köllött adni azt a kis jószágját, mindent, még amit kapunk földet, azt is oda köllött adni, kocsit, lovat, szerszámot, minden jószágot. 40%-a az benn van, a 60 %-a lett kifüzetve, én is beadtam két lovat, annak a % -a ott van még mindig. Akkor beadtam egy hasasüszöt, amin nek 3 borgyuja lett ottan, 640 kiló vót, annak is benn van a 40 %-a, beadtam egy pár lőszerszámot, egy kapálóekét, egy fogast, hengört, persze abból nincs am má semmise, lőfogot is kevés van, gépek vannak helyette. Sok dógom vót nekem, brigádvezető vótam 18 évig, vót 50 esszony, 30 ember 15 fogat, ezeket köllött elrendezni, aztán elmenni a házakhoz, kimérni a területet. Most jó világ van, mer pénz van mindenkinek, de régen mink mikor férhő mentünk, amit adtak a szüleink, annak ölégnek köll lenni, még csak meg nem halunk. De most 1 évig kettőig megvan az a butor, aztán ki köll dobálni, mer most van másik divat. A szülők elkészítettek staférunggal, butorral, lerağott ruhával, én is egy sifonért teli vittem lerağottal, vászonnemüvel, vittem 10 vég vásznat, 10 tekercset, meg a sok himes abroszt, kendőt meg szalvétát meg lepedőt. Akkor ágyruhát, meg a bútort: két szekrényt, két ágyat, széköket, asztalt. Meg nagyon sok ruhám vót, édesanyám mindig mondta, "van a sifonérodba, csak vedd elő", aztán sajnáltam, hagyogattam, mondom, ha lányom lesz, majd jó lesz neki, de aztán nem köllött neki.

Gáll Éva
1984. III. 23.

Nagyberki-Szalacska
Somogy m.

Muzsa Lajos, 1912.
r.k. v.

Selyemhernyók

A szegényebb réteg, akinek nem vót földje, az selemhernyóval is foglalkozott. Sokan vótunk itt napszámosok, csak a házunk vót, a földreform után lett a földünk nekünk is. A szederfáknak a levelit szedték a feleségem is, meg vót egy öcsém, gyerekek vót még, jól tudták mászni a fát, aztán a selemhernyók árán vettünk egy növendék borjut, akkor lett belüle tehén, eladta édesapám, anyijér, hogy két lovat tudott belüle venni.

Gáll Éva
1984. III. 23.

Nagyberki-Szalacska
Somogy m.

Ruzsa Lajos, 1912.
r.k. v. /cseléd/

Paraszti munka

Nagyon szerettem a paraszti munkát, 15 éves koromba má tudtam kaszálni,
nem napszámba, hanem csak magunknak, édesapámnak a testvérgye tanított meg.
17 éves koromba már kocsis voltam,

Gáll Éva
1984. III. 23.

Nagyberki-Szalacska
Somogy m.

Ruzsa Lajos, 1912.
r.k.v, /cseléd/

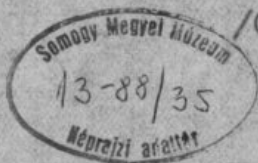

Cselédsor

Szent Iván pusztán laktunk, édesapám ott vót parádéskocsis, cseléd. A puszta határos vót Nagyberkivel, a piarista papoké volt. Közbe akkora gazdag cselédek lettünk, hogy édesanyám nem birt ott a gazdasággal. Hárman szógáltunk, aztán vót 5-6 db marha, 25-30 db disznó, kisebb-nagyobb. meg a 4 férfi, meg a fődek, kenderföd, krumpliföd. A rendes konvenció 16 mázsa gabona vót, fele buza, fele rozs, mi gyerekek háromnegyedet kaptunk, a mienk meg 14 vót, meg 800 szögöl föd, 1000 vót az egész, mer édesapám, mind parádéskocsis, egy és negyedet kapott, anyám evvel nem birt, én 19 éves vótam, mikor beköltöztünk, hát már 53 éve hogy itt lakunk. Édesapámat megoperálták, a hashártyával vót baj, nem lehetett kocsis, aztán ki akrták tenni a lakásbul, egy kovácsnak akarták odaadni, magunk jártunk egy konyhán, akkor aztán édesapám azt mondta: ha má kimegy, akkor az övébe megy ki. Berkibe már vótak itten, akik Szentiványbul gyüttek, aztán megszőrözték ezt a helyet, ahol jelenleg is lakom. Szőlőnk nem vót, azt nem tudtunk venni. De édesapám vett ki feles szőlöt, a munka a mienk vót meg a fele termés, a másik fele a tulajdonosé vót, meg az adót is a fizette. A trágyát is felesen adtuk. Meg a permetszer is feles vót.

Gáll Iva
1984. III. 23.

Nagyberki-Szalacska
Somogy m.

/Göllei/ Kovács Imre, 1919.
r.k. v.

Gölle

Göllébe már 10-12 éves lányokat eljegyezték, hogy na ez ennek lesz a felesége, a vagyon szerint ment a választás. Gölléből elhozni lányt régen nem lehetett, egyáltalán nem ment férjhez vidékre lány Gölléből soha.

A nagyberkiek nem vótak olyanok mind a gölleiek, vidékről is házasodtak sokan, én pl. Kaposköröszturról, az én barátaim majdnem mind vidékrül hozott, a faluba nem találtak, pedig minden lánnyal jóba vótunk ám. Én ismertem az egész környéket, mer a sógoromnak vótak cséplőgépei, aztán hol az egyik faluba mentünk, hol a másikba.

Én is udvaroltam egy leánynak Büssübe, de nem engedték hozzám, mer az református volt, én meg katólikus, a reformátusok sokkal jobban tartják a vallást, mind a katólikusok. No meg a szülők akkor még jobban beleszóltak a házasságba. Göllébe még jobban megnézték, hogy no most ennek van 40 ezer négyszögöl földje a másiknak meg 60, mer ott ilyen parasztek voltak, aztán ha ezeket összeházasítják, akkor mindjárt vót má 100 hold föld. Azér tudom annyira mer ott többet gyerekeskedtem, mind itt, ott lakott a nagybátyám szerettem náluk lenni. Annak ellenére, hogy gazdagparasztek laktak ott, vendégszeretőbbek, mind a berkiek, még most is ha elmegyek Göllébe, ott jobban ézzem magam, mint itthun, pedig itt születtem Berkibe.

Gáll Éva
1984. III. 23.

Nagyberki-Szalacska
Somogy m.

/göllei/ Kovács Imre, 1919.
r.k. v.

Fosztó

Ősszel minden este mentünk fosztóba, mer akkor nem a mezőn fosztották ki a kukoricát, a űában, hanem leszoktuk szedni, hazahordtuk, aztán este 11 óráig, éjjfélig, attól függ kinél mennyi volt a kukorica, amég el nem végeztünk, addig ott voltunk. Kinn az udvaron, a szabad ég alatt fosztottunk. Ha esett az eső, akkor meg nem csináltunk semmit. Ha valaki piros kukoricát talált, arra azt mondták, hogy még abba az évbe férjhez megy vagy pedig azt, hogy nem köll neki dógozni tovább.

Gáll Iva
1984. III. 23.

Nagyberki
Somogy m.

Dombai Lajos, 1911.
sz: Attala
r.k. v. kádár

A család

Apám cipész volt az 1. vh.-ban meghalt. En ugy lettem kádár, hogy a nagy-nénémnek a férje kádár vót, Róth Györgynek hívták, Kaposváron és azér el-vitt, hogy kevesebb legyen az édesanyámnak a gondja. Hárman voltunk testvérek meg volt egy féltestvérünk az volt a negyedik, mer az édesapám özvegy volt és egy 8 hónapos lánya volt, mikor anyám férjhez ment hozzá.

A nagyapám is attalái volt, takácsmester, és 55 éves korába lett biztosító ügynök, ő járta az egész megyét, nagyon szerette az itókát de szerencsére nem fajtáztam rá, se az öcsém se én. Az én nagyapám sokat ihatott, mert az akkori főjegyző azt mondta, hogy az öreg Dombainak egy utcasor lehetett vóna, ha nem ivott vóna. Meg voltak a házai, ahol megszállt, mikor ment már tudták, hogy taát kell neki főzni, de ő nem rumosteát ivott, hanem teás rumot. Több rumnak kellett benne lenni, mint teának.

Az 1. vh. után nem lehetett sót kapni, egypáran jelentkeztek, hogy mennek Sopronba sóért, és a papa is azt mondta, hogy ő is elmegy. Szegény anyám a kis hadiözvegyi pénzét összegyűjtötte, hogy ezér majd hoz sót, hát aztán egy vasárnap délután jönnek, hogy Dombai néni, menjen gyorsan a kocsmába, mer már az asztal alatt táncol a Dombai bácsi. Nagyon hangulatos ember vót, 82 éves koráig élt, pipázott is, de a bagót nem vette be.

Nagyon csintalan gyerek vótam, mikor először mentem iskolába az első tíz-percbe indits haza, a nagyapám vesszővel kísért vissza, mindig azt mondta az anyámnak, hogy ennek 100 helye lesz, mer ez meg nem marad egy helyen. De 10-évig vótam tanulóidőmmel együtt ott ahol kezdtem. 12 éves koromban vitt el a nagybátyám, egy évig ugy vótam csak mint rokongyerek és egy év után szerződettek, attul fogva jártam iskolába. A hugomat még előbb el-vitték, de nem akart megmaradni, és hiába mentem én is el, nem akart megmaradni ugy se, vissza is vitték.

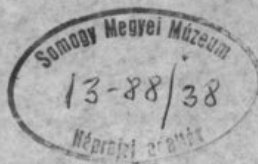
Legelőször a gyaluval kellett megismerkednem, a gyalufogással, szerettem én a famunkát, gyerekkoromba ostor nyeleket csináltam, meg a maradék bőrökből ostort is fontam 60-70 cm hosszut raffia sallangó vót a végén, legfőlü pedig gyapjufonallal diszitettem.

Volt nekem akkor 60 db nyulam, én csináltam a ketrecüket, de anyám szegény nem tudott pénzt adni szegre, az árokparton meg innen-onnan szedegettem össze a szegeket és avval dógoztam már 11 éves koromban. Volt egy barátom, annak gyönyörű galambjai vótak, és mind aféle gyerek, nekem is fájt a szívem, hogy kellene galamb, megbeszéltek vele hogy cserélünk, mert azt mondta csak ugy lehet, hogy én adjak két nyulat ő ad két galambot. Mondtam a nagypapának, hogy cserélni akarok, de azt mondta: "Fiam, hát nem lehet, mer nagy sulykülönbség van!" Ugy bántunk el szegény papával, hogy egy acskóba tettük bele a galambokat, de má mi előre akkora téglát beletettünk, hogy ugyanazt nyomják, mind a nyulak, szegény papa is fogta azt mondja: "Nem tudom megérteni hogy lehet, így pedig sokkal nehezebb a nyul. Belenyugodott és elcseréltük.

Akkor ilyen hidegkonyhánk vót / füstökonyha, abba volt a kemence is, nem ám fával, hanem kukoricacsutával fütöttek. Régen még olyan volt, hogy a konyhaajtó fölött vót egy lyuk, azon ment ki a füst, de a nagypapa átalakította szabadkéményt csináltatott. /Egy éjszaka ott turbékoltak a galambok, de reggel aztán vissza kellett vinnem: "Vidd vissza a galambjaidat, mer egész éjszaka nem aludtam semmit" -azt mondta a nagypapa. Nem lehetett vele ellenkezni, magázni kellett szigoruan és öregapámnak szólítottuk. Szigoru ember vót, eljött megérdeklődni, hogy van megelégedve velem a mesterem. A fülem hallatára mondta a mesterem: "papa, nagyon meg vagyok elégedve a Lajossal." De én egy év után pedig akkor még csak rokongyerek voltam, nem számítottam inasnak, már tudtam hordót csinálni, ellestem.

Gáll Éva
1984. VIII. 27.

Nagyberki-Szalacska
Somogy m.

/Csike /Takács Kálmán,
1913. r.k.v.

A család

Én a templom utcájába születtem Nagyberkibe, de mostmár a 3. helyen lakom. Régen közös udvarba laktunk, nekem meghalt az édesanyám, mikor 7 éves voltam, apám ott vót nálunk vőnek, odavalósi gyerek vót, nagyberki fiu volt, de akkor otthagytott engem az öregszüelőknél, és engem azok neveltek föl, a nagyapám meg a nagyanyám és az a kis birtok énrám szállt. Nyers Péter volt a nagyapám, a fényképe itt lóg a présház falán, a nagymamát pedig Tar Évának hívták. 32-en laktak a nagyanyámék is egy udvarba. Mikor kiálltak a palánk kerítésre az udvarbeli gyerekek nem köllött oda játszópajtás. Hosszu zsuppos ház vót, ott minden a pince meg a tyukól te-teje is zsuppos volt. Ebbe a zsuppos házba 4-5 család lakott, vót 5-6 gyerek egy családba, szaporák voltak. Én még az ükkapám is ismertem. Kb. 10 évig világtalan vót a nagyapámnak az édesapja ugye az én ükkapám. 96 éves korába halt meg, nagyon szikár ember vót. Vót napszámos, aki napszámból élt az urasághál, akkor volt szegényparaszt a 3 holdas, de emellett még aratni menni másokhoz, mer a 3 holdból nem élt meg, pláne ha nagyobb családos, akkor ugye szegények vótak. Akkor együtt a középparaszt 12-16 holdig, azután meg a nagy paraszt 20-22 holdig. Az már aztán az egyes családokon mulott, hogy ki hogyan fogta fel az életet, hogy dolgozott, voltak bizony olyan szegényparasztok, hogy a gatyát is csak ugy tudta kimosni az asszony, ha az ember addig lefeküdt. Volt kb. 20-25 nagygazda Berkibe, a legnagyobb Javos Gyula volt, már későbben, mer összegyűtt a birtok apárul-anyárul, ezeknek volt 35 holdjuk. Kb. másfél kataszteri szőlője is volt.

Gáll Éva
1984. III. 27.

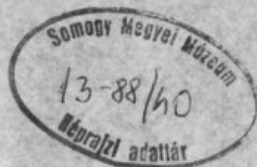

Vőnek menni

Sokféle oka vót annak, ha valaki vőnek ment, voltak szegényemberek, aki elvette a gazdagnak a leányát, voltak ilyen esetben később nézeteltérések is, hogy Nem hozott semmit stb. Megszerették egymást a fiatalok és a legény elment vőnek, mer ottan vót ugye épület, gazdaság, tudtak dolgozni, lehetett gyarapítani. De volt olyan is, hogy egyfoma birtokkal rendezkedtek, de mégiscsak elment vőnek, leginkább a lakás miatt. Azt mondják, hogy a vőkér nem szenvedett az Isten. Azt mondják, hogyhát a vőnek magának köll megszenvedni. Az én nagynénémnek az édesanyja Nagybarkibe azt mondta, hogy azért köllött elmenni vőnek, mer az édesanyjuk nem szenvedett értük.

Ha a vő rendes vót, szépen, becsületesen dolgozott, nem vót semmi baj, de vótak olyankor viszályok is, meg szegényüllötték később. Vót olyan család is amelyik megbiztosította a vőt legalább a családra, vagy adott a nevre 1-2 hold földet, hogy ne mint szegényember legyen ottan, hanem abbul a birtokbul irattak rá, mer a legtöbb vő is ugy ment el vőnek, hogyha iratnak rá.

Nagyberki-Szalacska
Somogy m.

/Csike/ Takács Kálmán, 1913.
r.k. v.

Válakozás

Mikor megnősültem, hát mindenáron azon vótam, hogy az öregszüleimmel a közösséget valahogy meg kőne szüntetni, és akkor adódott egy alkalom, nyílt egy külön udvar, egy nénike kihalt belüle, a többiekkel meg cserébe lettünk, azok odamentek a felesházba, mer szegényebbek vótak, mind mink ugye, mink meg odamentünk a különházba és így szétválakoztunk, megszűnt a közösség, 1927-be, addig teljesen közösbe vótunk. De jó barátságba vótunk, pedig már nem is vérrokonyok vótak, mer második unokák lehettek a nagyapámmal. Nagyon tisztelte mindenki a nagyapámat, s akkor ugy köllött megszólítani, hogy kissebbik uram, öregbik uram, azt, hogy após meg anyós egyáltalán nem mondták abba az időbe.

Gáll Éva
1984. III. 27.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

Rákosi Jánosné, 1922.XI.23
sz: Ferenc Teréz, r.k. v.
Szalacska puszta

Vő

Azt szokták mondani, hogy vőért és katonáért nem szenvedett az Isten.
Aki vőnek ment, a legtöbb helyen csak napszámos bánásmódot kapott vagy
még azt se, minden munkát szó nélkül el kellett végeznie, ha valamin
összeszólalkoztak, hamar megkapta, hogy cuki ki a házból.

Gáll Eva
1984. VIII. 29.

Kalmár Gáspár
sz: Pappapán

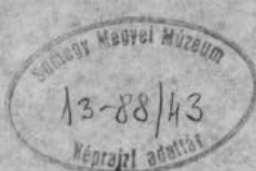

Kossuth L. u. 56.
Nagyberki

Család --- feleségválasztás

Az én édesapám másfél éves koromba meghalt, édesanyám férhő ment, egy jóképű kovácsmesternek a fíjáhó, ugye édesanyám is jóképű vót, aztán megszerették egymást, férhő ment hozzá. Nem mondom, hogy rossz ember vót, mer nem vót rossz ember, csak én mindig azt mondtam, én ha egy mód van rá, nem nősülök haza, már ugy is vót, hogy elmegyek csöndörnek, szerettem a katonaruhát mindig, 21 éves koromba sorozatra vótam. De apám azt mondja eccer: "Te, a berki birónak van egy jóképű lánya, menj el, nézd meg!" Érdekül éngem, majd találok magának... Mosdóson vótak rokonok, akkor még Áldozócsütörtöknön vót itt is a bucsu meg Mosdóson is, elmentem én Mosdóra a bucsuba, aztán mondom a gyerekeknek: "Menjünk el Berkibe!" El is gyöttünk, főnn vót akkor még a kocsmá a sarkon, a Farkas féle kocsmá, akkor ugyan még a Radics vót a tulajdonosa. Azelőtt én segédoktatói tanfolyamot végeztem Kaposváron, utána meg levanteoktató lettem... Egy kisberkivel meg egy nagyberkivel vótunk együtt Kaposváron, egymás mellett is feküdtünk evvel a kisberkivel, Vendel István a neve, szegény má möghalt. Hát ott mulatnak, táncolnak, muzsikálnak, mifene, aztán odagyün az én barátom "Szerbusz, szerbusz, összeülekezünk, beszélgetünk. Azt mondja: "Hát te hogyhogy itt vagy?" Mondom Mosdóson vótam, aztán átgyöttem ide, ugy hallom a berki birónak van egy jóképű lánya, mögnézem. Azt mondja: "hisz az az én menyasszonyom". Véged van Gazsi, mondom magamba. ~~aktán~~ "Elhivom táncuni," sose felejttem el, csipke ruhája vót neki. Elhívták táncuni, hát jól van, én nem is... fogtam megamat elmentem vissza Mosdóra. No Gyalánba vót bucsu, nekem is vót ott rokonom, ezeknek is vót, Fonóba is ugyanugy. Aztán én ott táncugattattam. No utána eccer megen elgyüvünk Berkibe kerékpáros levontékkal - délelőtt a gyalogosokkal gyakorlatoztunk délután a kerékpárosokkal, de lovasok is vótak - főnt az egyik barátnőjénél játszottak hátulsó pár előre fusst. Ott vót az a berki barátom, skivel együtt vótunk segédoktatói tanfolyamon, egy alacsony kis gyerek vót, Mondom neki: "Te melyik a berki biró lánya, mintha nem tudtam vóna. Azt mondja: "Nézd, ott gyün a, az az én menyasszonyom". Hogy a fene egye meg, ez mindenkinek a menyasszonya. No azért ott összeismerkedtünk. Öleg az hozzá, hogy valahogyan összehozta a sors az apósomat meg a mostoha apámat, kiállításon vótak bikával Pesten. Előgyütt a szó, hogy eladták a bikákat, elmennek vásáni, ~~aktán~~ mostoha apám megkérdezi az apósomtól "hát kinek akar vásárnyi?" - "A lányomnak" - "Ennekem is köllene egy biciklit venni ennek a gyerekeknek - mondja a mostoha apám - hát eladtam azt a bikát, aztán meg panaszkodik az apósom, hogy megen itt hagyta a szógája. "No azt mondja az apám: "majd küdök én egye az majd nem hagy ott." Így indült végeredménbe a dolog. Hazagyütt, aztán mondja, hogy mirü van szó. Szóltam itt a nagybátyámnak, a Jancsi bátyámnak hogy szeretném, ha ezekkel a birójjékkal kapcsolatot szürözne, mer szeretném elvönni a lányt, de ez komoly, mondom. Jancsi bátyya szót is az apósomnak, azt meg azt mondta: jól van, hát gyüjjön el a gyérük, azt mögnézzük. Egy vasárnap délmán elmentem biciklával szokhó, aztán mögüzenték, hogy ott vagyok. Az ányom, a bátyámnak a felesége ment föl hozzájuk. Az após meg azt üzente, hogy "kügyék föl ide!" Mindjár fölmentem, utközbe kértem két nagyfrüccsöt a kocsmába, ozt bementünk a Jancsi bátyámmal, mindjárt meg is volt a kérés. Csak azt nem mondta a feleségem, hogy elgyün hozzám, hát szemérmes vót, hisz 14 éves se vót még. "Hát elgyühetek-e még?" kérdeztem. "Hát persze, hogy el" - annyit még mondott. Két héttel utána elgyüttek a szüleim is, megbeszélni a dógokat. Nyolc hónapig idejártam, sok este, meg éjjel vót mire hazaértem, de azér nem bántam meg, ha mégeccer nősülnék, megincsak ezt venném el. Nagyon jó házias asszony, a családnak él.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

Kiss Sándor, 1905. XII.26.
r.k. v.

Család --osztzkodás

Édesapám a cselédházban született a Majorba / az orvosház és a pártház közötti ut vezet oda/. Hárman vótak testvérek édesapámék és együtt vótak majdnem együtt öregedtek meg. Mögvettek egy házat, azt elcserélték ezér az ujjvárosiért, ahun aztán én is születtem. 10-en vótunk a családba öregapám, édesapám legidősebb bátyja feleségestől, azoknak nem vót gyereke, a másik bátyja feleségestől meg a két gyerekük, meg mi hárman.

1911-ig közös kenyéren éltek, akkor váltak el. Édesapám meg a Jancsi bátyám ezek ottmaradtak abba a házba, a Pista bátyámnak meg vettek egy kisebb házat, közel a vasúthoz, azok elmentek oda. Édesapám másik testvére elválval ott maradt a házba. Sorsot huztak a házra meliké lesz az eleje, meliké a hátulja. Gyujtót kettőt a markukba fogtak, s amelik a fejest vagy amelik a fejetlent huzza azé lesz az eleje. Elosztották egyformán a házat, kikötötték pl. azt is, hogy azé lesz a pince, ami addig közös vót, akié a hátsó lakás.

Vagy pedig úgy csinnyáták, hogy az idősebb osztott, a fiatalabb meg választott az idősebb osztotta el a házat egyenlő arányba, a fiatalabb meg megbeszélte a feleségivel és amelik jobban tetszett, azt választotta. No aztán he nem jól osztotta, a fiatalabb a többet választotta, akkor az idősebb köszönje magának. A földök osztásánál meg a pince elosztásánál is sorsot szoktak huzni a testvérek.

A pincénk is közös, csak a feke az enyém, a másik fele az unokaöcsémé vót, de az meghalt, a felesége meg elment a fiához Szombathelyre, a szőlőt kivágta, ezt meg itthagyta, itt is van a kujcs, én használom, de nem fizetek érte, csak úgy itt hatta a Mariska, azt mondta: "Sándor bátyám viselje gondját, amég tudja". Innen a présházból nyílt a pincének a lejárata, kettős ajtaja vót, de kívülre tettük, nem szerettük, hogy innen nyílik, utána építettünk ide közfalat így nekünk is lett ez a kis szoba.

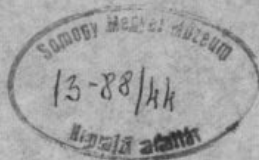
Több ilyen elosztott pince is vót a hegyen. Akinek nem a pince jutott, az haza vitte a faluba az otthoni pincébe a borát.

Gáll Éva
1984. X. 1.

Nagyberki
Somogy m.
Kossuth L. u. 56.

Kalmár Gáspár,
P.k. v.

Iparosbál
/após- vő viszony/

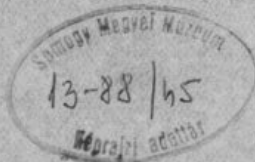
Nagyon jó hangulatot vót, nagyon jó kedvvel danutunk, ugye éngem mind paraszt embert meghívtak az iparos bálba, mink mindenhun ott vótunk, minden lakodalomba, minden bálba. Azt mondja a feleségem eccer, ~~apám azt üzente gyere haza. Az nekem parancs vót, mikor az após üzent.~~ Hát elgyüvünk haza, az apósék a hátsó szobába aludtak, mink meg az első szobába. Azt mondja a feleségem mikor végig gyüttük a pitaron, gyere feküdjünk le, nem- mondom- én bemegyek apádhoz, hogy mér hivatott. Akkor ennek má nem tetszett, bement az első szobába. Azt mondja az após: "hát mér gyüttetek haza?" Mondom hát nem üzent? Azt mondja: nem. Mondom pedig a Bözsike azt mondta éppen nagyba mulattunk. "-Jól érezted magad?" Mondom: "jól". Azt mondja az após: "szólj a Bözsikének gyüjjön be." Begyütt, azt mondja neki az após, de szépen ám: Bözsikém, ez többet elő ne forduljon, ha neköd nem lösz jókedved, gyere haza, de az uradat ne hívd ki, az nem illik." Az após nagyon igazságos, határozott embör vót. Ennek igaza vót mindig, ugy jártam a nagyanyámmal is, hát ugye anékül nincs, hogy az ember valamin össze ne szólalkozzon, mérges vótam, azt mondtam má meg micsinyát a párom, így meg ugy, azt mondja öreganyám: "hagass!" Mondom: "hát mér hallgassak?" Azt mondja: "neked sose lesz itthun igazad." Mondom: "mér?" - "Mér te idehaza vagy. Neki nincs senkije, most gonduld el, ha neked hagyunk igazat, akkor az hogyan érzi magát, vedd tudomásul, neked itthun sose lesz igazad, fogd be a szédát!" Így izz vót. Azt mondta: "Ha tégedet az anyád vagy az apád pofon vág, elbögöd magad aztán jól van, de ezt ha mögsértjü azt nem tudja elfelejteni soha." Mikor gazdasági iskolába jártam, a csizmám minden rögge ki vót bokszulva, szólt az öregszülő Gáspár, kelj fő fíjam, kő mönni a vonatra. Ennyire szeretett, de én is nagyon szerettem, a feleségemet is szerette jám, csak igazságos vót. Tudta, hogy nekem mustoham vót és hát

az a kenyér, mind az első falat kenyér

G. Kalmár 1948. 8. 18.

Súster

A család

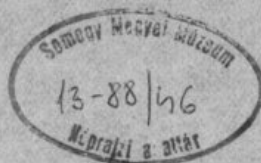

Én nem sok állatot tartottam, mer iparos vótam, cipész vagyok. Az apám is az vót, a nagyapám parasztok vótak. O régen a maszekvilágba nagyon sok munkánk vót, az a rengeteg sok csizma, mer én különben csizmadia vagyok. Az apámnál tanultam, azután meg Kaposváron dógoztam, majdnem 4 évig, állandóan csak tisztí csizmákat csinyátam, nagyon szerettem. Parasztembereknek meg csinyátuk azokat a keményszáru csizmákat, amik csak bokáha hajlottak. Akkor vótak görbeszáru, meg puhaszáru csizmák. Gombos csizmát is csinyátam. Mikor bekerültem Kaposvárra, akkor csináltunk táncscizmákat, azt mondták, hát te tudsz ilyent fonyini? Azt a huszárkötésest. "Hát mondom majd meglátom" Pedig én tudtam, hogy tudok. Aztán mikor elkezdtem csinyáni meg rávarrtam azt a huszárfonyást, azt mondják, hát hiszen te jobban érted, mind mink. A városiak nem nagyon tudtak csizmát csinyáni. Vót az egyik köpte a markát nagyon, hej hát ha ti tudtok csizmát csinyáni, akkor én is tudok. Amikor megcsinyáta, no mondom Jóska nézd meg a tiedet meg a mienket. Hát -azt mondja- mer ti csizmadiaák vagytok". Aki naccsága van a faluba pedig van belülük elég a tanácson, a szövetkezetbe tsz irodán, az mind hozám hordja a cipőt, csizmát, Kaposvártól Dombóvárig nincs cipész, na még a Major van Szabadiba. 8-ah vótunk a faluba pedig valamikor cipészek meg csizmadiaák, de mindegyőnknek vót munkája, gyűttek a környékbéli pásztákról a cszelédek, no azoknak mindig csizma köllött. De most is együnnek még Büssübül, Gyalánybul meg Batébul is. Strapa csizmát fekete zsiros bőrbü, vagy barna vixosból. Ünneplőcsizmát meg fekete boxbőrből csinyátam. Nagy szó vót egy pár csizma, 17-18 éves korába kapott a legény előszőr csizmát, addig csak cipőbe meg faflumpába járt.

Gáll Éva

1984. X. 1.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

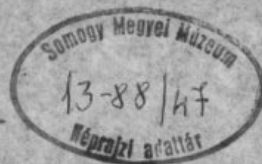
Tar Gyula, 1908.
r.k.v.
/suszter/

Suszterként

Taszáron dógoztam a honvédségnél 17 évig, éppugy fő vótunk esküdtetvel mind a katonák. Gyütt eccer egy százados most két éve vagy 3 is talán, aztán el kezdett itt faktatnyi. Mondom százados elvtárs, én magát ismerem. "Hunnand?"- azt mondja. Mondom: "Taszárru". "Mirü gondujja?" Mondom: "Arru hógy magának akkor is hiányzott az az ujja, amit most látok." Előbb tagadta jám, de aztán utóbb bevallotta, hogy ott politikai tiszt vót. Azér gyütt énhozzám, mer tudta, hogy ott dógoztam, aztán hogy mit vesz ki belülem, de énbélülem semmit nem tud kivennyi, mer egyenesen meg is mondtam neki mindjárt, hogyhát: "Százados elvtárs ilyent ne is kérdezzen, mer tudja, hogy erre nem felelek."

Gáll Éva
1984.X. 1.

Takácsok

Berkibe is voltak jobban köműves emberek, ugye akkor még nem építkeztek annyira, mind most, csak imitt-amott vót egy kis munkájuk nyáron. Télen meg szüttek, nyáron meg a köműves mesterségbe dolgoztak, a legtöbbjének vót azér valamennyi földje is. Vót ilyen a Juh Sándor bátyja, Farkas Péter meg fönn a Dancsiés is. Zsáknakvalókat szüttek a sajátmaguk termésibül. A kendert mindig jó földbe vetették, akkor nyáron mikor megérett ki köllött szedni, ki köllött nyüni a földből, akkor babicákat szoktunk belüle csinyáni az össze lett ilyen gulába állogatval, de két helyen meg köllött kötni alu-föül. Mikor megszáradt, levertük a levelit, akkor mentünk kocsival, vótak kenderasztató tavak a Vadaskert véginél. Mikorra odaértünk az asszonyok már jöttek, nagy dolog vót ám az, sokan szokunk lenni, sokszor ugye hideg vót a víz, és megfáztak, akkor ilyen hasi betegségeket kaptak. No akkor a kendert beledobáltuk a tóba mink férfiak, az asszonyok meg belementek egy szál kis ruhába szegények, egymás után belerakták a kendert, össze lett kötözve egyik a másika után ugye, hogy a víz fő ne dobja. Azután kapával földet raktak rá az asszonyok, hogy lenyomja a kendert, ennek köllött 2-3 hét, mire megérett attu a viztü. Azután gyütt a kimosás, de mikor rossz idő vót, akkor vót baj, de a kendert ki köllött szedni, mer másképp szétmállott vóna, vigyázni köllött nagyon, hogy acélos maradjon a rostja. No akkor az asszonyok kidobálták a partra mink meg kiállogattuk. A babicák akkor má széjjel lettek, lehuzta az asszony a madzagot aztán ugy mosta, csapkodta a vízbe. Mikor ez készen vót, hazavittük kocsival, otthon megen kitergegettük, kinek hogyan milyen helye vót, akkor gyüttek a tilulások. A sváboknak kettes, nekünk csak egyes tilulónk vót. A nyomórudakat fölállítottuk, az asszonyok megtörték a kendert ilyen tőkén, odavagdalták, hogy majd könnyebben kitilulják, hogy a durvája lejöjjön. Akkor ráfogták jobb kézzel, a bal kézzel meg bedugták a kendert, annyira értették, hogy csuda.

Nagyberki-Szalacska
Somogy m.

/Csúke/ Takács Kálmán,
1913. r.k.v.

Takácsok 2.

Mikor végeztek a tilulással, akkor kirázták azt a kelhét belüle, a durvá-
ját, de azt is összeszedték, mer nagyon jó gyujtós vót.
Esténként aztán gyűttek a kendernyomások, a lányoknál, ebbe a faluba is,
a másikba is, mink meg olyan curjámos gyerekek vótunk, ottan udvarugattunk,
mindenkinék vót egy kis kedvese ugye, aztán amellé szoktunk odaállni.
Kinn a deszkakerítés mellett mezétláb nyomták a lányok a kendert.
Van még egy régi palánk kerítés Kisberkibe az öreg Balázs Bajci bácsinál.
A palánk kerítést saját maga csinálta a paraszt, a fákat leállogattá és
azt összekötötték faragott lécekkel. A deszkakerítés az egész más vót, azt
elfűrészeltették, vagy megvették a fakereskedőnél és abbul csináltunk
deszkakerítést. A nóta is azt mondaja:

Vékony deszka, vékony deszka, vékony deszkakerítés,
Átlátszik a ~~átlátszik~~ cik a cik a átlátszik a átlátszik az
ölelés,
Hogy lehet azt megtenni, hogy más asszonyát szeretni,
Eccer, kétszer, négyszer, hétszer, kilencszer megölelni.

Gáll Éva
1984. III. 27.

Nagyberki-Szalacska
Somogy m.

/Csikó Takács Kálmán, 1913.
r.k. v.

Iparosok

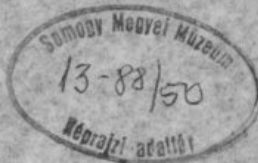
Egy szabó vót az is zsidó, akkor egy botos zsidó, akkor egy német botos
lenn az Alsó utcába, akkor vót a szódagyár, Vissler, az is német vót félig
kádár vót a Dombai meg a Deák, akkor kádár vót a Sándor bátyám a Ceglédi.
Meg vót legalább vagy 6 suszter.
A háboru előtt ezer- ezerkétszáz lakos vót, mostmár vagyunk 2500-an, mer
fele Kercseliget átgyütt Berkibe.

Gáll Éva
1984. III. 27.

Nagyberki-Szalacska
Somogy m.

/Csike/ Takács Kálmán, 1913.
r.k. v.

Salátás

Tar nevezetű, öreganyámmékkal egy udvarba lakott az apja, rajta ragadt, hogy Salátás, mer olyan gyönyörű salátákat termelt. Kertészeti brigádvezető volt, ugyanakkor 1953-ba vót tanfolyamon, mikor én, csak ő az Alföldön én meg Böhönyén vótam kertészeti tanfolyamon, éles eszű ember még most is ám, de no mindegy nem akarom tovább mondanyi. Meghalt a felesége szegénynek minden ... Volt, hogy idejártak Nagyberkibe bemutatóra, a Kanális part mellett vót a kertészet, a Kapos folyó mellett, fölül is meg alul is, idejártak a megyébül bemutatóra. Árokrendszeres öntözést csinált, kérem ez olyan terméseket vágott ottan le, nagy szakember vót, de gyüttek a nők, elbutították, aztán lerobbant. Mindig vigyáznunk köll, szóval nem szabad a letért utról is le köll térni, mer a jó utról is le lehet ám eccer térni, de aki letért, annak is van ám jó utja, vissza köll kanyarodni ugye.

Gáll Éva
1984. III. 27.

Nagyberki-Szalacska
Somogy m.

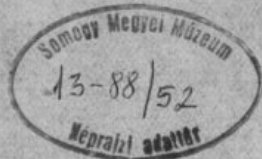
/Göllei/ Kovács Imre, 1920.
r.k. v.

"Göllei "

Én már itt születtem Nagyberkibe, öregapám meg apám vótak gölleiek, én ezár vagyok "göllei", mindenki így ismer. De viszont a Ruzsa Lajos bátyám meg göllei születésű, annak mégse mondják, hogy göllei.

Gáll Éva
1984. III. 23.

Salátás

Nem buta gyerek, csak tönkretette a Tszcsé, kertészt volt, nagyon szépen tudott ojtani, mindenféle munkát megcsinált a szőlőbe. Eljártak a piacra vitték a salátát, a paprikát, a hagymát, meg a retket meg a tudja kánya még mit, ami vót a kertészetbe ilyen piaci áru, de persze nem számultatta el senkise, ugye ott meg mérték a pálinkát, a bort a sört, kinek mi köllött azt annyira belemerült, annyira elzüllött, hogy ilyen ember lett, mint amilyen most. Csak az itálnak köszönhető, a feleségit elhanyagálta..... Dolgozik most is, de csak máshun, odahaza nem ám, abbul él, amit itt kinn kap a hegyen a gazdáktul, semmilyen élet az, éppen olyan mind a rabok vacsorája, vagy van, vagy nincs. Tar Kálmán a rendes neve, az öregapja meg a régi hegybíró, testvérek voltak.

Gáll Éva
1984. III. 23.

Salátás - Bogár Kálmán Csike

A Salátás kertész vót itt a tsz-be, igen jó kertész vót, olyan salátákat nevelt meg paprikát, hogy rajta maradt, hogy Salátás Kálmány. Nem is mondják másképp csak Salátás.

Ami a Bogár Kálmányt illeti, azt mondják, vót ennek egy öregapja, nem ösmert de mindegy a rossz nyelvek mondják, elment a pijarcra Dombóvárra, vót neki egy Bogár nevű lova, gyütt hazafelé, eladta az árúját, vót neki annyi pénze hogy egy fél decire vagy egy nagyfröccsre bement Attalába a kocsmába, ott az ut mellett, megitta az öreg fölült a kocsmára aztán azt mondta: "No Bogár akkor ballagjunk." Valakik ezt hallották, aztán kitalálták, hogy az öreg Bog Bogár.

Közbeszól az érintett: Nem ugy vót az egészen, mer a Gyurka bátyám vót az, és azt mondták neki: ne igyál többet, az meg azt felelte: Ne törődj vele, majd hazavisz a Bogár, igy vagyok én Bogár Kálmány. Még a fia is Bogár, a faluba jobban tudják kiről van szó, ha azt mondják Bogár, mindha a rendes nevit.

Én azért vagyok Gölle, mer öregapám Göllébül származott el ide, érdekes a Lajos bácsi meg maga is Göllébe született, mégse hívják gölleinek.
- Én meg azért vagyok Csike, mer Csike Rozália vót az öregenyám.

Nagyberki
Somogy m.

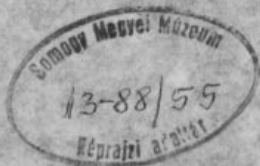
Tót /Péter/ József, 1906.
r.k. v.

A név

Tót József vagyok. Tót P. József, Tót Péter József. A Péter az onnan van, hogy nagyon sok Tót vót abba az időbe a faluba, Tót Vendel, Tót József meg mi, és az én nagy öreg, dédöregapámnak Pétör vót a neve, ugyhogy a Péter az rjt maradt az én másik öreg nagypapámon, Tót József vót az is, de Tót Pétör József, így különböztették meg. Mint pl. itt Berkibe nagyon sok Javos vót, Javos Antal, Károly, Javos A. Károly, ilyen mellékneveket mondtak. A Javos Gyula bácsi nagyon előkelő vót, vitte a borát abba az időbe versenyre, ott is nyert, hát nagyon szeretett az vele foglalkozni, nemesíteni is nagyon szeretett.

Gáll Áva
1984. III. 22.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

Tar Gyuláné, 1915. V. 16
sz: Javós Magdolna
r.k. v.

Regedványnevek

Mivel sok Tar nevű vót a faluba, megkülönböztették őket, engem csak suszternek hívtak, mivel az apám is meg én is cipészek vótunk. A Tar Sanyi ugyancsak pincéje van Szalacsán, azt meg Civanak mondták, rosseb tudja mije, de még máig is Civanak híjják. Akkor itt Csillevégénél van egy másik, az meg Bogár. Aztán buzerálják egymást még lakodalomba is huzatja a Tar Sanyinak, hogy "A mi cicánk főlmászott a pallásra". A Tar Sanyi megen visszahuzat neki valamit. Van aki haragszik érte, de a Bogár az nem. Még az apja is emlékszek rá, eccer mentünk a mezőre aztán mondják, hogy mögette a Bogár a répát, ugy picikorán ezt a takarmány-répat vagy cukorrépat mer azt is termeltünk még a tsz nem vót. Azt mondja ennek a Kálmánnak az apja: "En nem, hacsak a Ferkónk nem." A Tarokon kívül még a Javosok meg a Vargák is sokan vótak a faluba.

Gáll Éva
1984. X. 1.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

Nagy Tibor, 1927 . I. 9.
r.k. v.
/tanító/

A falu

Nagyberki és Kisberki rivalizált valamikor, külön tartották a rendezvényeket is. A nagyobb rendezvények pl. május elsejei vagy ápr. 4.-i felvonulás Nagyberki-ből indult, de a szüreti bálók pl. külön voltak. Tulajdonképpen egy körjegyzőséghez tartozott Kisberki, Nagyberki meg Kercseliget Nagyberki-be volt a körjegyzőség a másik két faluba községi bíró volt csak. Kisberkiben fele-fele arányban laktak svábok ill. magyarok. Én amikor idekerültem 1957-ben már csak az egészen öregek beszéltek svábul, ma már nemigen lehet hallani, a szomszéd néni még szokott beszélni svábul, de kihalt az ő öröge is, nincs kivel beszéljen. Nagyberki is Kisberki is egyformán katólikus volt, református csak azok között akadt, akik valahonnét betelepültek, 48-ban a felvidékieket telepítették ide a svábok birtokára, azok között kb. volt egy-két református is. 80 házszám volt itt, hát kb. 20 felvidéki családot telepítettek ide, akik aztán később meg is gyökeresedtek, itt élnek a leszármazottaik ma is. Sok szindarabot betanítottam s nagyon érdekes az, hogy aki a szindarabban menyasszony-vőlegény az általában az életben is, olyan is előfordult, hogy előtte nem, de közbe szerették meg egymást. Volt olyan év, nem is egy, hogy két színjátszó csoportom is volt, az egyikben 20 éven felüliek, a másikban iskolások. Kisberkiben össze lehetett tartani az embereket, pl. volt itt egy ügyvéd előadást tartani, 139-en jöttünk össze, egy helyen dolgoznak a tsz-ben, kevesebb ember jár el a városba dolgozni, kicsi település összejönnek az emberek, ugyanezt Nagyberkibe már nem lehet megcsinálni. Mert amikor Nagyberkibe megérkezik félig van a vonat, amikor elindul, megtelik 1973-76-ig voltam én körzeti népművelő is, Kercseligeten csináltunk citerazenekart, menyecskekórust, a mosdósi pávakört, ami azóta a már aranykoszorús lett. Akkor kaptam Szocialista kulturáért kitüntetést. Volt itt egy kis tanárnő, aki a Vadrózsákba táncolt, az szívvvel-lélelkel csinálta és egyszerre 3 táncosportot is vezetett, kettőt Nagyberkibe egyet meg Csomába. No de elmentünk 6 óra akor és ájfél volt mire körbejártuk a tanácsitkárral a közzetet, s amikor én eljöttem meg a tanácsitkár elment, akkor a következő tanácsitkár már nem ment el. Én kb. 130-140 ezer Ft-ból gazdátkodtam, abból 50-60 ezer Ft-ot tiszteletdíjra fizettem, no nincs az a munka azzal megfizetve, de én úgy gondoltam, hogyha érdeklődik a munka iránt és én azzal a kis pénzzel valamit honorálok, mégiscsak je lent valamit.

Gáll Éva
1984. X. 18.

Levente

Ahogy kijártam az iskolát, mindjárt levente lettem, 9 évig vótam levente amég be nem hívtak katonának. Én megnősültem előbb, ugyhogy az én fíjam benn ért engemet leventének. Nagyon szigoru vót a levente, annyira, hogy a szomszéd községbe ha vót bucsu arra se kéretőzhettünk el, mer minden ünnep, vasárnap kötelező vót a templomba menni. Vót ugyis, hogy előtte gyakorlatoztunk és onnét mentünk a templomba. Aki csak nem vót nyomorult az mindenki levente vót a faluból, ahogy kiállt az iskolából rögtön levente lett. Régen csak vasárnap vót, nem vették ki a munkából az embert, utóbb meg kedden és pénteken vótak a foglalkozások. Én a végén már segéd-oktató vótam a leventébe, vótak ilyen téli tanfolyamok, ott ugye kiképeztek minket a katonai dógokra. Vót nekem egy szakasz legényem, beosztották őket, azokat én tanítottam, vigyáz állásra, jobbra át, balba át, hátra arc, feküdj, később meg a puskafozásra, mer kaptak fapuskát. De föl vót szerelve rendesen ugy, mind a karabélyok, avval gyakorlatoztunk, ha gyütt egy föllebbvaló, akkor mondtam, hogy jobbra nézz, tisztelegj, és akkor fapuskával tisztelegtünk ugye.

Gáll Éva
1984. III. 27.

Nagyberki-Szalacska hegy
Ujváros u. 27.
Somogy m.

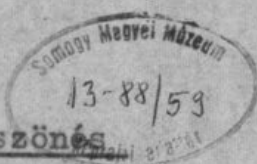
/Hosszi/ Vörös Ferenc, 1922.
r.k. v.
sz: Nosztrány puszta, Tolna.

Összefogás

Attalába, Pulába meg Csomába olyan divat volt, hogyha pl. valamelyik gazdának elhullott egy igavonó állata, akkor a község lakossága összeadott annyi pénzt, ki mennyit tudott adni, hogy vettek egy lovat. Ki mennyit tudott a bíróhoz beadta, az mikor összegyűlt, szólt a gazdának: "Jóska holnap reggel 8-kor gyere be, ennyi pénz összegyűtt, egy tehén ára elme gyünk van egy tehén Döbröcközön, megnézték - ennyi tejet ad, van-e benne borju- ha megfelelt kocsi után kötötték és elhajtották haza. Berkibe nemigen vót ilyen, az volt, hogyha kényszervágással levágtak egy tehenet, pl. eltörött a lába egy üszőnek, fejbecsapták azt levágták, kimérték. Akkor mindenki vett hust azér is, hogy gyűjjön meg annak az üszőnek az ára. Ha nem is köll éppen a hus, megvettem azér 5 kilót, hogy segítsek rajta. Én is jártam így, mer vót egy tehenünk aztán kijárt a legekőre, verekedtek a másik erősebb vót, főtaszintotta, eltörött neki a lapickája, nem tudott ráállni, fejbe lett csapval a bárdal ugye én hentesnek tanultam, tudtam mit köll vele csinányi. Azt is kimértük és összegyűtt belüle a másik tehén ára.

Gáll Eva
1984. VIII. 30.

Nagyberki-Szalacska hegy
Ujváros u. 27.
Somogy m.

/Hosszi/ Vörös Ferenc, 1922.
r.k. v.
sz: Nosztrány puszta, Tolna m.

Köszönés

Azelőtt nem volt művelődési ház meg ennyi tanár, mégis sokkal műveltebb tiszteletudóbb fiatalság vót, mind máma. Pl. én emlékszek rá, hogy gyerek vótam és be köllött kiabálni még akkor is, mikor a Jóska bátyám kinn a szürübe tépte a szómát, messze az utcától vagy 500 m-re. "Dicsértessék a Jézus Krisztus!" -Mindörökké gyerekek! Onnand visszakiabált. A másik háznál megin Dicsértessék, ez így ment egész hazáig. Mindenkinek köszönni köllött, még a nagylányok is, mikor mentek a csarnokba vagy akár misére, beköszöntek, hogy "Dicsértessék Mari néném!" vagy "Dicsértessék a Jézus Krisztus Jóska bátyám!" -Mindörökké Mariskám!" Így ment. Máma elmennek az ember mellett, föllökik majdnem, de azt se mondják beborult. Ha nem állok félre a járdán, föllöknek. Régen olyant nem ismertünk hogy nem köszönök, mikor levante vótam, akkor meg úgy köszöntünk, hogy "Szebb jövőt!"

Gáll Éva
1984. VIII. 30.

Nagyberki
Somogy m.
Kossuth L. u. 56.

Kalmár Gáspár,
r.k. v.

Megszólítás

Öreganyámat szülőnek hívtam, öregapámat meg papának. Mindenkit szigorúan magáztunk, még a gyerekeim is tartották, mikor iskolások lettek, elkezdtek bennünket is magázni.

Nekem nagyon sok idősebb barátom van, de az a véleményem, hogy mindenki tudjon viselkedni, a tiszteletet akkor is adja meg ha tegezzi meg akkor is ha magázza.

Ha idősebbet akart az ember tegezni, akkor meg köllött vele inni a pertut. Vagy lakodalomkor, vagy eljegyzéskor vagy bál alkalmával összetették körösztbe a kezüket és kiitták a pohár bort egy hajtásra, mindig az öregebb mondta, hogy "én vagyok az idősebb, igyuk meg a pertut!"

Gáll Éva
1984. X. 18.

Nagyberki-Szalacska
Somogy m.

Göllei / Kovács Imre, 1919.
r.k. v.

Bicikli

1935-40-es évekbe kezdett elterjedni a faluba, addig mindenhova gyalog jártunk vagy kocsival, ha hoztunk vagy vittünk valamit. Nagy szeme volt egy biciklinek, akkor amikor 8 pengőt adtak egy mázsa buzáért, meg 3 pengő volt a kukorica, adót meg köllött fizetni 3-400 pengőt, gondolkodni köllött ám, hogy hová teszi az ember a pénzt. Rossz évek voltak azok a 30-as évek a parasztságra, mikor kezdett vóna egy kicsit jobban menni, akkor meg gyütt a háboru, belevágott a ménkü az egészbe.

Nekem 1938-ba lett bicikli, ami itt van a présházba még mindig az, csak a kerekei lettek kicserélve, még a lámpa is, meg a dinamó is az eredeti. Ezt nem lehet elrontani, csak vigyázni köll rá. Mostanába már én is motorral járok, de ha esik az eső, csak előveszi az ember a biciklit, evvel a csuszós uton is el lehet tekerni, de a motor az ott marad.

GÁLL ÉVA
1984. III. 23.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

Rajczi János, 1909
r.k. v.
/Dombóvár/

Utazás

Az öreg Hódosi Kercseligettről Szigetvárra télen klumpába elment vásárra. De hetivásárba Kaposvárra is gyalog jártak az asszonyok, az pedig 30 km vót. Mer olyan drága vót a vonat, hogy nem tellett rá. Emlékszek rá, hogy 33-ba nagy munkanélküliség vót, mikor az aratásnak cséplésnek vége vót, elmentem a nővéremhez meg a bátyámhoz Pestre, mer a nővérem oda ment férjhez, a bátyám meg ott dógozott a vasuton akkorjába. A bátyám Nagyasszony előtt augusztus elején legyűtt a mesterjühöz Göllébe bucsura, mer ott vót inas, biciglivel gyűtt le, mink Heténybe laktunk haza gyűtt és otthun hagyta a biciglit. Mikor megvót a sarjúkaszálás is, nem vót ~~se~~ semmi munka, és én szept. 8-án biciglivel elmentem Pestre. Nagyon jó idő vót, meleg ősz, mikor a dombóvári templomhoz értem 3/4 7 vót, megnéztem, mer órák nem vót. Mikor Kocsolára értem bementem a kocsmába érdeklődni, hogy merre köll menni, meg is mondta a kocsmáros, de csodálkozott hogy éjjel is menni akarok. Mikor Kocsoláról kiértem egy órát bicigliztem, vagy még tovább is, de se falu se ház, semmi, sötét vót, már azt hittem, hogy eltévedek, de akkor meghallottam a kutyaugatást, akkor beértem Iregszemcsére egy istállóban égett a lámpa, odamentem, mer nem tudtam, hogy merre lesz a küvesut, ott aztán megmondták. Mikor Siófokra értem, vót nyitva egy vendéglő, bementem, ittam egy fröccsöt, dinnyések ettek ott benn, el akartak vinni, de nem mentem velük, ott már jó aszfalt is vót, könnyen ment a bicigli, meg tetszett, hogy mindent megnézegethettem. 1 óra alatt Fehérvárra értem. Vettem egy darab dinnyét megen neki indultam. Reggel kb. 1/2 8-ra értem a Bécsi utra, mikor beértem abba a forgalomba, megszűnt a biwiklázási tudományom. Egy darabig féltem, toltam a biciglit, nem vót mersz, de aztán fölültem, nem mertem letérni az utról és elmentem egész Monorig, csak délután 5 órára értem a nővéremhez Rákoshegyre, mer visszafele köllött gyűnni. 23 éves vótam akkor. De 2 hónap mulva hazagyűttem, mer nem vót munka ott se. Egyik héten a bátyámnál vótam, a másik héten a nővéremnél. Mindenszentekre gyűttem haza, akkor köllött gyűnni ide a berki erdőre fát vágni, a Vigyázó gróf erdejébe, illetve akkor már a Tudományos akadémiáé volt. A Biró uraságnak Sárkánytói erdője, meg a Szálvási erdője vót, Berkibe nem vót annak.

Gáll Éva
1984.VIII. 27.

Nagyberki-Szalacska hegy
Ujváros u. 27.
Somogy m.

/Hosszi/ Vörös Ferenc, 1922
r.k. v.
sz: Nosztrány puszta, Toln

Vasut

Nagyon szigoruan vették a vasutnál a késést. Ugy jártam eccer, h hogy az éjjéli vonattal mentem vóna szógalatba, de nagyon esett a hó, nem értem el a vonatot, ott ment el tülem talán egy száz méterre, de nagy hó vót, nem tudtam futni, kiabáltam én, hogy álljatok meg gyerekek, de nagyon hozta a szél a havat, a kalózok is gyorsan mentek befelé a kocsiba, nem hallották meg. Elment a vonat, hát beszóltam szolgálati telefonon, azt nem mertem megmondani, hogy elaludtam, azt mondtam, hogy nem csörgött az óra, azér nem értem el a vonatot. Jól van, azt mondta a főnök, hogy menjek el a mozdonyom után, mer akkor még kétfűtős rendszer vót, a kollegám elindult egyedül a vezérrel én meg utánuk mentem. Másnap rapportra rendelt a főnök, azt mondta hozd be a vekkerórát, mer én órás segéd vótam, majd megcsinálom, hogy zörögjön. A csörgő tetején vót egy kis bigyó, hát én avval mindenfélét tettem-vettem, ho hogy ne zörögjön, bevittem neki, már várt. Azt mondja meghoztad? Mondom: behoztam főnök ur az órát tessék, nézze meg." Kérdi, hogy mikor köllött vóna jelentkezni. Mondom, hogy 0 óra 30-kor. Fölhuzza, ráállítja a csörgőt mikor hajtja, mind a géppuska ugy szólt, megvárta még lejárt a csörgő, rám nézett, azt mondja: "nos?" Mondd, hogy nem hallottad, az rendbe van, de az, hogy nem zörgött, ilyen nincs." 50 pengő pénzbírság, most pedig kimész, fölülsz a gyorsra és elmész Pestre a 19-es után. Viszontlátásra. A vasutnál abba az időbe katonás rend volt, nem lehetett variálni, ha belsmertem vóna, hogy elaludtam, biztos megusztam vóna egy letölással, de így fizetni köllött,

Gáll Eva
1984. VIII. 30.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.
Ujváros u. 27.

/Hosszi/ Vörös Ferenc, 1922.
r.k. v.
sz: Nosztrány puszta Tolna m.
/vasutas/

Vőnek menni

rabszolgasors vót, a legtöbb helyen alig vót becsülete. Nekem is ölég nehéz vót, mer jártam a vasutra meg itthun is meg vótak a fődek. Ha itthun nem segitettem, baj vót, félkörösztbe néztek rám. Nem borja, nem nyalja helyzet vót, sokat nem néztek el, nem lehetett beleszólni nagyon a családi dógokba. Az apósé vót a döntő szó, pl. a feje alatt tartotta a megtakarított pénzt, ahol feküdt, és ha köllött menni valahová, pl. bálba ugye hát fiata lók vótunk, akkor kérni köllött: "papa, hát elmegyünk a bálba...." akkor aztán kiverte a huppot, addid-addig az embernek elvette a kedvit, és akkor hát azér elmentünk, de nagy nehezen adott egy tízpengőst, de azt mondja: "Hozd ám haza, nehogy elkötsd!" Komoly pénz vót ám az falusi viszonylatba, mikor 120-150 pengő vót az évi adó, egy tehén ára vót abba az időbe. Amikor 41-be elmentem a vasuthoz akkor az első fizetésem vót 55 pengő 53 fillé annyit kerestem az első hónapba, és azon az édesapám akkor vett egy üszöt, egy jó másfél- két éves szép hasas üszöt, pirostarkát.

Gáll Éva
1984. VIII. 30.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.
Ujváros u. 27.

Vasut

/Hosszi/ Vörös Ferenc, 1922.
r.k. v.
sz: Nosztr ny puszta Tolna m.

Az első hónapban kezdtem a fűtőháznál ilyen ergye ide-eggye oda, hozd ide-
tedd oda, söpörd össze munkával. Aztán ezekbű az emberekbűl nevelték ki a
törzsszemélyzetet, 3 éves szolgálat után rendes állományba vették.
43-ba bevonultam katonának innend a fűtőháztul, leváltást nem kaptam, el
köllött menni a frontra, de minek? A háborut is csak az urak rendezték a szegé
gényemberek bőrire. Mink csak Ukrajnáig jutottunk, de onnand is ölég vót haza
gyaloguni.

Gáll Eva
1984. VIII. 30.

Szülők

Apám földműves ember vó t és hentes, de 44 éves korában megha lt. Mikor összekerültek anyámmal másfél hold földjük volt és ugye akkor veszegettek közbe mindig hozzá, mer akkor földet kellett venni, mer az tartotta el az embereket. Hát az én jó anyám özvegyasszony maradt és feliből kiadta a földeket, ő maga is rengeteget dolgozott, és így tudott engem taníttatni, így lehettem pedagógus.

Anyám félhelyszeksziós volt, ahhoz tartozott nem tudom én mennyi erdőjog, és annak már illet hogy legyen szőleje is, akinek ennyi földje volt, ugye akinek a fő utcán háza volt, meg 10 hold földje vót annak illet szőlősgazdának is lenni, így vettek apámék is szőlő t Szalacsán, 3 és fél vágót, alul vót egy fél vágó, ahol egy fél présház is állt, fönt volt egy Otelló vágat azon fölül még egy vágó. Más a föld minősége, az egyik ismerősöm pl. megmondja ha iszik egy pohár bort, hogy ez szalacscai vagy Kata hegyi, mert egész más ize van a talaja miatt, ugye szalacska ról azt tartották, hogy sapkával hordták össze a földjét. 1955-ig volt meg a szőlőnk, addig kijárt unk rendszeresen. Szent Antalkor feltétlen, a térképek ugyan Szent Iván kápolnának van feltüntetve, de Szent Antal kápolna az valójában, jun. 13.-án van a bucsuja. Elmentem volna, mer ilyenkor történnek meg olyan anekdoták, ami az öreg Vendel bá csival történt, hogy a fiatalok közé keveredett, amikor ott énekelgettünk és valami szerelmes dalt énekellettünk és az öreg is énekelt.

Kérdeztük: "Hát Vendel bácsi, vót-e maga szerelmes?"

- "Hát vótam gyerekek - azt mondja- vótam.

"Hát kibe?"

- Hát az Örzse nénétekbe - azt mondja. A feleségébe.

Aztán annyira szerettem, majdnem mögöttem, bá roszak öttem vóna mög. A Vendel bá csi kinn lakott a hegyen, a mama eccer egy héten küdött utána ennivalót, az öreg részeges ember vó t, aztán amit megevett meg megivott azér dógozott általában a gazdánál.

Kisberki
Somogy m.

Nagy Tibor, 1928. I. 9.
/tanító / r.k. v.

Család

Apám is Nagyberkibe született, tanítóképzőbe jártam Pápán, ill. Kolozsváron kezdtem 1943-ban, 1944 áprilisába jöttem haza, akkor már egy rövidített tanév volt, és Pápán folytattam 44 ósón. 48-ba végeztem. 1951-ig itt tanított Nagyberkibe, 51-53-ig Bányapüsztán, 53-57-ig Kercseligeten voltam igazgató. 57-től mostanáig ill. 77-ig itt Kisberkibe voltam alsótagozatos. 1977-ben mentem Mosdósra a szanatóriumi általános iskolába, ott tanítottam 82-ig, s aug. elsején még abban az évben tüdőgyógyulással rokkantsági nyugdíjba mentem 25-30 %-a dolgozik a tüdőfelületnek. Először népitánca l kezdtem, aztán mikor a karádi kanasztánc már nem ment más után köllött nézni, festegettem. utána meg nekiálltam faragni. Itt lakott a faluba Bodó Pista, nálam kb. 20 évvel idősebb, már nyugdíjba van, jelenleg Fonóba lakik, itt volt pásztor Nagyberkibe, és tőle tanulgattam, ő abba az időbe gyufatartókat, cigaretta tartókat faragott, aztán később a képzőbe is voltak kézimunka órák, ahol azért tanultunk valamit, no meg Kolozsváron székely gyerekekkel jártam együtt, akik ugyancsak jó faragók voltak, és így rámragadt.

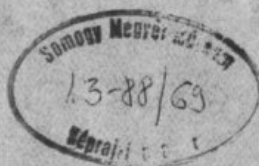
Gáll Éva
1984. X. 18.

Legelő

A falu aljai részen kisparaszti parcellák vótak régebben, ebből lett mostan a legelő. Volt külön községi csordás, kanász meg juhász is. A disznókkal ide jártak le Kisberki alá legkevesebb 250-300 disznó járt ki a faluból, a kkor 200 birka mind ide Tárkányba jártak ki. Falusi csordás a z nemigen vót, mer nem vót legelő ugye uradalmi rész vót, nem adtak legelőt régen, csak ősszel jártak ki a marhák a tarlóra. Az utolsó bérlő a Biró uraság vót, utána birtokba vette megint a Tudományos Akadémia és a felszabadulás után meg kiparcellázták kiosztották az egészet.

Gá 11 Éva
1984. X. 18.

Cigányok

Mikor még fiatal ember vótam, maszekon dógoztunk ugye, kinn a mezőn van egy sudárfáskut odajártunk itatni, ott vótak ezek a kolompár családok ürgéztek ugye nagy rétség vót. Aztán jó két csöcsös-picsás fehérnép magyarul mondom na, ott üldögéltek és lavórbul mosakodtak a kutnál. Rosseb tudja mit szóltam má neki, nem tudom, aztán visszafeleli: "Nem tudja maga aztat, hogy a cigány pina jobb?" Hát mondom: "Mér?" Azt mondja: "Azér, mer a Jézus Krisztus egy kanál mézzel többet belevágott, mind a magyaréba." Ilyent mondott a cigány mönyecske. Van egy másik szólásmondás is, ha valaki sokszor mondja beszélgetés közbe, hogy "nem igaz", akkor megkérdik tőle: "Tudod, hogy mi a nem igaz?" A pinán a szszőr az nejj igaz.

Gáll Eva
1984. X. 18.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

/Csike/ Takács Kálmán, 1913.
r.k. v.

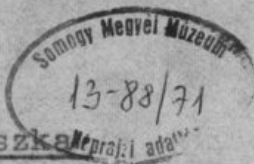
Cigányok

Kercseliget vót az igazi hazájuk, Kata högyen a völgybe az I. vháboru után telepítették be őket. Tapasztott gunyhókba laktak, aztán az I. vháb után, mikor az első földosztás vót, akkor má kezdtek beszivárognyi a faluba. Most meg má lassan többen lesznek, mind a magyarok, hát az egyik szőlőszomszédot is most két hete, hogy főjelentette egy cigányasszony, hogy a kisebbik lányával erőszakoskodott vóna a Tar Gyula bácsi. Itt hallottuk mink is kinn a högyen, hát csak álmélkodtunk rajta, nagyon rendes bácsika mindenké sajnálja, nem hiszi el rula senki se. Most tegnap egy jó hirt hallottam, hogy a kislány sértetlen, mer az iskolát értesítették, onnand vitték el a kislányt is ugye, sértetlen, mehet iskolába, az édesanyja ezt má megcsinyáta mer ugye ezek cigányházasságba vótak, összeálldogáltak vagy a rosseb tudja mit csinyáltak ugye, s az előző férjtitül az asszornynak vót mán egy nagy lánya amikor 13-14 éves lehetett akkor az asszony ráfogta a második férjire, hogy megerőszakulta a kislányt, el is zárták a férfit másfél évre, meg még 20 ezer Ft-ot kicsikart az anyósátul, a férfinak mostoha lánya vót, igaz vót-e, nem-e de a férfi kapott érte másfél évet. Amikor mögszabadült, megen együttéltek. Ez a mostani má a közös lányuk. Nem akarom elhinni, nem tudom mi van, mi se, de ugye az életbe sákminden megtörténik, amire rá se gondol az ember,

Gáll Éva
1984. X. 1.

Kisberki
Somogy m.

/Nagy tiber, 1927. I. 9.
/tanító/ r.k. v.

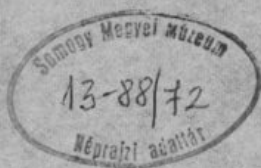

Fosnya deszka

Olyan pallódeszka, amelyik szép, erős. Ugy mondták, hogy fosnya deszkám vót, odatettem, azon csusztattam le a krámpit a pincébe.
A sógorom szokta mondani, ő Bajcsi Zsilinszkinék volt a csicskása.
Kaposhomokon lakott, de már meghalt, a szennai litániát is tőle hallottam bucsukor.

Gáll Éva
1984. X. 18.

Kisberki
Somogy m.

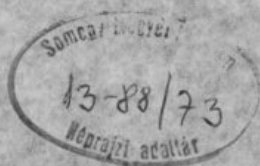
Nagy Tibor, 1927.I.9.
/tanító/ r.k. v.

Panyó

A szomszédasszonyunk Csallóközből való és éppen tegnap mondta, hogy hozta elő a babot és panyón vót és neki az mennyire nehéz volt. Én nem tudtam mi az a panyó és megkérdeztem, s ő elmondta, hogy amikor valamihől köteget kötöttek és a vállukra vették az volt a panyó, maga a kötegek a neve, számapanyó meg rőzsepanyó.

Gáll Éva
1984. X. 18.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

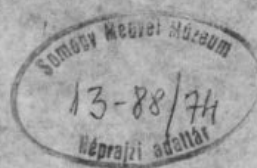

Кісс Сándорна, 1912. X. 1.
Кісс Сándорна, 1912. X. 1.
Kiss Sándorné, 1912. X. 1.
sz: Megyer Rozália
r.k. v.

A tsz megalakulásakor az egyik ember azt álmodta, hogy a menyországba került. Szent Péter ott állt az ajtóba, akkor azt mondta neki vagy ki vagy be, de az ajtóba ne álljon, hát azér mondta, mer a tszcsé akkor alakult meg, hát akkor azt mondja kicsit arrábbmentem, hogy benézök a pokolba, hát azt mondja nem láttam mást, mind az attalai papot. De nagyon mesélték.

Gáll Éva
1984. X. 1.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

Tar Gyuláné, 1915.V.16
r.k. v.
sz: Javos Magdolna

Piac

Régebben csak Dombóvárra jártunk piacra, de mostmár semmi érő piac van, meg elvitték fő a pokóba hát iszen én is jártam oda, a dombóvári nagyállomáson szálltunk le, akkor ott fölrakódtunk az öreg Gáspár bácsi kocsijára, fő egymás tetejére, ami törékeny vót azt legfölülre, ozt elfuvarozott bennünket. Szerdán meg pénteken vót piac. Kaposba meg kedden és pénteken van nagy piac, de az mindig ócsóbb vót. Azelőtt a mostani Vörös Csillag mozinál vót két sor pad, ott árultunk.

Gáll Éva
1984. X. 1.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

Tar Gyuláné, 1915. V. 16.
sz: Javós Magdolna
r.k. v.

Vásár

4 vásár szokott lenni: Nagyberkibe, húsvéti közvetlen húsvét utáni
kedden

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

1. Tar Gyula, 1908.
r.k. v. /suszter/
2./Göllei/ Kovács Imre, 1920
r.k. v.
3. Tar Gyula ne

Segítség kérés

2. Kopogtat, benyit. "Jónapot kívánok, adjon Isteni!"
1. - Tes s ék, gyere be!
2. "Jó beszélgetést!"
1. Van egy menyecskénk.
2. Látom.
1. Könnyen vagyunk ugye, de nem szépen.
2. Gyere ülj le!
2. Gyula bátyám, nem ülök le, mer ég a határ.
2. Ég a f enét.
2. Gyula bátyám mit visz hazafelé?
1. Téged, ha elgyűössz.
2. Engem nem kő elvinni, mer én is mással vitetem magam.
1. Te mot orral vagy, nem?
2. Hát ippen, avval vitetem magam. Vóna 3 vödör paradicsom.
1. Jó van, hozd el.
2. Előbb le köll szedni, mer addig nem szedtem le.
1. Hát még nem szedted le?
2. Nem há .
1. Vödörbe?
2. Vödörbe, mer másom nincsen semmám se.
2. Présüni készül?
1. ja. Láttad te a faprésemet?
2. nem én, pedig má sokszor vótam itt.
1. Nem hát, mer elnyelte a vaszak.
2. Azt hittem, hogy vasprés, gyári prés van itt.
1. Van faprés is.
2. Nekem csak a fősző gerendája van meg. A zt én annyira sajnálom, hogy össz
törött a csavargya. Nem vót aki csinálja hekötte, a zt szét köllött
szednyi.
1. Facs avaros vót?
2. Az vó t.
1. De iszen vót itt az izéná e, az Imrénél, enné az At talainá.
2. Nem most törött ám össze, van annak vagy 15 éve.
1. A komámná az alja még most is ott van a pitarjukba.
2. Nekünk meg a teteje van meg.
1. No há t akkor összecserélitek.
2. Mos tmár nem foglalkozok vele.
1. Akkor vótam nagymarha Imre, mikor a Szarka Bözsi, t udod a Tót Jancsi fel
sége azt mondja: "Gyula, van egy nagy présünk meg egy darálónk eladó."
Mondom: "Daráló ra nincs szükségem, de a prés az jobban köllene."
Akartam e helött, az jó nagy prés vót, mind a marha nem vettem mög,
500 Ft-ért eladtá k.
2. Hu Gyula bátyám, ezt nem is bocsáthatja mög magának.
1. Azt ráadásul ulyan vette meg. akinek nem is köllött xx prés.
Arra ki valamelik német.
3. A, há t a Bélának a hordóit is olyan vette meg, akinek nincs is szőle
Gya lánba. Itt vót a Tibi a multkor, azt vette egy hordót a Csik Bélától
Azt mondja neki a Gyula: "Te vegyél egyet nekem is, ha kettőt is veszel
nem baj.
2. Mer vót neki több is eladó.
3. Hát vót, mer eladott mindemitt epazart.
1. Hát iszen a komám is vett tüle 3-at a gyalányi.
2. Na, még ami maradt neki, azt meg ulyan vette meg kettőt, akinek nincs
szőleje. Még mondtam a Tibinek: mondd neki adja el, hát minek tartogatja.
1. Azér vette meg, mer ócsón mögkapta.
2. Hát ugvis tönkremegy.
1. Tönkre hát.

Gáll Éva
1984. X. 1.

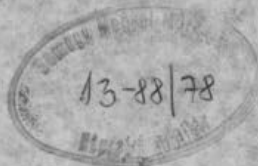
Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

1 Tar Gyula, 1908.
r.k. v.
/szászter/
2. /Göllei/ Kovács Imre
r.k.v. 1920.

2. Én meg most fölhumtam a mamát, hogy köllene venni egy 200 l-es hordót.
1. Te, én ugy tudom Dombóváron vót, 10 Ft meg 11,50 literje.
2. Milyen hordó?
1. A gáca hordó, ilyen gyári.
2. Én aztat nem nagyon kedvelem, mer nem nagyon jó jó ján az.
Mer tuggya, hogy az ugy van ám összelapátulva.
1. Ja. De ez a Rajczi Imre felesége a Bözsi azt mondja megen vót sok.
Én el vótam, mer a szomszédom, a Kalocsai Jóska mondta nekem, ez e,
tudod:
2. Tudom. /rábó lint/
1. Azt mondja nekem: Gyula bá tyám menjen el, mer én tegnep vótam ottan
és láttam, hogy vót még 6 db. Ilyen 2 00- ~~250~~ 2 50-260 lit ererek.
2. 10 Ft az nem pénz érte, mikor 25-30 Ft egy liter hordó.
1. Nem hát, de mire én mentem, azt mondta az eladónó, aki van ottan:
"Tudja mit bá csi, hogyha 500 db lett vóna is mind elhordták vóna."
1. Pedig az ujsá g írta a mina p, hogy lesz hordó az üzletekbe bő ven.
2. Kutyának a füle, nem köll ám aztat mind elhinni. A kádároknál van, mer
hordják Kecskemétről, a multkor sokat láttam Kaposváron a vásárba.
1. Mennyijér adó?
2. 25-30 Ft literje.
1. Nekem tegnapelő tt szólt a Dombai, hogy: "Gyulám ha köll, megvan az
a hordó, amit mondtál, a 250 literes."
Mondom, csak tartsa meg, én 25 Ft-ot nem adok litergyijér.
2. A Lajos bátyá mnak is Szigetváron csináltattam hordót két éve.
1. Hát te onnadj szoktál hozni.
2. Én onnan, de az tölgy.
1. Ez akád, amit én mondok, jók azok is, azér minket kiszógálna.
2. Jó jaz, csak aztat nem sza bad főnn tartani, mer az csak a legjobb,
ha a pincébe van mindig. Hogy ne érje a levegő.
1. Ja.
2. Az a helyzet, hogy az fog. Szinezi a bort, fehérbornak nem jó.
A lig két éve hogy az Ajkai üzletből hozott egyet, de az szödörfahordó.
1. Az is jó.
2. Hogy jó? Abba édes a bor. Még mondtam is neki, hogy majd meg fogod
látni, hogy ebbe mennyivel édesebb lesz a bor, mind a tölgyfahordóba.
Észre is lehet venni, mer édesebb, csakugyan éde sebb.
1. Mia fene.
2. Mer maga a fa is édes.
1. A rra be nekünk is van egy nagy szödörfahordó, de má nem jó, mer
tele van verve vassal meg szeggel meg mindennel, a z apósom bele verte
a szögeket, minden francot, nem jó az. Teteje nincs is má csak a törzse,
belenyütt má a fába.
2. No mi van a Hajnallal.
1. Jobban van má, azt mondja a Bözsi. Varga Kari mondta szombatón rögge,
hogy jobban van ám má a Hajnal, mondom jól van akkor.
Imre, egy pohár bort.
2. Nem iszok.
3. Hát nem ülsz le?
2. Má megin nem iszol, Imre nem mék be többet hozzá d.
3. Ugyan má te mindig elmész, Nanicánál jársz? /Nanica= Imre felesége/
1. Mikor a Nanica maga van, akkor szokok mönnyi.
3. Sajnálom szögént.
2. Amikor én nem vagyok ott, akkor megy, a komám is olyan, amikor én nem
vagyok ott, mindig ott van.
1. Ugye?
2. Há t, mit csinyájjon az emberennyi idő s korba.
1. Jaj, Istenem, vónék legalább 25 éves.
2. Én nem kivánná m Gyula bá tyám.
1. Hát mér?
2. A h, sokat köllene akkor még dógozni nyugdíjas korunkig.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

1. Tar Gyula, 1908.
r.k. v. /suszter/
2. /Göllei/ Kovács Imre, 1920.
r.k. v.
3. Tar Gyulá né, 1915. V. 16.
sz: Javó s Magdolna

r.k. v.

1. Én inkább bb lennék 25 éves vagy 40, inkább mönnék dógoznyi, minhogynnyi üdős vagyok.
2. Én nem, én sokkal könnyebben vagyok most.
1. Te könnyű ebben, de én.
2. Most még engem mindig molesztálnak, hogy menjek el dógoznyi.
1. Menjen el a rosseb.
2. Én elmegyek, ha rá érek.
1. Láttam a multkor is megen zetorultál.
2. Most megen azért addig elmegyek, még nekem is köll a tra ktor.
1. Ja. Azt elhiszem, hogy addig elmész.
2. Lesz egy-két feketefuvar, azt megcsinálom, azt megen elmegyek szabad-ságra, nem szólnak nekem egy szó t se, nem is mernek.
No jól van Gyula bá tyám akkor elmegyek.
3. Jól van szödd le!
2. Szöggy e, én nem szöddöm le.
1. Hát ki szedi akkor le, Nanica?
2. Az, ala csonyan van ez a paradicsom, aztán én nem foglalkozok vde.
3. Ja.
2. Nem, nem tudok hajulni.
1. Nagy a pocakod biztos.
2. Nem az nem izgat, ha lehajulok nem tudok főlegyenenedni, ha főlegyenese-dek, a kkor meg szédülök. Magos a vérnyomásom.
1. Nekem meg alacsony, az se jó.
2. Nem tudom Gyula bá tyám ösmeri-e Csomába azt a Matus Jancsit, a Bélának az unokabátyját.
1. Ismerem hát.
2. Ismeri. Az akkora embör
1. Láttam
2. Aztán olyan, mind a rózsa, majd kicsattanik, azt 120-130 a vérnyomása
1. Mi a fene.
2. Aztán mondom neki, hát hogy az Istenbe lögyön neköd magas a vérnyomásod, mikor hisz nem ér föl a fejed tetejlig /nevetés/ hát mennyit köll a szivnek pumpálni, mire oda fölér.
1. Ja
2. Pénteken szüretütük az elejít, de úgy jártam, hogy sóha a büdös életbe ne présütem kéccer, most meg ki köllött présüni. Olyan 70-80 liter bor még kigyütt belüle.
1. Hát a kkor mit akarsz?
2. Nem akartam én mégeccer présüni, mer mákor szüretütünk, mindjárt préütünk is, de aztán belevágott a ménykü, nem sikerült úgy ahogy én akartam.
3. De ha má zetorozol, akkor má annak a szögény Sándorna k is vigyél ám egy zetor fát.
2. Mölliknek?
3. Az Iná nak.
2. Van a lólegelón ölég.
3. Szöddött most.
2. Hát én nem tudom, a Bözsike mondja a szomszég, hogy az est e alighanem verekedtek, mer nagyon kiabáltak, alighanem a mentőkér is telefonáltak
1. Az este?
2. az este.
1. Mögen? Há t tegnapelőtt este is.
2. Aztat nem tudom, mer nem vótam itthol.
1. Az este mondta a Sándor, hogy meg akarta fujtani a vót.
2. Hát anna k nem is ártana
1. Mára rögge gyün onnad fölű. mögyek a bótba, kérlekszépen má egy liters újeg a kezibe vót.
2. Aztán meg ennek a Zoli gyereknek mondom: te az anyja Istenit, mikor elaluszik csapd agyon a sógorodat, hát mit, nem kapsz érte 2 évet se.

Nagyberki-Sza lacska hegy
Somogy m.

1. Tar Gyula, 1908.
r.k. v. /suszter/
2. /Göllei/ Kovács Imre, 1920.
3. Tar Gyulá né, 1915. V. 16.
sz: Javós Magdolna
r.k. v.

3. Most a nnyira összeverekedtek szombaton este, nem tudom tudod-e?
2. Nem mer mondom, hogy nem vótam itthun.
3. Az Ili azt mondta, hogy nem aludtak egész éjjel, azt mondta, hogy most
bemögy a tanácshoz, azt mondja főjelenti most a vót, a fene a cigányát.
2. No jó van mögyek, mer a mama nem dógozik.

Gáll Éva
1984. X. 1.

Katonaemlékek

44 őszén én hazakerültem a háboruból, tisztilegény vótam a gazdám megsebesült ötet leszereltették, de engem nem szereltettek le, csak eltávozást kaptam, na aztán mikor jött be a szovjet hadsereg, akkor mink elmentünk Zalába Kaposfüreden köröszkülmentünk aztán vártuk, hogy majd gyűnnek a fölszabadi-tók, de közbe nem értek el bennünket. Akkor fölkerültünk a Balatoni övezeten Zalába kötöttünk ki, ott vót a pótkeret, nekünk ott köllött jelentkezni. Ott vótunk a téli időszakba, karácsony éccakán is ott vótunk még, szóltak a harangok, akkor azon a részen még nem vótak a szovjetok ugye. No akkor szedtek össze 14 katonát, akit lehozna Nagykanizsára, vasuti őrségbe, ami bement Nagykanizsára vonal, azt őrizték egy hidat. Egy szakaszvezető meg egy tizedes jött velünk, meg egy jó barátom mosdósi, és ott összeösmarkedtünk. Én lettem a szakács a 14 embörnek, főztem nagyon sokmindent, még disznót is vágtunk, kalbászt tötöttünk, disznósajtot, kövesztett dógokat csináltunk, még kocsonyát is főztem. Turóstésztát, daráztésztát, jó gulyásleveseket, tötöttkáposztát. Mindig azt főztem amit hát a gyerekek nagy része szeretett. Akkor ugye Nagybjomnál megindultak a szovjetek, visszaverték a magyarokat és akkor minket ott ért ez a helyzet de akkor má én átötöztem, meg a barátaim nagy része is civilbe, ott hattuk a vasuti hidat. Én még előtte este lementem, levittem a gyerekeknek a kaját, de már akkor gyűttek a repülők és aknákat dobáltak le, alig tudtam leérni, hívtam őket föl, hogy gyertek átvetkőzünk, nem megyünk tovább, itt bevárgyuk a szovjeteket. Mink nem hagyjuk el Magyarországot, mer kiadták a parancsot, hogy mennyi köll. De mink azt mondtuk akármilyen is történjen nem megyünk. Ha jól emlékszek rája nagyszombaton vagy husvét napján gyűttek be a szovjetek abba a faluba egy civil háznál helyezkedtünk el, hogy bevárjuk mi történik, és akkor azok-tul majd jövünk haza. Gyűttek ezek a búlgár katonák is, mink szépen elbeszélgettünk velük mind a jóbarátok, vették elő a fényképeiket a családról, sirval mutatták, hogy a front, a front ugye meg a gyerek. Egy kicsit tudtam én oroszul, mer Oroszországba megtanultam, nagyjából, nem tudtak eladhyi, enni-inni, mindent ilyent tudtunk, hogy mit jelent, no aztán rá két napra jöttek odavaló előljárók, hogy a szovjet hadseregnél lehet jelentkezni, adnak irást és avval haza lehet menni, nem bánt bennünket senkise a világon. Vagyunk ilyenek többeken is, éntülem kérdezte meg, hogy hová valósi va yok. Mondom Kaposvár környéki, hu azt mondja Kaposvárra már mentek haza, nem kísértük el fegyveresen, hu ennek megörültünk. Mindjárt szóltam a barátomnak, el is mentünk, hát 3 vagy 4 szovjet katona vót ottan, azt mondja: "Szicsász, igyot officer" az azt jelenti, hogy várgyatók fiuk, mindjárt gyűn az officer, és az majd intézi. Gyűtt is az officer, akkor vótak ezek a GPO-sok zöd sapkások, odajön aztán mink meg nagyba vártuk, hogy majd szabadulás lesz De nem az lett ám, mer az officer mondta a tolmácsnak az meg nekünk, hogy "Katona, munkaszolgálatos ide!" Össze köllött állni, azt ott összeolvastak bennünket. Egypárat el is engedtek, de minket nem, körülfogták azt az udvert a puskások, örök jöttek még többeken, akkor bekisértek bennünket Kanizsára. Abba az éjjelbe egy ilyen pincebunkerbe aludtunk vóna, de nem aludtunk, mer má az ember akkor nyugtalan vót. No akkor aztán másnap hogy kiverradt, keresték, hogy ki vót szakács, újra jelentkeztem, hát itt megen lehet önni akkor mondom. Adtak húst mindent ezek az oroszok, edényt téglákat raktunk össze, aztán azon főztem, de má nem tudtam belőle ennyi. Közbe kihallgatás vót, vitték át errül a sorru a másik sorra a katonákat, hogy mégis hát hun szógált vagy miképp vót, nekem meg katonabakancs vót a lábamon, hát megösmerték, akkor aztán elgrádultak brnnünket. Másnap mégegyszer megvibradtunk akkor elkisértek bennünket tömegesen Rigyáca egy nagy fogolytáborba. Akkor fejeződött be Mo-gon a haboru, mentek Nagykanizsára felé. Gyűttek a katonák teljes zárt sorokba, tisztekkel együtt bahajtották oda mind. Érdekes vót mikor az egyik szörtarisznyás parasztbácsi / valamikor mink is ilyen szörtarisznyával jártunk a hegyre, lófarokbul csinyáták ugye, azt árulják a vásárba, finom bélelt tarisznyák vótak, piros zöd, sárga csikozásu vót függőlegesen vót a csikja levele

Katonaemlékek 2.

Bőrszija vót meg csatja is. Neköm is vót, de tönkrement./
Ott vótunk két hétig utána vagonérozta, behajtottak bennünket Nagykanizsára. 2000 ember vót egy szerelvényen, 40-50 ember vót egy vagonba, beértünk Gyékényesre, azon az állomáson vót 3 szerelvény az 6000 ember vót és olyan ösztüzet kaptunk a horvát határszélről, úgy belöttek bennünket, hogy rengeteg halott meg sebesült lett, az előttünk levő vagonba csendőrök vótak 45-en az mind meghalt. A mi vagonyunkba egy szilánk átütötte az ódalát és vót egy 20 literes fazék, amibe tartottunk vizet, még annak az ódalát is átütötte, de senki nem sebesült meg. Nyitva vót az ajtó én még ki is néztem, ott vót egy nagy robbanás, de mit tudtuk, hogy mi ez. Közbe gyűtt egy orosz katona nyitogatta az ajtókat, vót ott egy nagy rétség, mind Berkibe is az állomáson, min meg futottunk oda abba a rétségbe eszeveszötten. Lüdöztek, mind a kország, Ott láttam fej nélküli embert a vonat kerekénél, folyt a vére, az erek meg csak úgy vibaráltak benne. Összehajtottak bennünket, sokan megszöktek, de mink nem szöktünk meg, mer azt mondták, hogy Kaposvárra visznek bennünket és ott majd igazulnak, elengednek. A kozákok lóhátra ültek és összeterelelték a népet, a vagonyokat kihuzatták, beszálltunk, lezárták a vagonyt, hát nem állt meg Kaposváron, gyűttek a kocsirendezők és azokat kértük meg, hogy értesitse a családot, hogy ekkor és ekkor megy köröszkül Nagyberkin a fogolyvonat, 11 óraker éjjel ment köröszkül Nagyberkin, lenn vót az én feleségem, meg a gyerek is lenn vót és a nagyapám, csak kijabálni tudtunk egymásnak, mondtuk, hogy gyertek Dombóvárra, mer megtudtuk, hogy Dombóváron fogunk állomásozni, a nagyállomáson, a talpfatelepen. Azt akkor oda másnap eljöttek. Akkor találkoztam velük meg a főammal, 9 éves vót be is engedték még a vagonba is, beszélt is az oroszokkal meg én is, de nem engedtek el. Ott megen sokan meglógtak Dombóváron. Aztán csak vótunk, vótunk a dokumenter mentünk vóna a világbu ki. 3 napig ott vótunk utána levittek bennünket Bajára, be egy nagy fogolytáborba, akkor ott vótam még a háboru be nem fejeződött, május 8-án vót nagy ünnepszég, hogy mptmár vége van a háborunak, béke 1 lösz mög minden, a ruszinokat, románokat az oroszokhó vötték, azok nem ellenszég, mind mink ellenszég vótunk ugye. Május 5-én vagoniroztak má de én lemaradtam a menettül, én is be vótam sorozva, de létszámfölvötti lettem. Május 13-án aztán minket is bevagonérozta, kísérettel mentünk le az állomásra lődöztek az oroszok. De mink má a lágberba irtunk egy kis cédulát, töttünk bele egy követ, körülkötöttük madzaggal, spárgával és közbe mer azér minden kiszivárogo, mentünk az utcán kifigyeltük amikor nem veszik észre és kidobtuk. Az vót beleírva, hogy kedves megtaláló legyenszives erre és erre a címre elküldenü ezt a levelet. Soha nem felejttem el, egy sarok utcánál vonultunk és ott 3 nő összefogódzva ment, és éppen pont odadobtam. Rá is néztek a nők, de azt is észrevettem, hogy nem vette észre a szovjet katona, mer ha észrevette akkor fővette azt eltépte. No ez haza is ért. Közbe, mikor az állomás utcába értünk le, nyitva vótak az ablakok és akkor mondták, hogy mondják be a címüket, akkor bemondtuk, hogy hová valósiak vagyunk, ők meg értesítették a családot, hogy bennünket ekkor ée ekkor vagoniroztak, idegenbe visznek, biztosan Oroszországba, tudtak akkor rólam, hogy merrefelé vagyok. Akkor egy nagy szerencsém vót, mikor odaérünk az állomásra egy szovjet tiszt gyün oda velem szömbe, annyit értettem belüle, hogy a vagonnak én leszek a parancsnoka, jól van, jó is lesz. Mink elhatároztuk, hogy a vagonbul kiszökünk és minket nem visznek ki, ha egy mód van rája. És sikerült. Ugy történt, hogy egy jó nagy darab vasat az egyik kollégám tudott szajrézni még benn a lágberba, hogy avval kiütjük a vagon ódalát vagy a fenekét azt valahogy kicsuszunk. De minden vagonnak vót egy katona öre, szovjet, az is velem együtt sirt, hogy a mamka, meg a papka meg a gyerek meg a szesztra, az is má olyan 40 év körül vót, haza vót az esze meg a családon. Mind parancsnok én akkor az ajtóhoz jutottam, 45-en vótunk egy vagonyba, de ott köllött pisinyi is, meg kakálni is, meg egy kis viz vót, ha valaki szomjas. Közbe le köllött szállni vizet fölvennyi meg élelmet is adtak ugyel. Száraz élelmet

Katonaemlékek 3.

kekszfélét adtak. Azt még tudtuk, mikor a Tiszán köröszülmentünk a rácson egy kicsit azér láttuk, hogy hun vagyunk. Eccer megállt a vonat éjjel, de nem tudtuk, hogy hun vagyunk, áll a vonat, áll a vonat. No akkor mikor én kimentem fölvételezni, kinéztem, hogy hogyan mit lehet itten csinányi, hogyan lehet ebbü kilógni. A vagonajtón ami van egy nagy kar, azon van 3 ujjnyi hosszú pöcökje, azt csak akkor lehet levennyi, ha kiakasztják a pöcökjít, de akkor is csak kívülről. En észrevettem, hogy csak egy dróttal vót átkötvel a vagonajtó az ódaláhó, na mondom helen van gyerekek, nyugodtak lehettek, kiszökünk ebbe az éjjelbe az hétszentség. Mikor elindult a vonat 17-en összeszedelőzködtünk magyar gyerekek, hogy kiszökünk a vonatbul, má a lágerba megbeszéltek, mer vótak csikszeredaiak, háromszékiek, azt mondjákük minek szökjenek, hazafelé mennek, ráérnek otthun is kiszöknyi. Amikor a vonat elindult, akkor én má ugy csuktam be, hogy a vas kiférjen, a drótot elszakítottuk. alányultunk, a vasat lehajtottuk, akkor aztán meghuztuk az ajtót, egy embör kifért rajta, na ki lesz az első. Mondom gyerekek - akkor azér irtóztam én is egy kicsit - én nem leszek az első. Azt hiszem 3. vagy 4. vótam. De a Jóisten ugy megsegített, mintha sezlonyra estem vóna rája, mer tudtuk, hogy hugyan köll kiugrani a vagonbul, eltanultuk a sók huzavonya alatt. Mindig arra köll ugrani, amerre mögy a vonat, nem hátrafelé, mer akkor elütik. Előre a vonat mozgásának az irányában. No 17-en kiugrottunk abba az estébe, akkor én vótam a parancsnok szintén, azt mondtam nekik: "fiuk amég a vonat elmegy addig mindenki lapuljon, és amikor elment a vonat, akkor mind a 17-en jöjj nk össze, mer ha valakinek baja történne segélynyújtásba részesítjük akkor." Össze is jöttünk, nem lett senkinek semmi baja. Mondtam nekik, hogy most a legjobb barátjával mindenki 2-3-an álljon össze, mer egy nagy csomó nép, azt mit tudjuk, hogy hun vagyunk, éjjel hallottuk, hogy má idegen nyelvön énekütek. Ott vótunk már a szerb határállomáson. Elszéledt a nép, én is harmadmagammal maradtam, aki vót parancsnokom Nagykanizsán szakaszvezető azzal, meg egy jó barátommal. No most a vonat elment és akkor én mondtam nekik menjünk köröszül a vasuton és ugy gyűjjünk akkor. Egy vita keletkezett, én a lélökjelenléteemet nem vesztettem el, soha életembe, a háboruba se, én mindig észön vótam, sok embört ugy köllött arrébb tenni, annyira meg vótak ijedve, hát mit eccör élünk, meglőnek, meglőnek azt kész. Ezekbe egy kis hülyeség vót, mer azt mondtam innen jött a vonat, azok meg azt mondták onnan jött a vonat, ne m tudtunk mögegyezni, hát hattam őket abba jaz estébe, éccakába, én má fél óra mulva Magyarországon lettem vóna, mer ez a Szőregi határállomás vót. Akkor mondom jól van gyerekek nem hagylak el benneteket, má nyár vót a rozsok nagyok vótak, má lucernát kaszáltak, gyütöttek, mondom akkor mögvárjuk itt a röggelt befekszünk egy rozskupacba. Aztán majd reggel gyünnek parasztok, ilyen kis parcellás földek vótak, amit láttam, mer holdvilágos üdö vót, há majd valakivel beszélünk. Közbe akkor egy negyedik is csatlakozott hozzánk, de mondom négyen má ne legyünk, kettő aki olyan idegenyebb vót hozzám, ti meg ketten menjetek, amerre tudtok ugye. Mögvirradt, aztán megyünk ugy befelére a mezei dülőton, gyüttek ki a parasztok lovakkal kocsikkal mind nálunk is szoktak, aztán majd beszélünk valakivel, hogy megmondják hun vagyunk. Pedig ott keveregtünk a határszélbe abba az éjjelbe, de ki a fészkes fene tudta, hogy hun vagyunk. Hát egy öreg nénivel találkoztunk legeslegelőször egy olyan 60-70 közötti nénike lehetett, de nem is köllött szóni semmit se má mondta: "Jaj, drága fíjaim, nagyon rossz helön jártok- de meg se mert állni, má gyanus vót, hogy mér nem áll meg, nem jó helen vagyunk- azt mondja: "ezen a dülőton forduljanak vissza, csak menjenek." Hát láttunk akkor má magyarokat, mit mondjak, mind ide a kápolna /kb. 200m/ olyan messze vótunk az első községhez, magyar határvadászok vótak ott má ugye. Hát elindultunk, visszafordultunk, nem megyünk el 100 m-t olyan senkiföldje vót ottan, de rajta vót egy nagy Sz bötü, meg M bötü azon a nagy határcöveken, az má a senkiföldje vót, át is léptük, megyünk, eccer valaki kiabál

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

/Csike/ Takács Kálmán, 1913.
r.k. v.

Katonaemlékek 4.

utánunk, állj, állj! Viaszanézünk mind a ketten, hát egy puskás őr, megálltunk, azt mondja a barátom: menjünk oda. Mondom: "te, ne menjünk oda, ilyen messziről vót vagy 250 m. nem tud agyonlőnyi, bennünket golyóspuskával. Futunk egyet, lebukunk, megen futunk, mer itt má tudtuk, hogy hun vagyunk, merre köll futnyi. Közbe én meg nekiálltam pisányá, addig is visszafelé nézek, kiveszem, hogy mi van mégis. De ez a barátom csak hogy menjünk oda. Kéménysöprő mester vót Balatonlellén, ez vót a parancsnokom a szakaszvezető. Hát menjünk oda, aztán valamit majd hazudunk, vót is nála egy kis papír, megmutatjuk, aztán akko majd elenged bennünket. Odamegyünk egy fiatal 18 éves partizángyerek vót, szerb vót de magyarul beszélt, magyar csakádtu származott. Mindjárt kérdezte: "van-e határátzápési igazolásunk." Mutatja a barátom neki ezt a papírt, de azt mondja ez nem jó, menjünk be a kommandára. Ugyanabba az állomásba kísért be bennünket, ahun kinyitottuk a vonatot és kiszöktünk. Hu, mondom pajtás ennek nem jó lesz a vége. No akkor aztán mindjárt gyűttek mások is oda, azt mondják: "jaj, vigyázzanak ám, mer itt az éjjel is szöktek a vonatbul el, de nagyon megverték őket." Hát a veréstől nagyon féltem, mondom azér ha lehet nem veretem meg magama t. Elég az hozzája ez a barátom ez beszélt, mondta, hogy kéménysöprő mester, és hát egy kis lófarokér vótunk ide a faluba, de nem kaptunk aztán most hazafelé akartunk menni, hát nem kérdezték, hogy hun lakunk, nem köllött mondanyi. De azok meg csak azt mondták, hogy mink az éjjel szöktünk a vagonybul Ezt má ránk fogták rögtön. Aztán féltünk, még valamit beszélt a barátom, de azt nem fogadták el, én aztán megmondtam, ide figyeljenek, én megmondom őszintén, hogy mi történt, gogolyvonaton vótunk az éccaka, itt állomásoztunk valahol ugye, elaludtunk közbe, hogy hány óra vagy miképp azt se tudtuk hol vagyunk, Mo.-e, Szerbia-e, aztán mikor fölébredtünk az ajtó nyitval vót aztán szépen kiléptünk. Régóta katonák vagyunk, otthun a család, szülők minden, 5 év uta katonák vagyunk, most akkor maguk micsinyátek vóna, ha ebbe a sorsba kerültek vóna, ezt bevették a kacsát, ugye mindig észön köll lenni ilyen helen, nem bántottak bennünket semmit, annyit csinyátek, hogy hátrakötötték a kezünket spárgával, a barátom az jajgatott, mer nagyon megszorították az enyimét azt nem. Akkor kikisértek bennünket egy másik kommandára, má magosa sabb rangu valakik vótak ott, kihallgattak bennünket, akkor azt mondtam a barátomnak így közbe: "te többet nem beszélsz ám, egy mukkot nem szólsz, majd én beszélek. En má hallottam ilyenrül, hogy azt köll mindig mondanyi, amit eccer elmondok, nem szabad változtatnyi, ott aztán elmondtam ugyanezt, előbb azt irásbafoglalták, én azt is megfigyeltem, hogy a katonának visszadaták. Visszakisértek az állomásra, de a bitang gyerek, jóképi bakancs vót a lábomon hát nem lehuzatta velem, ill. sajátmaga kifüzte és lehuzta a lábambbul és adott egy pár rossz gumicsizmát. Mondtam neki: "te édos fijam, most képzeld el velünk még mi történhetik, te katona vagy, te majdcsak kapsz, de én mit kapok, zokniba mönnyek, mer nem lábbeli vót, ki vót belle a lábam, elvette szivtelen vót. No öleg az hozzája hátra vót a kezünk kötvel még, gyűtt egy vonat, akkor szerelték le az oroszok Németországból a nagy gyárat, ugye szállították Oroszországba. És arra ugy nyomtak fő bennünket, elvittek bennünket Mokrin nevezetü községbe, befelére Szerbiába. Akkor ott aztán börtönbe. Ott is sokminden megtörtént velünk, de azt majd máskor mondom l, akkor Kikindára elkisértek bennünket, ott is börtönbe, no ott is aztán kint vótam kaszányi, lucernakaszálás ádeje vót, aztán kérdezték ott a börtönbe, hogy ki tud kaszálni, mondom "én tudok kaszálni." Mondtam, hogy a barátom is tud, de az meg azt mondta: nem tud. Ne mondj ilyet a rossebbe, mondd, hogy tudsz, meg is kalapálom, meg is köszörülöm ha köll majd én. Hát egy őr kivitt bennünket a városnak a szélire, neki is álltunk, má érött a cseresnye, még azt megengedte, hogy szehedtünk. Ettem cseresnyét meg szabadon vótam. Akkor kért ott a háznál egy ültöt, kalapácsot, kaszát még ott meg köllött kalapálmom. Ráértem, megcsinyátam, örültem, hogy kiszabadulhattam.

Katonaemlékek 5.

Nem bántottak bennünket, önni adtak, én mondom, hogy gyönyörű szépen bántak velünk, meg mi is hát úgy viselkedtünk, látták rajtunk, hogy nem gyerekek vagyunk ugye, nem szökevények vagy börtöntötekékek, katonák vótunk, meg ők is katonák, hát üvelük is történt ugye sokminden. Gyün ám eccer a föllebbvaló börtönőrparancsnok, hogy akkor éngemet hozzon be. Akkor elvittek bennünket Nagybecskerekre, ugye errü tanultunk is az iskolába, errü tudtunk sokmindent. Ott is aztán börtönbe, hát egy akkora börtönbe zártak be bennünket, mind a Csillagbörtön, ahogy hallásbul hallottam, nem tudom hányadik emeleten egyedü egy hatalmas nagy szobába, a barátom at meg egy másik helre, annak löttek ottan barátai, de nekem nem, én csak egyedül magam vótam, no most itt mi történik, Kálmány te itt elpusztulsz, de mondom ha egy mód van akkor nem pusztulok el, majd valahogyan kiókumuláljuk. Hát onnand szöknyi nem löhetett, hatalmas nagy vasajtó, k löktek be az önnivalót is. Eccer gyün ám be egy irnok, azt mondja "maga nyilas!" Mondom: "Mi az a nyilas?" Pedig hát fölesküdtünk a Szálásira, fölesküdtettek bennünket. A rossebfasza, "Majd megtudni" "Megtudhatod - mondom- én nem vótam nyilas." "Nem is tudom mi az." No eccer aztán abba a napba megen összeszedtek bennünket, lemosakodtam, vót ott víz, de benn lehetett pisányi, kakáni. Még el is aludtam, azt vót nálam egy rózsafüzér, meg Szent Antal velem vót, ezt szépen elimádkoztam, aztán lefeküdtem. Fémbul vót a kis Szent Antal szobor azt még itthun adta a papunk meg az óvasót, abba jaz üdöbe, mikor én háboruba mentem, egy nagyon szép ezüstláncos óvasót adott és ez velem vót a háboru elejítül a végeztéig ~~megtarítottam~~ mögtakarítottam. Megvan rajta, hogy hány miatyánk, hány üdvözlet, hiszekegy, ezt elimádkoztam. Gyün egy katona, akkor ami kis cucc vót, mer nadrágszija meg cipőfüző nem lehetett senkinél se a börtönbe. Le köllött adnyi egy kis tarisznyába, azt az visszaadta. Be vót irval egy könyvbe, hogy mit adtunk le, ugye nemsok minden vót. Enni-inni adtak ott is, nem is bántottak bennünket. Akkor aztán elvittek bennünket egy kisebb börtönbe. De onnand kijártunk má dógozni, mer az árulkozás meg vót ott is. Egy illető gazdát főjelentettek, hogy fegyvereket ásott el a kertjibe, és akkor minket oda kivittek, nem tudom hányon vótunk má biztosan, és ott kiástuk, ahun mondták, de nem találhunk semmit se. Szóval mink mindig jelentkeztünk ilyen munkára. Egy vagy két nap vótunk ott, visszamentünk, vót ott egy francia idegenlégiós mög vót egy francia nő is abba a börtönbe. Nagy hosszú folyósós börtön vót, de nem a mennyezetig vótak a cellák, hanem át lehetett beszényi egyik a másikához. Azt mondja az a nő meg ez az embör, hogy mink nemsokára megszabadulunk. Hát hunnand tudta jaz, hogy mink hamarosan megszabadulunk. Abba a napba kiengedtek bennünket és visszadták a kis cuccunkat, egy nagyon szép fiatal tisztembör vót ottanék, akkor egy másik altiszt, az átvett attu a tiszttül hennünket, csak egy kis oldalfegyvere vót. Akkor mondta, hogy menjünk vele, akkor elmentünk ahol a nagy börtönhöz ahol előzőleg vótunk aztán ott megálltunk, mink azt hittük, hogy odavisz bennünket, s az akkor ott végig kezett fogott velünk, hogy Bozse Doma, értettem hogy mirü van szó Segítsen a Jóisten bennünket haza. Egy tíz éves kis gyereknek adott át bennünket, az vezetett le az állomásra minket. Ott vótunk 3 va y 4 nap, kaptunk papírost, és akkor minket hazafelé transzporáltak, magyarokat, meg románokat meg ki merre tartozott. Olyan megnyugvás vót az embernek, jöttek ezek a németek is haza má, arra is nagy sváb községek vótak, azokat is oda hozták be, de azokat nem engedték ám haza, áftak melléjük ka tónát, azon az uton ameliken bevíttek, azon hoztak haza be nnünket, katonát adtak mellénk, mer Szerbiába mind ent a katonaság vett á t, vonaton is, minden felé katonaság dirigált, és hogy minket ne bántha sson senkise, ugye az igazult mindig bennünket, annál vót a papír. Ez Kikindáig elhozott bennünket, ott megaludtunk, má snap megen adtak egy katonát mellénk ugyanugy azon az uton megen, ahun kiszöktünk a vonatbu, azon az uton gyütünk, az is kezett fogott velünk, hogy az Isten segítsen bennünket haza a családhoz. Ígykerült em haza május utolsó napján. Dombó váron fölrobbant egy

Katonaemlékek 6.

vonat, mer Pest felé hoztak bennünket, de elmentünk még Baja felé, én Bajára többet az életembe nem megyek. Mer ott sokat szenvedtem, de nem is mennék el, ha nem tudom mit igérenének, akkor se. Nem bánt ottak, önni adtak, de mégis az borzasztó vót, hogy az ember egy hatalmas drótkerítés mögött van, azt a kkor a földön köllött feküdnünk, mer nem győzték a népet elszállásolni, barakkokba akudtunk, hát zsidó gettóba vótunk, akkora por vót ott, majd megfulladtunk, röge mindig annyionk köhögött, hogy egymást nem értettük. Akkor aztán bejöttünk Budapestre, a Keletibe mentünk át, ott vonatra ültünk és gyüttünk hazafelé. Közbe találkoztam, ugye a kkor vót má ez a feketezés, vitték föl az élelmet Pestre, hoztak ugye ezt azt érte, cserebere világ vót. Hát mikor a ztán Szekszárdon át köllött szállni, mer azt mondták, hogy az egyik lemegy Bajára, a másik meg Dombóvárra, azt én azon a szerelvénnyen vótam, ami Szekszárdra ment, akkor mondták, hogy ki köll szállni, megyek arra hátra, mondom tessék szíves mondani van-e itten hely, német kocsi vótak, min den fülkének ajtaja vót, aztán azt mondja: "igen, csak tessék begyünni." Hát egy jó barátom vót, nagyberki, a sarki kocsmárosnak a fija vót, akkor meg a Javós Gyula bácsival is ugya negy vonaton gyüttünk Pstrú hát nem tudtuk, éccaka vót, akkor aztán mindjárt kinálnak, hogy nem vagyok-e éhes, dehát nem vótam éhös, mer vót még egy darab könyverem meg szalonnám. No akkor beértünk Dombóvárra, akkor má otthun éroztem magamat. Mikor haza értünk Nagyberkibe nem vártak, mer nem tudtam őket értesitenyi ugye, hogy mikor jövök meg. Akkor azt mondja ez a barátom, mikor leszálltunk Berkibe: "te, majd én elmegyek előre, nagyon szép idő vót május utolsó napján ugye, aztán majd én hirül viszem, hogy jössz haza, ugye hiszik ám el, biztos. Alig tudtam hazaérnyi, mer minden ut óán gyütték és mondták, hogy gyün a Kálmány haza, mögértem szabadunyi, mindenki ölelt csókult, hát t mindenki szeretett engem abba az időbe is. Hazaértem közbe, a kisfiam 10 éves vót, olyan kis fehér vá szonyöltöny vót rajta, viszi a tejet a csarnokba, kifordul a gyerök, elmegy mellettem. Mondom nem szólok neki, elment olyan 5-6 lépést, akkor utána szóltam, hogy "kisfijam!" Ha rá gondolok még most is a könnyeim gyünnek... /megtörli a szemét/ az én fiam letette a kannát, odaugrik a nyakam közé, azt soha nem felejt em el, az a fájdalom meg öröm amit én akkor éreztem. Akkor aztán megyek be az udvarba, ugye hát paraszti idő vót, nyitval vót a nagykapu minden, nem is vót kapu az udvarunkba, mind most. Hát möglát a feleségöm mög a mama, mind sirnak. Mondom hát ne sirgyatok, most má itthun vagyok. Fél éve t alálkoztunk ugye. Így lezajlott a hadifogság, a Jóisten vezérelt, sokmindenen köröszkülmentem, de mindig nízta a Jóistenbe, meg a hazabizletbe, mer én nem árultam el a hazát, hogy el köllött mennyi katonának, hát Isten em, próbáltam vóna nem elmenni, igaz? Ennek így vége lett, akkor beleéltük magunkat ujbu a paraszti életbe, akkor még fiatal vótam, 28-29 éves óda se nekije. Egészségesen hazajöttem, pedig két szer vótam fronton, először Oroszországba másfél esztendeig, két nyara t egy telet ott tötöttem, de mink a megszállókná l vótunk, a partizánoknál, hát ott is vótak incidensek, mer azok nagyon robbantgatták a vasutaka t, hát ahugyan tudtak gátat álltak mindennek, megérthető vót, a hazájuka t védték. Neköm semmi panaszom nincs a szovjet eokra, még katona vótam mink is civilek közt éltünk, a magyr kat onát becsülték, azt nem is bántották, de a nyemcire a némötre nagyon haragudtak. Oly an helen laktunk ketten a gazdámval, hogy nem vót órség állitva, pedig századparancsnok főhadnagyí rangba vót, később százados lett, ketten aludtunk a civil családk között, ugy összebarátkoztunk, tiszteletadó vótam én is, azok is velem szembe, amijük vót, megkináltak. Ott szokás vót, hogy a fiatalok este kiültek a kapukba az utcára és énekültek, hogy: Vihagyéla nabira Katyuska ... Én is megtanultam sokat, itthun soká ig énekelgettem pláne ha pincszeren vótunk, vót egy első szólamos, csak ugy harsogott a hangja ott a faluba, Olyan családnál is laktunk, ahun a bornyu benn vót a szobába, de füstött fala vótak, a másik szobába meg ott vót egy gyönyörű szép zongora. A gazdám tanító

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

/Csike/ Takács Kálmán, 1913.
r.k. v.

Katonaemlékek 7.

vót, az ugye tudott rajta já tszanyi, mindjárt oda is ült, hát aztán én is megtanultam egy kicsit billegetni. Rá értem ugye. Amúgy nem játszottam én semmilyen hangszeren, csak szájmuzsiká n még gyerekkoromba tanultam meg.

Gáll Éva --
1984. X. 18.

Részeg ember tér be a pincébe

- R. Szép idő van máma, még nem is vótam erre ebbe az évbe.
K. Szüret óta ugye!
R. Nincs lábom.
K. De lábon állsz azér.
R. Ki tehet arrul, hogy tehetetlen vagyok.
Gy. Az idő
R. meg az asszonyok.
K. Ül le öcsém!
R. Hová?
/ A gazda helyet mutat az ajtó mellett lévő négylábu széken/
R. Elgyün hozzám is, nincs messze, én vagyok a világ legutolsó, leghitványabb embere.
K. Jól van na, elég legyen már.
R. Jól van no, csak viccülök.
Béla bátyám az idősebb, mind én, de még jobb tejfoga van.
Gy. Mér, hányba született?
R. Hát nem hányba, hanem egy pici kis pehenkába.
19-be, egy huján 20. Akkor is novemberba, megvártam a végit, hogy előbb mehessek katonának, de arra is ráfizettem.
K. Mikor gyüttél?
R. Most gyűjök, nem mikor gyüttem, hát persze.
K. Hát ilyen csöndesen?
R. Hát hügyan, jajgassak? Nekem is neki kőne állni möcceni egy csöppöt, mer itt vót a fijam is meg a feleségem is, de nem metszettek, majd én mögkezdem a metszést, mer hívtam egypár rokont, segitének metszeni. Itt van ez a forgó, nekem ez annyira fáj, minha egy nagykés menne bele.
K. Ne a fájdalmaidat beszéld, ami nem fáj azt mondd el.
R. Akkor is jól dógoztam, mindig, mer vót eszem, nem kevés ám!
K. Ne visszájáru beszélj, rendes ember vótam és kész!
K. No, de üresek a poharak, cseppentsünk!
R. Én gyerek vótam egész életembe mindig, mer azt mondják, hogy aki a feleségét megcsalja...
K. Jó bor, jó egészség, szép asszony feleség - és emeli a poharát a gazda. Egészségére, * Kedves egészségére!
K. Drága öcsém, nem vagy fáradt vagy meleged mer szivesen töltök ám, azér nem tötöttem, mer mondom biztos meleged van, engedelmet kérek.
R. /A poharak emelésekor ő is nyujtja a jobb kezét/
R. Ne félj, nem vagyok én semmire se ráutalva.
K. Mer én ugy vagyok, ha jövök, nem megyek be sehová se. Mer ugye kifáradok, melege van az embernek, nagyon köll vigyázni a légsőre.
/ egyértelmű az arcvonásaiból, hangsúlyából, hogy nem akarja megkinálni a már amugy is ittas szőlőszomszédot./
K. No jól van drága öcsém, fogadd el hát akkor / s nyujtja felé a szódával alaposan felhigitott borospoharat/
R. /lehajtja az italt/ De bátyám, rászolgáltam az biztos, mer mikor gyerek vótam, akkor is nagyon szegény vótam, most is szegény vagyok, nincs semmim se.
K. Ne a szegénységrül beszélj mostan. ... Elmondhatnád hogy:
Rongy a ruhám, sátor az én palotám
Egy szép asszony, cigányasszony az anyám.
Cigány vagyok, az utszélen születtem,
Anyám se volt, mégis fölnevelődtem.
Mer sátor az én lá, lá, lá.
R. is elkezdi énekelni a nótát.

A részeg ember betér a pincébe 2.

R. Egy hitvány, rongy ember a bátyám is meg én is szar ember vagyok, mer vettem a fíjammak meg a menyemnek egy kis villácskát ugye

K. Ne errü beszélj, uriemberek a gyerekeid, azt jól van na!

R. A Balatonon a legszebb villa az én gyerekeimé, az biztos hétszentségi!

K. Jól van na, igyál má egyet!

/ A pillanatnyi szünetet kihasználva a gazda éneklésbe kezd /

K. Ezt ismeri-e?

Nagyberki gyerek vagyok, / a részeg umcaccázik, a köcsög-
dudát utánozza /

Nagyberkibe születtem, - ne beszélj bele, mer elrontod
Kiskoromtól a nagykoromig benne fölnevelődtem.

Kisér engem 9 zsandár a nagyberki főutcán,
De véletlenül betekintettem a kisangyalom ablakán.

Még akkor is azt kijabálta, 6-os baka gyere be, gyere be,
Adj egy csókot, nyomd meg a gombot, gyere ülj az ölembe.

R. Ugye, ez fiatalabb mind én? / és a gazdára mutat /

A nagyberki állomáson keresztül,

13 fehér galamb átrepül.

13 fehér galamb, nem páros, nem páros,

Én utánam barna kislány ne fárodj.

Ism. 13 fehér galamb....

Utca, utca, utca, te Nagyberki utca.

Utoljára megyek végig rajta,

Utoljára megállok egy háznál,

A szeretöm édesanyja rácsos kapujánál.

Ism. Utoljára megállok

A szeretöm, a Mariska rácsos kapujánál.

/mer Mariska a feleségemnek a neve./

Kiállott a kapuba, kapuba kiállott egy regruta,

Sárga cukrot ropogtat, engem odacsalogat.

Ráhajoltam a szavára, ráhajoltam a szavára

Becsalt a kaszárnyába.

Hideg szél fuj édesanyám, hozza ki a kendöm,

Még az éjjel felkeresem a régi szeretöm,

Kiállok a kapujába, kibeszélgetem magamat

Véle utoljára.

Előttük a jobb kezemet, folyik a piros vérem,

De nincsen nékem édesanyám, ki bejösse nékem.

Gyere kisangyalom, kösd be a sebeimet

Gyógyítsd meg a bánatos szívemet.

Elindultunk hazafelé, nem tudjuk mi az utat /R. azér nem mentem el én/

K. Ne beszélj bele

Főhadnagyur, vezessen minket oda.

Elvezettek jó fíjajim én is elmegyek.

A jó Isten tudja ki jön vissza veletek.

Gyertek magyar fíjuk huzzunk drótot, ha lehet,

Nagyberki-Szalacska
Somogy m.

Bogár Imre, 1919
/Csike/ Takács Kálmán, 1913.

Részeg ember betér a pincébe 3.

Közeledik már az orosz hadsereg,
Szólnak az ágyuk, ropognak a masingeberek,
Most látszik meg babám, mit ér egy magyar gyerek.

Kedves édesanyám, ha föl akarsz keresni,
Oroszország határába gyere ki,
Megtalálod a fíjadat egy kőszikla alatt,
Kedves édesanyám, kisírhatod magadat.

Gáll Éva
1984. III. 27.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

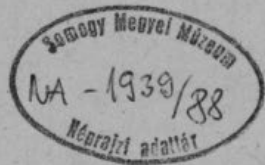
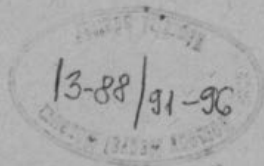
Ruzsa Lajos, 1912.
r.k. v.
/cseléd/

Kruplis kóbászt

csináltak a szabadi svábok, télen göbölöket hizlaltak, nyáron arattak, aztán Szentiványba is szoktak hozni kruplis kóbászt, egy kis hust is tettek bele azér, de a nagyobbik része krumpli vót. A zsömléshurkájuk is jó, csak nem olyan elálló vót.

Gáll Éva
1984. VIII. 29.

Kocsma

Nagyberki-Szalacska hegy
Ujváros u. 27.
Somogy m.

/Hosszi/ Vörös Ferenc, 1922.
r.k. v.
sz: Nosztrány puszta, Tolna.

Kocsma

Régen elsősorba nem inni mentek a kocsmába, nem is volt annyi elköltenivaló pénz, mind máma, kártyáztak, biliárdoztak, rádiót hallgattak, mer nem volt minden háznál rádió, sőt elvértve egy-két családnál, csak a kocsmába mentek meghallgatni a híreket, pláne a háborus időszakba.

A bálakat is a kocsmába tartották, de nem volt rendbontás, ha bement pl. két csendőr, leültek az egyik sarokba, csak a zeneszót lehetett hallani meg a csoszogást, ahogy táncutak, ott el nem hangzott egy görbe szó senkivel se. A sarki kocsmába gömbölyű zöd talpas asztalok vótak vagy 10-15.

Kétféle legénytársaság vót, egy idősebb meg egy fiatalabb, a harmadik meg az iparosság volt, de az teljesen külön. Akinek volt egy mesterség a kezibe az már nem ment együvé a parasztokkal, külön mulattak.

18 éves korától járhatott a legény kocsmába, a fiatalabb be se nézhetett a kocsmába mikor muzsikáltak, addig csak suttyók vótunk még be nem tötöttük a 18-at. Az ablakot is befüggönyözték, ha bál vót, hiszen itt is van egy kocsmablak, beépítettem ide a présházba, megvettem mikor árverezték a kocsmát Amikor elmúlt 18 éves az ember, akkor a többieknek köllött fizetni egy áldomást, attól kezdve nyilván volt tratva hogy nagykoru.

Amég suttyó vótam, még a szomszég legény se tárgyult velem, ugy hivott, hogy taknyos. Csak messzirül néztük a legényeket, ugy mind a fiatal szarvas nem mehet oda a folkához mer elhajtják.

De az iparosbálba pl. falusi gyerekek nem mehettek be, csak az iparos lányok, iparos-legények meg azoknak a hozzátartozói mehettek be.

Gáll Éva
1984. VIII. 30

Nagyberki-Szegácska hegy
Somogy m.

Tar Gyula, 1908.
r.k. v.
/szerző/

Kocsmárosok

Szüret után mikor má j kiforrott a borjárták a hügyet, fölhozta az ember nekik a bort, megkóstulták, s amelik tetszett azt kiválasztották, s megmondták, hogy mikorra vigyük be. Saját hordómba vittem fogattal, s ők majd átfejtették.

Mikor az első kislányunk született, utána abba az ősze nekünk sok borunk vót Kata hügyen, mer ott is vót 1600 □ öl földünk, 700-800 □ öl szőlő a többi szántó vót, de még apám eladta annakidején. Nagyon sok Noha szőlőnk vót, azt mind külön sződtük, tele vót egy kádunk teljesen tiszta Nohával, szedtük és délután már eresztettük is le az elejít a kádról. Aztán tiszta édesen maradt a Noha, nem forrt meg. Hát Szentiványba vót lekodalom, alig tudtunk eladni belüle, mer nem akarták megvenni azt az édes bort. Mögvöszik, de csak úgy, hogyha adunk hozzá vöröset is, másikat nem olyan édeset.

Eccer aztán mögyünk Kaposba a vásárra, még akkor kinn a textilesek felé vót a vásártér. Vót ott egy kocsha, bemegyünk, gyün be egy mosdósi embör, azt mondja: "Vendéglős ur, ez mög ez küdte Mosdósru ezt a bort, kóstulja mög, ha mögfelel, akkor mögveheti, mer tavaly maga vötte mög a borát, most is odaadja hogyha köll." Kóstulgatja, azt mondja: "Ez nem olyan, mind a tavali bora, az jobb vót." Elöveszi a ~~szőlőskörmök~~ feleségemnek az unokatestvérgye Csike Takács Lajos nevezetü ~~szőlőskörmök~~ a bort, ~~szőlőskörmök~~ - "No lássa ez má jobb bor" - mondja a kocsmáros, hát szalacska bor vót. Pater meg előveszi: "No kóstulja meg vendéglős ur, ez meg Kata hügyi!" Azt a tiszta Nohát. Kóstulja, szól a pincérlánynak, "gyere ide - azt mondja - ezt kóstuld meg". Megkóstulja, hát a lánynak is nagyon izlett. Azt mondja a vendéglős: "hát mennyi van ebbül, ha 20 hektó van is, hónap hozza be!" Pedig tiszta Noha vót, de a rossebb se mondta vóna meg, gogy az Noha. Hogyha rögtön leeresztik, azt a kutya se mondja meg, hogy Noha.

Gáll Éva
1984. X. 1.

Kocsmázás

Berkibe valamikor vót 3 kocsmá is, utóbb lett kettő. A leghíresebb ott fõnn maszkek kocsmá vót, a sarkon, nagyon forgalmas helyen. Akkor ahol a Tsz iroda van, ott is vót egy, az községi kocsmá vót, olyan bérleti. Egy meg vót oda le, ahol a templom van, annak a helin vót. Abba az időbe nem ugy vót ám a fiatalság mind máma, nemcsak szombaton meg vasárnap ment a fiatalság a kocsmába, mentünk mink falusi gyerekek minden este a kocsmába, de ugy hogy részegségre nem. Az én gyerek meg legénykorom sokkal szebb vót, mind a mostaniaké, akkor öszfelé vótak azok a gyönyörű esték, kendernyomások meg kukoricafosztások, a lányokat összeszedték, hogy gyere el kendert nyomni, mi meg mind legények mentünk oda. Meg a bálakat mindig a kocsmába tartottuk, még szindarabokat is játszottunk. Sik Sándornak hitták a kántortanítókat. De hamar elkerült innend, mer rámondták, hogy a diákjával valahogyan összeszúrta a levelet, el köllött neki menni. Utána lett egy Gál László nevű az tanított, én még iskolába jártam, de már felvettek szindarabra. A gimesi vadvirágot játszották, Falusi verébeket, Piros bugyellárist, evvel nagyon össze lehetett a fiatalságot tartani. Mikor ujházás, feleséges vótam még akkor is játszottam én.

Gáll Éva
1984. III. 22.

Kocsmázás

Vagy a kocsmárosok, vagy mink legények fogadtunk zenét, majdnem minden vasárnap este vót bál, farsangi időszakba pláne. Meg farsangi időszakba nősültek a fiatalok, ugye akkor jobban ráérték lakodalmazni, nem vót kinti munka, a téli időszak evvel telt el, hogy elmentünk kártyázni egyik a másiká hoz, favágásokkal, bálokkal, együtt vót a nép, komák, sógorok összemertünk. A fiatalság, a legények külön mulattak, de én még a feleséggel együtt is eljártam szórakozni, bálba táncoltunk sokat, ivogattunk, mulatoztunk. Összeálltak karikázni az asszonyok, lányok, legjobban szerették azt, hogy Sárkánytói halastó, halastó
Beleestem kocsisból, lovastól

Mer vót itt egy vőgy, amibe régen még viz is vót, azt hívták Sárkánytónak, arról vót a nóta, az gyors karikázó volt.

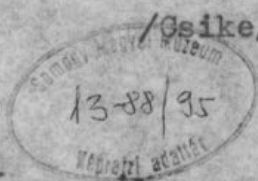
A karikázóba beálltunk mi legények is, megpörgettük a lányokat, ugy vittük mind a korság őket. Mikor má én is nős vótam, akkor odadobtam a cigánynak egy tizest vagy egy huszast, aztán huzd el a jó kis kanásznótákat, és verbunkoltunk rája, pl. Hüccs ki disznó a berekbü

Csak a füle látszik
Bokor mellett a kanász,
Menyecskével játszik,
Hej koma

Négyen összefogóztunk, azt jártuk. Régen nem mentünk oda a lányhoz, hogy szabad, meg nem tudom én, hanem : Hej Kati, gyere táncunyi, azt intettünk neki a kezünkkel. Megvót már a kapcsolat a fiatalok között. Persze menet közbe azért lekértük a lányokat, de ebbül sok vita vót, én nem vitatkoztam, n nem olyan természetü vótam, ugye lekérték, elléptem, utána visszakertem már nem vót baj, de vót olyan aki beleveszett a másikba. Pl. egy dolog történt velem, Kaposkereszturra mentünk bucsura, mer ott vótak a rokonyok

Nagyberki-Szalacska
Somogy m.

/Csike/ Takács Kálmán, 1913.
r.k. v.

Kocsmázás 2

akkor már vőlegény vótam, az udavron vót a tánc, aztán egy fiatalember oda-
gyütt és elkérte az én menyasszonyomat, gyűrűzött menyasszonyomat, a későbbi
feleségemet. Szabad? - Tessék. De nem lépett hármat, visszakértem. Ujbul
lekértem, hogy Szabad? És akkor az belém akart veszni, hogyhogy, hát mi
vagyok én, milye vagyok ennek a lánynak? Akkor hirtelen tudtára adták neki,
hogy én ki vagyok. A rokonyok besugták a fülibe, hogy én a vőlegénye vagyok,
mer látták, hogy engem meg akar támadni, odaléptek hozzám, erős emberek
vótak, nem nyulhatott hozzám, és akkor leállt a manusz.

No de ilyenbül nagy verekedések is vótak, ugyhogy még haláleset is lett,
gyilkulás, Nagyberkibe nemigen vót ilyen, de vidékiek között igen Gölle
meg Zimány meg Homokon /Kapos/ késeztek, bicskázta.

A kocsmába fűrészbaklábu asztalok vótak, literes meg fél literes üvegek-
be hozták a bort, nem ám egy meg két decis pohárba. Ugye ha vótunk ketten
akkor féllitert rendütünk, a kocsmáros meg hozott melléje annyi decis po-
harat ahányan vótunk az asztalnál, ha kifogyott újra rendütünk, sorba
hozott mindegyikünk egymás után fizettünk. Én nagyon szerettem a kevert
pálinkát, mikor rám került a sor mindig abból hozattam egy fél litert, mer
pálinkából se féldeciztünk akkor még.

Gáll Éva
1984. III. 27.

Nagyberki-Szalacska
Somogy m.

Nagy Károly, 1912.
n.k. v.

„Kocsma

Régen mindig a kocsmába mentünk pláne még legény vótam, ha gyűttek a csendőrök akkor bele a meszesgödörbe. Összeloptuk a kukoricát a Biró uraság táblájából, vittük a kocsmárosnak zsákba, azt adott érte bort. Megmodom őszintén olyan szegények voltunk abba az időbe pláne én, elmentünk eccer Nakra gyalog és egy éjjel ott is aludtunk, és olyan jól éreztük magunkat ott a 2 forinttal, mer akkor 16 fillér vót egy liter bor, nem ám mind most, ugye máma má nem lehet, hogy valaki egy huszasal elmen a kocsmába, nem létezik. Ugye az én asszonyom is ad egy százast, de mindjárt mondja is, hogy 90-et visszahozz ám!

Legénykoromba a pajtásaimmal minden este a kocsmába vótunk, de már egy se él közülük. Pajtásom volt a Takács Kálmán, a Vörös Dezső, a Királ Ferkó, Tar Pali, Kopró Gyula is fölakasztotta magát.

Gáll fva
1984. III. 27.

Görögország a faluban

Nagyberki-Szalacska
Somogy m.

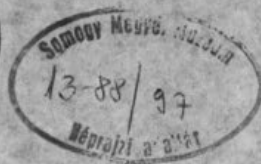
Nagy Károly, 1912.
r.k. v.

Kocsma

Régen mindig a kocsmába mentünk pláne még legény vótam, ha gyűttek a csendőrök akkor bele a meszesgödörbe. Összeloptuk a kukoricát a Biró uraság táblájából, vittük a kocsmárosnak zsákba, azt adott érte bort. Megmodom őszintén olyan szegények voltunk abba az időbe pláne én, elmentünk éccer Nakra gyalog és egy éjjel ott is aludtunk, és olyan jól éreztük magunkat ott a 2 forinttal, mer akkor 16 fillér vót egy liter bor, nem ám mind most, ugye máma má nem lehet, hogy valaki egy húszas-sal elmén a kocsmába, nem létezik. Ugye az én asszonyom is ad egy százast, de mindjárt mondja is, hogy 90-et visszahozz ám! Legénykoromba a pajtásaimmal minden este a kocsmába vótunk, de már egy se él közülük. Pajtásom volt a Takács Kálmán, a Vörös Dezső, a Királ Ferkó, Tar Pali, Kopró Gyula is fölakasztotta magát.

Gáll fva
1984. III. 27.

Nagyberki-Szalacska heg
Somogy m.

Tar Gyuláné, 1915. V. 16.
sz: Javós Magdolna
r.k. v.

Lányok szórakozása

Vót egy öregember a falu végén, az tudott cimbalmozni, magyar vót.
Mink vótunk olyan 12-13 éves kislányok, nem köllöttek nekünk gyerekek
az cimbalmozott, mink meg jártuk vasárnap délután, meg még vót hogy este
is táncutunk. Há t akkor nem ilyen semmilyen táncok vótak, mind most,
csárdást meg keringőt jártunk. Táncmesterek is jártak ki utóbb a faluba
esténkint azt tanították a népet táncunyi.
A legények között vót olyan aki nagyon szerette a ver bunkot járni,
de az én uram az nem.
Az öreg cimbalmos az Ujváros végén lakott, vót két fia, mink meg sokan
laktunk arrafelé 12-13 éves lá nyok, majdnem minden vasárnap cimbalmozott
ha jó kedve vót, mink meg mondtuk neki: "Miska bácsi cimbalmozzon nekünk!"
Verte az öreg, mink meg jártuk estelig.
Még hushagyót is tartottunk Kisék kamará jába, mink lá nyok, hushagyó
kedden még emlékszek rá, ugye mind a kamarába zsákok, korpá, viszik-vaszak
mink a lányok mind kihordtuk, kisöpörtük, estére lehetett táncunyi.
A fonóház errefelé nem vót divat, fontunk mink de mindenki otthun maga.

Gáll Éva
1984. X. 1.

Nagyberki
Somogy m.
Kossuth L. u.

Kalmár Gáspár,
r.k. v.

Vasárnap

soha nem dógoztunk. Csak egy esetet említek a sok közül még az após élt. Azt mondja a kocsis: Gáspár nincs egy szem zódtakarmány se a teheneeknek. Svájci export teheneink vótak, szépek vótak nagyon. Menjünk el, hozzunk egy kocsi zódet, így vasárnap ebéd után. Elmentünk, az após a gazdakörbe vót. Hazagyűvünk leraktuk a zódet, megyek be, azt mondja az após: "Te ugye tudod, hogy nagyon haragszok. Mondom: "Mér?" Azt kérdi: "Nincs széna itthun?" Dehogynem- mondok tele vót a pajta meg egy nagy kazal kinn. "Hát akkor mér köllött elmenni máma takarmányér? Adjatok neki máskor inkább szénát, de meg ne tudjam, hogy mégeccer vasárnap elmentek takarmányér. Reggel elmentünk a templomba, délután meg a kocsmába biliárdozni kártyázni, beszélgetni, aztán kész a vasárnap. De etetésre itthun vótam mindig, má nem én etettem, de ez az apósnek a kedve szerint vót, azt mondta: "ott légy, amikor ötetnek!"

Gáll Éva
1984. X. 18.

Nagyberki
Somogy m.
Kossuth L. u. 56.

Kalmár Gaspar,
r.k. v.

Tánc

Nagyon szerettünk táncolni a Ritka buzára, mikor lakodalomba vótunk, akkor éjjél felé, mikor föloldódott már az asszonytársaság akkor odament a zenészekh és 10 pengőt adott a zenészeknek, ami akkor még igen nagy pénz vót, hogy huzzátok el a ritka buzát. A feleséggel nagyon szépen tudtunk táncolni, akkor mikor a ritka buzát huzzták, széjjel vált a társaság és a feleséggel ketten táncutunk. Nagyon könnyű táncos vót, pedig elég nagy termetű vót mindig. Nem is szerettem sohase mással táncolni, nem is hívtam el soha más táncost csak akiről tudtam, hogy jól táncol. Mindig mondta a feleségem: te megsértődik Nem törődök én vele, de akkor se hívom el. Én tötyörögni nem szerettem sose. Verbunkot is táncoltam annakidején Hüccs ki disznó a berekből c. nótára. Az vót az igazi tánc.

Gáll Eva
1984. X. 18.

Nagyberki-Szalacska heggy
Somogy m.

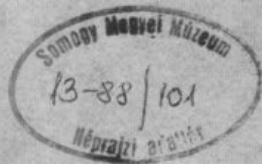

Rákosi Jánosné, 1922.nov.23.
sz: Ferenc Teréz, r.k. v.
Szalacska puszta.

Játék

A vasárnapi mise után a fiatalok játszottak a réten még a fiatal házaspárok is beálltak kifutózni. Aki futott, azt kellett megdobni a labdával, ha eltalálta, akkor az illető lett a dőbő. Ördöghinta nevű játékot is készítettek, hajtották körbe, megkenték kocsikenőccsel és vízzel.

Gáll Éva
1984. VIII. 29.

Ruzsa Lajos, 1912.
r.k. v.
/cseléd/

Szórakozás

Az utcánkba vót tiz legény mink összejártunk. Én tudtam hermonikázni is. A mi utcánkba odajártak a lányok a feleségemhöz, pedig ez fiatal vót, az öreglányok odajártak, a 20-on fölüliek. Minden vasárnap ottan játszottunk. Lefutóst, pároslityét, csingázást. Meg el szoktunk jární a lakodalmas házakhoz is, így lakodalom előtt, elbeszélgettünk táncutunk egyet a lányokkal, megkináltak bennünket ugye akkor még nagy szó vót, mer a borhó abba az üdőbe hát keveset gyutottunk hozzája, proletár gyerekek vótunk ugye, szőlőnk nem vót, meg pénzünk se vót, itt-ott tudtunk elmenni a kocsmába. Az egyik haverunk nősült, a Kálmány, de a feleségit mások is akarták, végül ehő gyütt el, gazdagabb is vót meg nem vót utolsó gyerök a Kálmány, az öregapja nevelte föl, nem az apja, mer az anyja meghalt idejekorán, nohát az utcátul beljebb vót a házuk, a sátor a járda mellé csinálták, nahát ahogy vacsorázunk, vót aki ott kinálgatott bennünket ottanék, ahogy ott ültek téglával mögdobálták a sátor ódalát. Azok az ellenzéki legények. Kálmánynak vót egy bátyja, erős nagydarab embör, az kigyütt, persze összetörte vóna akármeliket, de persze elfutotték.

Gáll Éva
1984. VIII. 29.

Vasárnap

Régen téli üdőszakba, farsangba, nem úgy vót mind most, hogy van Tv, magnó rádió aztán behuzódik a nép, akkor még ugye nem vót, emitt-amott vót 1-2 rádió, a gyógyszerésznek, jegyzőnek, ilyenféléknek, Akkor mind legények vót külön bandánk, mink mindig egy asztalnál ültünk a kocsmába. Ha meg nem a kocsmába vótunk, akkor vasárnap délután fölgyüttünk e hegyre pincérül-pincére jártunk, gyűttek a cigányok is, aztán huzták a nótát. A vőgybe, ahogy gyűvünk föl a hegyre lakott vagy 10-12 cigánycsalád. Ngy részük muzsikus vót, nagyon jó zenészek vótak, hát azok muzsikáltak a kocsmába is, teljes bandájuk vót, cimbalom, hegedű, nagybögő minden. A pincesoron végigmentek, azt vót, hogy elakadtak valahun, meg vótak fizetve, meg mindennel tartálták őket, azt ottmaradtak, akkor mink meg mentünk oda, ahun nagyobb társaság volt, ahol fogadtak bennünket. Örültek, ha odamentem, mer jó nótáskedvű gyerek vótam, és fogadtak engem is meg a batátaimat is szívesen, meg sok vót a rokonság körösztkoma minden. Békességbe éltünk, nem úgy mind most, már nem szól a szomszéd a szomszédnak máma má semmit se, nem törődik vele, hogyan van, ha ott pusztul el akkor se törődik vele. En nem tudom, hogy ez az egymás iránti gyűlölet születék az emberrel vagy később alakul ki. Ez a gyűlölet nagy károkat okoz, ugye még máma is a testvér a testvér ellen fordul, a fiu meg az apa ellen. Nekem is egyetlen egy fíjam van, lehet hogy majd az otthonba kötök ki vagy tán oda se érek, de azért engedje meg a világ azért nem szabadna annak a fiunak, gyerekeknek - mer ember a nő is meg a férfi is- az édesanyákat elhagyni, mer jól van, vannak adott helyzetek, távol dolgoznak a szülőktől ugye a minkakör sokat számít, de akkor se szabadna az édesanyákat elhagyni, mer édesanya csak eccer vót ám; azt szokták mondani az öregek is, hogy száz apa, egy anya. Most is fennáll, mer azt mondja, hogy:

Édesanyám is volt nékem,
De keservesen nevelt engem,
Ejszaka font, nappal mosott,
Jaj, de keservesen tartott.

Sok embörhek nincsen szíve én azt mondom, mer sok hogy tudja a gyerekit elhagyni, még az ember, de az édesanyja hogy tudja a gyerekit elhagyni. Régen igaz, hogy megvetették azt aki apa nélkül szült, még ki is üldözték a fakuból.

Azelőtt két ember nem mehetett el úgy egymás mellett, hogy ne szóljon valamit "Na, Jóska hát gyűssz, vagy méssz", ha mást nem is.

Gáll Éva
1984. III. 27.

Nagyberki
Somogy m.
Kossuth L. u. 56.

Kalmár Gáspár,
r.k. v.

Szindarabok

Sik Sándor idejibe sok szép szindarabot éneket táncot tanultak a gyerekek. Játszották a Maharadzsát az is nagyon jó volt. Egy maharadzs könnyen él, könnyen él.

Van feleség háromszáz, ó, ó, ó.

Tele van véle 3 ház, ó, ó, ó.

Ebbe a gyerekeim is játszottak.

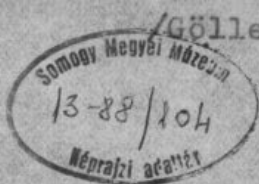
A Sik nekünk tanárunk vót a gazdasági iskolába, és azt mink hoztuk ide tani-tónak, de az annyira jó szervező vót, hogy ős zehozott itt egy dalárdát is, 48-an vótunk benne, de nem maradt el még három se egy próbából.

Ha az azt mondta, hogy pénteken este 8-kor próba akkor mindenki ott vót, pedig akkor is dógoztunk, de mégis minden ünnepet megtartottunk. Mosdósra jártunk templomba, de sose késtünk el, innen meg sokszor elkésünk, pedig ez közel van az uj templomunk. Virágvasárnapján meg nagypénteken mindig a dalárda éne-külte a passiót. Pedig idős emberek is vótak benne, nemrég halt meg, aki az öreg Jézust játszotta Takács Imre. 4 szólamba adtuk elő.

Gáll Éva
1984. X. 18.

Nagyberki-Szalacska
Somogy m.

/Göllei/ Kovács Imre, 1919.
r.k. v.

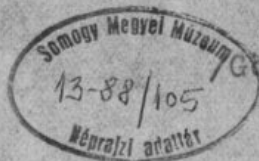

Kártyázás

Téli estéken egymáshoz szoktunk elmenni kártyázni. Filkóztunk, durákoztunk, annál szinülni köllött a kártyát, szinre szint köllött tenni, meg mindig iberülni köllött a kártyát, 8-asra nem lehetett 7-est tenni csak a 9-est, mindig eggyel följobb.

Gáll Éva
1984. III. 23.

Nagyberki-Ezalacska
Somogy m.

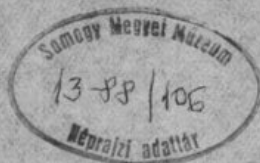
Göllei/ Kovács Imre, 1919.
r.k. v.

Szórakozás

A lányokhoz szoktunk eljárni téli időszakba esténként beszélgetni, zshivány-ságokat nemigen lehetett mondani, mer ott vótak a szülők is, ha huncutságot mondott valaki, elnevettünk a feje fölött, de ha olyasmit mondott, ami erősebb volt, rászóltak, ott van az Imre barátom /Bogár/, az már akkor is olyan volt legénynek, hogy nem lehetett vele komolyan beszélni, de az már úgy is fog meghalni, ez már nem változik meg. Később megjegyzéseket tettek rá egymás között, mondjuk annak éppen nem mondták meg, akinek meg köllött vóna mondani, csak egymás között beszéltük ki.
A háziak meg kinaltak bennünket, piskótával fánkkel, rétesssel is, de én azt nem szerettem. Diós, mákos köttkalácsot is szoktak csinálni.

Gáll Éva
1984. III. 23.

Nagyberki-Szalacska
Somogy m.

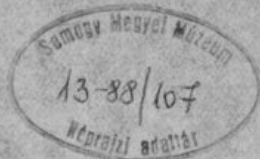
Ruzsa Lajosné, 1919.
Erdélyi Mária
r.k. v.

Nacapörgető

A házaknál tartott bálokat mondták nacapörgetőnek, de a kocsmába is szokott lenni bál. Az uram tudott harmonikálni, úgy megtáncoltatott bennünket, mind a rosseb.

Gáli Ivá
1984. III. 23.

Nagyberki-Szalacska
Somogy m.

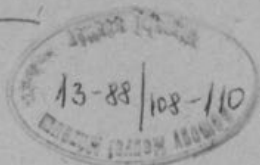
Ruzsa Lajosné, 1919.
Erdélyi Mária
r.k.v.

Pároslitye

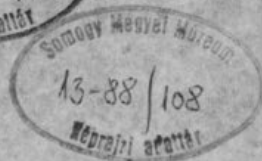
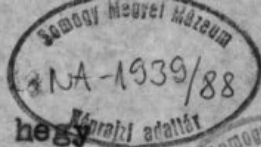
Vasárnap délután szoktuk játszani. Ketten összeálltunk egy fiu, egy lány, egy valaki meg kiállt előre és akkor az mondta, no pároslitye előre, vagy utolsó pár előre, akkor futni köllött az utolsó párnak. Aki meg kinállt egyedül, aki kiáltott, az megfogta amelyiket tudta, ha sikerült valamelyiket elfogni, akkor ő állt be a sorba, ha meg nem, akkor újra kellett neki kiáltani, hogy: pároslitye előre!

Gáll Éva
1984. III. 23.

Videlet

Nagyberki-Szalacska hegység
Somogy m.

Tar Gyuláné,
sz: Javós Magdolna
r.k. v.

Faklumpa

Én is hordtam lánykoromban faklumpát, kisberki svábok faragták hársfából. Kinn vót a pitarba a klumpa, az ember az ajtón kilépett, fölhozta a klumpát, avval ment ki az udvarra a sárba, visszagyütt ott hagyta, bement tisztán a tutyiba, mer odabenn kötött tutyiba jártunk.

Gáll Éva
1984. X. 1.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

Tar Gyuláné, 1908.

r.k. v.

/suszter/

Kiscsizma

Mikor olyan kis gyerek vótam, az apám mindig csinált kiscsizmát, így hát abba jártam télen. A pógárgyerekeknek meg mind ilyen faklumpájuk vót, én is elkezdtem neki siránkozni, hogyhát nekem is vegyenek ilyen klumpát, ne mindig csizmába meg cipőbe köljön járni. Hát vettek is egy pár új klumpát, no itt van gyerek, most csak húzd fő. Fölhuztam, elmentünk arra ki az utcára játszani, oda tettem a pad alá, szépen ott is maradt, valaki elvitte az új klumpát, aztán nem lett többet új klumpám.

Gáll Éva
1984. X. 1.

Nagyberki-Szalacska
Somogy m.

Ruzsa Lajosné, 1919.
Erdélyi Mária
r.k. v.

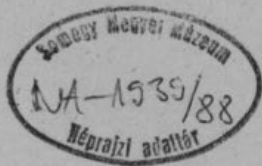
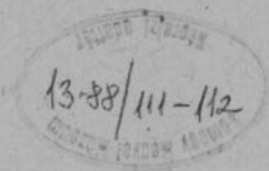
Ültözködés

A lányok mindég csak hajonfön jártak, még télen is, mikor Mosdósra mentünk
misére. A misére való ruhánkat meg a péntöt nem szabad vót vasárnap fölvenni
mer délután játszani mentünk, labdázni, meg pároslityézni, ezt ünneplő ruháb
nem lehetett játszani.

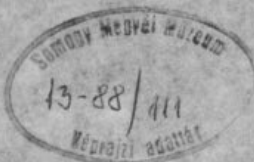
Gáll Éva
1984. III. 23.

Betyarok

Betyárok

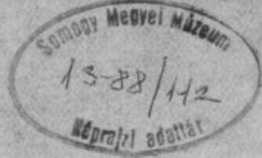

r.k. v.

Azt tudom, hogy a Mordósi részen vótak betyárok, a Savanyu Jóska is mer a feleségemnek az apai nagyapja mesélte, mer ű pásztorember vót, és őnáluk sokszor megfordultak.

Nem községi pásztor vót, hanem abba az időbe össze szoktek állni a módosabb gazdák, ugye akkor nem vót annyira kihasználva a föld, mindig vót szabad legelőterület, mer állandóan hagytak parlagot, nem ugy, mind most, hogy még az árokpart is termő. Juhász vót a nagyapánk, Varga Pálnak hívták. Felváltva legeltettek azok a gazdák, akik így összeálltak, egy hétig ő, egy hétig a másik, be voltak osztva. A nagygazdáknak egymás mellett vót a legelőterületük, arra hajtották ki a birkákat, de szegényebb emberé már nem mehetett ám rá. Keveset beszélgettem én az öreg papával, talán egy évbe ha kétszer megláttuk, de akkor másról kellett beszélni, mer mikor mink átmentünk oda, akkor valamijér mentünk. Ugye egy öregember ha elkezd a régi dógámt mondani, akkor ott más nem beszélhet, egy jó óráig vagy másfélig, még le nincs ütve az öreg. Ugyhogy nem nagyon lehetett belekezdni ilyesféle történetekbe, mer akkor nem intéztük vóna el amijér mentünk.

Gáll Éva
1984. IX. 12.

Betyárok

A taszári erdőnél ottanék vót a Savanyó Jóska. Az urakat birizgálta, elvette a pézüket, a szögényeknek meg odaadták.

Gödre felé meg Szentbalázson ahugyan kiérni, megy az a határut be Somogy meg Barany között, ott van egy temető az erdő közepin van, kb, Hajmás fölött, van ott egy betyá, de nem tudják hogy ki, a sirgya megvan és minden évbe puculják, ez olyan betyár vót ahugyan hallottam a régi öregektül, hogy a szegénye ket pártuta. Minden évbe ki van puculva a sirja, kinn van az ut mellett.

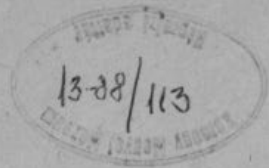
- Nem tudom mi vót a neve de hallottam, hogy Patalom meg Büssü körül tanyázott, és édesapámtul hallottam, hogy az is juhász vót, de elaludt, a birkák belementek a lucernába, aztán nagyon sok fölfujódott, és akkor elküdték.

Hát ugye élni köllött, elment akkor disznókat lopott, aztán ahogy hajtotta a patalomi bíró elvette tüle a disznókat, amiket így szörzött, hajtott valami pusztáru. Aztán mivel ezt csinálta vele odament a patalomi bíróhoz egy éjjel, aztán jól elverte, de azután hát ugye keresték a pandurok, bujkálni köllött nekije. A szegény nép meg segítette, valamelyik uradalomba az egyik cs cseléd még pézt is adott neki.

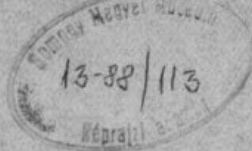
- Rózsa Sándornak Niklán vót a lejárata, a Szecei csárdából ment le az alagutjuk, ott menekültek el.

- Vadé pusztán jártak a Patkó Bandiék is. Még most is megvan a csárda. Papi birtok vót, ott heteltem én valamikor, mikor cseléd vótam, Várongra hordtuk a gerendát, ott épültek. Piárista papoknak a birtoka vót.

Időjárás megfigyelés

Nagyberki-Szalacska hegy
Ujváros u. 27.
Somogy m.

/Hosszi/ Vörös Ferenc, 1922.
r.k. v.
sz: Nosztrány puszta, Tolna

Időjárás

Az öregek a Nap állásából fél perc pontossággal megállapították, hogy hány óra van. Én is csináltam napórát mikor 24-25 éves voltam, kigyűttem ide a hegyre permetülni, órám nem vót arra nem tellett, a vasúthoz meg pontosan köllött járnai, egy botnak levettem a héját, kihegyeztem, leszurtam, rajzultam köré egy kört, megjelöltem, hogy É, D. és beosztottam 1° felé. Az É-i irányt a fának a mohás oldala is mutatja, meg az É-i oldala nem annyira fejlett, mind a D-i oldala a fának. Termésnél is így van, az É-i oldalon nem lesz olyan szép meg édes a termés, mind a D-in. Le is ellenőriztem a napórát, mer a kercesligeti harangszó idehallatszik, akkor vót az árnyék a 12-ön, mikor harangoztak.

Ha vörösen kel a Nap, az szelet jelent.

Mikor a Nap nyugszik le és már csak embermagasságra van a földtől, hogyha a Nap alatt van egy kis tornyosodás, az másnap esőt jelent.

Máskor vót az ökörnyál, a levegőbe ment vitte a szél ilyen hosszú fehérség rászállt az ember arcára is, mind a pókháló olyan volt, az hosszú, száraz ősz jelentett.

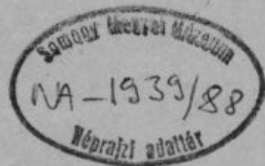
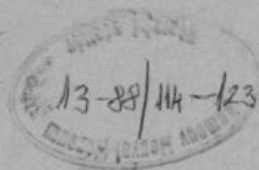
Ha a korán nyiló virágok újból kinyílnak, pl. akác, orgona, az is szép hosszú ősz mutat.

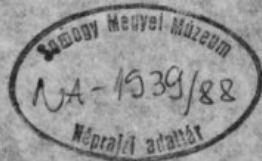
Télen meg mikor a libák huznak az ember feje felett, ha Ny-nak mennek hideg következik, ha É-nak mennek a meleg érkezik.

A szőlőre meg azt mondták, hogyha fényes Vince, akkor telik a pince.

Gáll Eva
1984.VIII. 30.

Györgyita's, Liedelam

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

Rákosi Jánosné, Ferenc Teréz, 1922.
sz: Szalacska pusztán
lakik: Dombóváron
r.k. v.

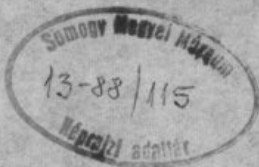
Köhögés gyógyítása

Apám megitta a vizeletét, ha kitört rajta a köhögés, úgy gyógyította magát. /réteggulyás volt, 1936-ban, 73 éves korában halt meg./

Gáll Éva

1984. VIII. 29.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

/Göllei/ Kovács Imre, 1920.
r.k. v.
Kovács Imréné, 1923. nov. 6.
sz: Borsos Anna, r.k. v.
Kaposkörösztur

Luca

Luca napján jártak kotyolni a gyerekek, ketten-hárman gyüttek, több nem járt együtt, iskolás gyerekek vótak, a nagyobb legények nemigen k jártak.

Egy kis fadarabot vagy egy kis tükedarabot fölvettek és azt beházták, arra ráültek és úgy mondták el a verset. Ha nem engedték be őket, akkor meg elvitték a kapuoszlopot. Törökülésbe ültek a fadarabon. Korán reggel szoktak jární. Utána meghintették őket kukoricával.

Azér jártak kotyulni, mer azt mondták, akkor több csirke lesz, jobban megülnek a tyukok a tojáson. Abba az időbe ugye otthun ültették a tyukokat, de nem vót ennyi csirke, mind most, akármilyen módos gazdának se vót több 80-90 csirkénál.

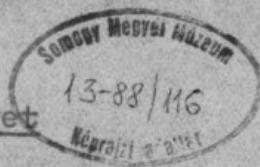
- Nem vót szabad varrni, tüfélét a kézbe venni, mög fonni se.

Azt mondták varrni azér nem szabad, mer a Szent Lucának a szemit tüvel szurták ki, és ezér nem vót szabad varrni. Meg azér se mer bavarrták a tikok seggit, azt majd nem tojnak.

Gáll Éva
1984. VIII. 29.

Nagyberki-Szalacska hegy
Ujváros u. 27.
Somogy m.

/Hosszi/ Vörös Ferenc, 1922.
r.k. v.
sz: Nosztrány puszta, Tolna

Utifüvet

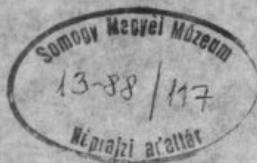
szoktak szedni az öregek az erdőn, az utak mellett a porba nő.
Azt megtörték, a leveét kelésekre tették, az megérlelte a sebet.
Széles levele vót, ugy is mondták, hogy csikótalpu fű.

Fődiborza gyökér --- kivették a vastag gyökerét megszárogatták és
tésztareszelőn lereszelték, és amelyik disznó vagy
borju nem akart fejlődni abból annak adták.
Az abrak közé kell keverni.
A borzának a csetéjiből meg lekvárt is szoktak főzni, hát még én is sok
csetelekváros kenyeret megettem gyerekkoromba.

Gáll Eva
1984, VIII. 30.

Somogy m.

Nagyberki-Szalacska hegy

r.k. v.

Köhögés ellen

Az öregek kakukkfűj et haszná ltak. Csak az a baj, hogy a vegyszer megöli a füveket, Mecseki teát minden évbe egy nagy csomót szoktam gyűjteni a Nagy Káróval, az idén a Károl még talált egy bokrot, utána elmentünk együtt, de egyetlen egy szál sincs má. Ugye az erdőket is permetülik rákosodás ellen, az elmulik, de a többi növényt meg kiölik.

Gáll Éva
1984. IX. 12.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

Tar Gyuláné, 1915. V. 16.
sz: Javos Magdolna
r.k. v.

Gyógyítás

Az öregek nem szaladtak ám mindjárt az orvoshoz, ha valami bajuk vót, hanem virágokat meg füveket főztek össze, avval gyógyították magukat. Az uramnak az öreganya csetéből /bodzából/ olyan jó lekvárt szokott főznyi, az nagyon jót tett a gyomornak. Anyám meg a vadrózsa bogyóból szokott főznyi lekvárt köhögés ellen meg teát főztek a megszáritott vadrózsabogyóból.

Gá 11 Éva
1984. X. 1.

Nagyberki-Szalacska heggy
Somogy m.

Kiss Sándorné, 1912.III.12
sz: Megyer Rozália
r.k. v.

Rontás-égés

Akit megrontottak, az möghibásodott. Ugyex kivitték a mezőre az olyan pé-
ciket, hiszen engem is, mer márciusba születtem, aztán már aratásba kinn
vótam tarlón, aztán a mezőn nevelődtem, mer nem vót kire hanni.
Azt mondta anyam, hogy az utolsó nap má anyyra meleg vót, hogy én ugy meg-
sültem, olyan vótam, mind a pecsenye. Akkor a dajkám is sirt velem együtt.
Aztán kisnyulakat raktak rám, hogy majd azokkal egy kicsit elbékülök.
Égésre még szoktak tojásfehérsyit rakni. Meg olyan is vót, aki ha megégette
az ujját fogta ja söt behintette, de ha aznap nem érte a söt, s másnapra
fölhólyagosódott akkor hintette be, akkor is teljesen lecsillapította az
égést rögtön.

Gáll Éva
1984. X. 1.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

Kiss Sándorné, 1912. LLI.12
sz: Megyer Rozália
r.k. v.

Boszorkány

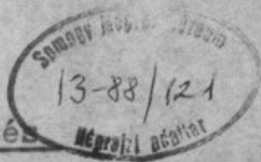
Vót olyan is, akit annyira megnyomott a boszorkány, hogy nem tudott beszélni. A gyerekágyas asszonyokat szokta mögynönni a boszorkány, meg a ~~gyerekágyas~~ menyasszonyt féttették nagyon, le szokták takarnyi lepődővel, nem mehetett ki fátyolosan vetkőzni, átötözni, hanem letekarták lepődővel a fejit. Mer attu fétek, hogy a boszorkány akkor hozzáférne. Gyerekágyas asszonyoknak a dnyhája alá meg kést meg még nemis tudom má mit szoktak tenni, hogy hozzá ne férjen a boszorkány. Aki kíváncsi vót a boszorkányokra az csinyát lucaszéket. Meg azt is szokták mondani, hogyha valami nagyon sokáig készül el: ugy készül, mind a lucaszéke. Luca napján /dec, 13.-án/ kezdték el csinálni, és 13 napig minden nap csinyát tak rajta valamit, no most karácsony éjjel bevitték a templomba, a pap megszentülte, és aki abba beleült az meglátta, hogy ki a boszorkány. Aki meglátta a boszorkányt, annak sietni köllött hazafelé, és szórt maga után borsót de még inkább mákot, mer azt lasabban tudták fölszedni a boszorkányok.

Gáll Éva
1984. X. 1.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

Kiss Sándorné, 1912.III.12.
sz: Megyer Rozália
r.k.v.

Viaszöntés

Aki megijed vagy rosszat álmodik annak szoktak viaszt öntenyi.
A kisgyerek fölött egy edénybe vízbe beleöntik a forró viaszt.
Kula Naca néni az nagyon tudott viaszt öntenyi.
Mink lóval mentünk haza, aztán egy cigányember úgy állt előttünk, és mikor elmentünk utánunk is utánunk állt. Otthun a lovat bevezette és sapám az istállóba, hatalmas egy ló vót, mégis ellökte magát, letette a fejét, a lábait kinyújtogatta, azt hittük, megdöglik. A sógoromnak az anyja, idős asszony vót, azt mántha: "igaz, hogy a papa nagyon tiltja ezt, de hogy meggyógyuljon a ló, mégis megcsinálom." És az gyógyította meg, szenesvizet öntött neki az orrára is meg a fülbe is csöpögtetett abbu a szenesvizbü, amit kiöntött rája, csak úgy sutyorgott benne a parázs, a ló megrázta a fejét, a s reggelre semmi baja se vót.

Gáll Éva
1984. X. 1.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

Kiss Sándorné, 1912.III.12
sz: Megyer Rozália
r.k. v.

Szemmelverés

Ha valakit mögverték szemmel, akkor vizet csinyátattak, beledobálták a parazsat a vízbe és imátkoztak, ha leült az a faszén akkor azt mondták, hogy az beteg, ha fönmaradt, akkor nem vót beteg. Az én nővéremnek is vót egy kis fija, aztán vót egy asszony, annak a szöme annyira ártott neki, akkor még nem tudta kimondani, hogy Julcsa, mer még gyenge vót, azt mondta: "Az a ronda Ulcsa Mami má megen megigézött, ugy fáj az én fejem, nem látok." Azt öntöttek neki szemvizet és meggyógyult. Akinek összeér a szemöldöke, az biztos, hogy tud szemmelverni, meg akinek megröbbenik a szeme.

Gáll Eva
1984. X. 1.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

Rajzci János, 1909.
r.k. v.
/Bombóvár/

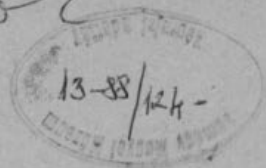
Boszorkány

Édesapám mesélte, hogy azt mondták, hogy ujévkor ki köll menni a köröszt-
utra, akkor ottanék a közepén maga köré rajzolni kell egy kört és akkor
möglátja éjjélkor, hogy ki a boszorkány. Azér köll a kört rajzulni, hogy
abba be nem tudnak menni a boszorkányok. Azt egy fiatalember is kiment
és aki ezt őnékije mondta egy jó hosszú husángot csinált, aztán ugy elverte
szegényt, hogy örökös nyomorék lett.

-- Régen azt mondták faluhelyen, ha valami baja vót a kisgyerekek, hogy
megverték szemmel. Azt mondják azok tudnak szemmel verni, akiknek a szemöl-
döke összeér és nagyon dus. Csinálták rá a szenesvizet meg viakszot öntöttek.
A gyerek sokat sirt, beteg vót, mikor kiöntötték könnyebben lett.
Mikor lement a víz fenekire a parázs, akinek a nevét mondták: pl. nő, férfi
idős, fiatal, akkor az rontotta meg.

Gáll Éva
1984. VIII. 29.

Teles napi koratok

Nagyberki-Szalacska

Somogy m.

/Göllei/ Kovács Imre, 1919.
r.k. v.

Komaság

A jóbarátság hozta létre, két koma van, a körösztési meg a berme koma. A körösztési komámmal együtt gyerekeskedtünk meg nagyon jó pajtások voltunk, az már el vót határozva, hogy összekomásodunk, mikor vót a lakodalom. Amelyikőnknek előbb született a gyereke az meghívta a másikat körösztölni, a mienké később született, mink meg visszahívtuk. A bermakomát is a barátság határozta meg. Esetleg ha a gyerek nem szerette azt akit bermakomának akartunk, akkor mást választottunk. Ruhát vagy valami értékesebb ajándékot köllött venni a komának körösztülőre is, meg bermálásra is, meg valami kisebb ajándékot szoktak adni a gyerekeknek husvétkor. Máskor nem, csak husvétkor. Azt mindig az asszonyok döntötték el, hogy mit vegyenek, mondjuk nem sokat számított, mer akár az én lányomnak vettem volna azt a ruhát, mer az ő keresztanyja is ugyanannyit visszavett az én lányomnak.

Gáll Éva
1984. III. 23.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

Kiss Sándor, 1905. XII. 26.
r.k. v.

A Sándor nevet

Komafal

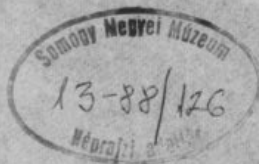
a körösztapámról kaptam a Sándor nevet, őt hívták Sándornak.
Minálunk van most 3 Sándor, a fiam is meg az unokám is Sándorra lett
körösztüve. Én vagyok a Sándor, a fiam Sanyi, az unokám meg Sanyika
igy különböztetnek meg bennünket.

A legidősebb fiam mindig a körösztapjának a nevet kapta. Barátság folytán
ment a körösztkomaság. Az én körösztapám Farkas Sándor apámnak a gyerekkori jó
jóbarátja volt. Én még ma is szoktam komatálat küldeni.

A komatálra bábostól szoktunk venni tucatbábót, azt a mézeset meg himestojás
vót benn, még most is csinyájuk gicával meg viaszkkal, van tulipános,
szentgyörgyvitágos, rozsmaringos, gráblás is, mer azt mondta az én menyem,
a nagymama mindig szokott gráblást csinyáni, mink is csinyájjunk.

Gáll Éva
1984. X. 1.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

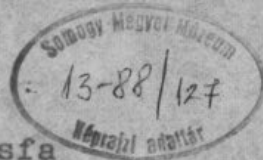
Kovács Imréné, 1923. nov. 6.
sz: Borsos Anna, r.k. v.
Kaposkörösztur
/Göllei/ Kovács Imre, 1920
r.k. v.

Karácsonykor

jártak a gyerekek köszönteni, karácsonyi énekeket énekeltek. Jobban a rokonsághoz mentek el. Pénzt szoktak adni a háziak.

Gáll Éva
1984. VIII. 29.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

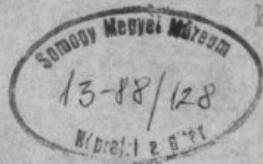
Májusfa

Rákosi Jánosné, 1922.XI.23
sz: Ferenc Teréz
Szalacska puszta, r.k.

Azt tartották, hogy akinek májusfát állítottak, ott hamarosan menyasszony lesz, úgy is volt többnyire, csak annak a lánynak állítottak fát, akinek komoly udvarlója volt. A legény a barátaival összebeszélte és éjjel vagy nagyon korán reggel titokban leásták a lány háza elé a fát, hogy senki ne vegye észre. Egyszer nekem is eccerre 3 legény állított májusfát, de nem vettük észre, likört, narancsot és szalagot akasztottam a fára, muzsikásokat fogadtunk és kitáncoltuk.

Gáll Éva
1984. VIII. 29.

Nagyberki
Somogy m.
Kossuth L. u. 56.

Kalmár Gáspár,
r.k. v.

Betlehemes

Karácsonykor meg betlehemesek jártak. Kis sátorszerű betlehemet hordoztak papirbul, benn vót a kis Jézuska meg angyalokat csinyátak. Emlékszek rá még a Füzfa András idejibe első másodikos lehettem, akkor olyant is csinyátak, hogy mozgott, mozgatnyi lehetett a figurákat, ilyen karácsonyi játék vót ez. Szindarabot csinyátak, azt oda készítette ez a tanító. Ez még Taszáron vót, Német Jánosnak hívták, ő írta a Füzfa András c. könyvet. Kis ovodáskoru gyerekekkel tanította be a káplán meg a tanító.

Gáll Éva
1984. X. 18.

Nagyberki
Somogy m.
Kossuth L. u. 56.

13-88/129
Méprajzi arch.

Kalmár Gáspár,
r.k. v.

Kotyulás

Kity, koty gelegonya kettő,
Az én tököm is kettő, kettő a golója, harmadik a tolója.
Ketek lányának akkora csöcse legyen, mind a dori korsó,
Keteknek olyan vastag szalonnája legyen, mind a mestergerendája.
Kity koty
Keteknek annyi csibéje, libája legyen, mind égen a csillag, földön a fűszá
Kity, koty..

Ilyen kívánságokból állt az egész vers. A gyerekek diót, almát, kis darab szalonnát, egypár fillért adtak, ezeket beleraktuk a vászontarisznyánkba, aztán mentünk a másik házhoz. Ketten- hárman mentünk többen nem, mer akkor sokfeké köllött vóna osztozni. Ebbe a kotyulásba az vót a leglényegesőbb, hogy mindenkihe köllött vinni egy darab fát. Az vót a pláne benne, hogy hunnan vegyük, észre ne vegye a gazda, hogy az övébül visszük be, mer ha észrevette akkor má baj vót, vagy elzavart, vagy kinevetett bennünket, ha olyan vót a gazda. Amelik fán kotyutunk, azt nem vihettük tovább, mer ott köllött hagyni a házba.

Idősebb emberek azt is megcsinyáták, hogy bevittek egy gerendát ketten, ráültek, aztán ott kotyutak, ott hagyták, az asszonyok meg szidták hordták őket, mer nem birták kivinni.

Gáll Éva
1984. X. 18.

Nagyberki
Somogy m.
Kossuth L. u. 56.

Kalmár Gáspár
r.k. v.

Korbácsulás

Luca napján mentek a gyerekek meg a legények korbácsulni, füzfavesszőből fonták a korbácsot és csak a lányokat meg az asszonyokat suprálták meg.

Jó légy, friss légy, egészséges légy,
Porzsávás ne légy!
Vizér küdnek borér menj, borér küdnek vizér menj

A porzsávás ne légy, azt jelenti, hogy beteg ne legyen.

Gáll Éva
1984. X. 18.

Kisberki
Somogy m.

Nagy Tibor, 1927.I.9.
/tanító/ r.k. v.

Májusfa

Szoktunk állítani májusfát, de nem volt olyan nagy hagyománya Nagyberkibe, a kocsmárosnak inkább állítottak, mind lányoknak, mer egy kicsit messze volt az erdő. En mivel nem itt végeztem az iskoláimat, hanem Kaposváron és Kozsváron ebből már kimaradtam.

Gáll Iva
1984. X. 18.

Kisberki
Somogy m.

Nagy Tibor, 1927.I.9
/tanító/ r.k. v.

Korbácsolás

Füzfából magam is fontam korbácsot, avval jártunk gyerek meg legénykoromban korbácsolni, karácsony táján, és mondtuk, hogy:

Jó légy, friss légy, porzsávás ne légy!

A porzsávás kelésest, sebest jelent.

Eleven légy, ha vizér küldenek, bort hozz.
Jól főzzél.

Csak az asszonyokat meg a leányokat korbácsoltuk meg.
Pénzt adtak mindig.

Gáll Éva
1984. X. 18.

Luca nap

Luca napkor mentünk kotyuni, akkor vittük a csoragot egy-egy darab fát arra ültünk és mondtuk a szöveget.

Eccer azt mondja a szomszédasszony: "Jaj, fiam, mit adjak én most neked?"

Ránéztem, mondom: Hát Mari néném, ha nekem vóna dió én azt adnék magának.

"Na jól van fiam, értem. Nahát aki ahova ment kotyuni, az mehetett csak korbácsolni. Aki nem ment kotyuni, azt nem engedték be. Onnand tudom, hogy én is mentem a Mari nénihez, a Juli nénihez az a második szomszéd vót, aztán

lejobb nem mentem kotyuni, hát mondom most oda is elmegyek korbácsolni, aztán

kérdezték, hogy oda vótá kotyuni? Mondom: nem. Akkor oda nem menj, mer nem x

engednek be. Nem próbáltam ki, hogy beengednek-e vagy nem, mer ugy tartottuk,

hogy ahova nem mentünk kotyuni, oda nem mentünk korbácsolni se.

Bár mind a kettő jókivánságot jelentett, ugye kotyulásakor azt mondtuk, hogy:

Akkora szalonnája legyen mind a mestergerenda,
Annyi cséve kukoricája, mind az égen a csillag,
fődön a fűszál.

Minél korábban igyekeztünk kotyuni, mikor befejeztük a mondókánkat, akkor

pipi pipi szórták a fejünkre a kukoricát, és akkor azt a botot ott kellett

hagyni. A harmadik szomszédba a kerítés napraforgószárból vót, az már tudta, h

hogy amikor kotyolás van, akkor a fele kerítése elmegy, mer onnét huzzuk ki.

És akkor kaptunk diót vagy egy almát.

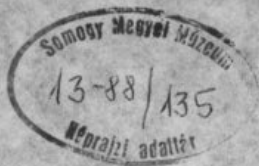
Husvét

A locsolás mifelénk nem vót divat.
Husvét előtti est e föltamadá skor vittük a templomba szenteltetni az ételt, nagyszomba ton föltá madás után van a hus meg a borszentülés Mosmár csak egy kis szatyorba viszem, ugyhogy nem is nagyon látni, de valamikor vitték olyan nagy kosarakba, vékákba a fejükön. Mikor még Mosdósra jártunk, akkor röggel , hajnalba vót a szentülés, amikor vége lett, akkor elkezdünk futni, mer aki legelőbb ér, az végzi el leghamarabb az aratást. Majd összetörtük egymást annyira futottunk haza. Szentültetni vittünk sunkát, lukas kalácsot /élesztő s , de annyira nem vót cukros, mind az a tőtelékes tészta, ahogyan el vót dagadva, mikor megkelt kigyurtuk, fél marokkal kiszaggattuk, mikor félig megkelt, akkor kilyukasztottuk, akkor ugy is kelt, s ugy megsütöttük./ tojást, tormát, sőt, meg egy üveg bort.

Gáll Éva
1984. X. 1.

Nagyberki-Szalacska hegy
Somogy m.

Tar Gyuláné, 1915. V. 16.
sz : Javós Magdolna
r.k. v.

Luca nap

Mink nem tartottuk sohase, de még most is tartja olik-másik a faluba. Mihozzánk mindig gyűttek, no azt ennek van talán egy 3-4 éve, akkor is gyűtt egy kisberki embör valami lábbelijér, ugyhogy annak se vót eszibe, hogy Luca van, meg nekünk se, köllöt t vóna neki visszaadni 40 Ft-ot a Lucfak Kádi vó t, hát nem tudunk visszaadni nincsen apró. Fogtam magamat, átalmentem Gálékhó. Azt mondja: "Fővátóni nem tudom, de 40 Ft-ot tudok adni." Hát mondom éppen annyi köllene vissza. No én se tudtam, hogy Luca van, de az se gondut rá, de később rágyűttek, mer az a Gál Jóska is nagyon babonás. Va sutas vót az öreg pipás Jóska. Később aztán azt mondták, hogy én azér mentem át hozzá juk pénzt kérni, hogy e lvegyem a szerencsájüke. Hát pedig az Atyaisten tudta, hogy Luca van. De ők még így tartották a babonáságot.

Luca napján mosnyi köllött, meg délbe aludnyi az asszonyoknak, azér, hogy a kotlóstik ~~é~~ jó l megülje a tójást.

Gáll Éva
1984. X. 1.

Somogy Megyei Levéltár
13-88/136
M. 13-88/136

Nyársdugás

A Javós Gyula bácsinál vótam én konvenciós kocsis, 32-35-ig, onnad rukkutam be, ott váltam be katonának is. Fiatalember vót még akkor a Gyula bácsi is, aztán eljártak nyársat dugni, disznóöléskor a havergyaihó. Én ott szoktam aludni, az istállóba hát legény vótam, aztán hogy ne ösmerjék meg az irásukat, velem szokták megiratni a nyársat, aztán kitalálták, akkor még jól tudtam futni, ü meg már akkor is olyan pocakos ember vót, én szoktam elvinni a nyársat, odadobtam az ajtóba, aztán futás. Hurkát kóbász, könyeret sült hust szoktak rátüzni arra az ágasbogas fára ami a nyárs vót és kitették a kapuba. Édesapámtul hallottam, hogy vót egy hábas cselédgyerek és azok is nyársat dugtak. Igen ám de, ugye azelőtt nem vót vc, a ház hátuljára jártak a szükségletüket elvégezni. Oztán bedobták a nyársat, meg is rakták nekik hurkával mindennel, ahogy szaladtak vele, leesött valami, fölkapta az egyik éppen a ház hátuljánál szaladtak, fölvelt az valamit olyan hurka félet, de nem hurka vót ám, na akkor nekiadta a havergyának, a is megkóstulta azt mondja: "Hiszen ez szar!" - Azér edtam.

Gáll Éva
1984. VIII. 29.

Nagyberki
Somogy m.
Kossuth L. u. 56.

Kalmár Gáspár,
r.k. v.

Nyársdugás

Mink is sok nyársat szoktunk kapni disznóöléskor, egy ágasfára kötötték a levelet és azt bedobták a pitarba, lehetőleg az ajtónak, hogy hallják meg mikor zörög. Utána gyorsan elszaladt, aki dobta, hát gyerekek vótak leginkább. Azt a nyársat ki szokták tüzni a kerítésre, hust, hurkát, kolbászt tettek rá. Az idősebbek is csinyáták a huncutságokat, azok nem mentek el az enivalójér, csak azér csinyáták, hogy megviccüljék a családot.

Gáll Éva
1984. X. 18.

Nyársdugás

Én is irtam egy lánynak: Bözsike édes, a természeted nagyon kényes. Az ablak alá mentünk és ott hallgatóztunk, aztán nagyokat nevettek. Ágasfára kötöttük szépen a papírt amire a szöveget irtuk, vagy behasítottuk az ágasfának a végét és oda betűztük. és az ajtónak dobtuk, utána gyorsan elszaladtunk, ugye a koppanásra kijöttek és bevitték az ágasfát. Mikor olvasták, akkor visszalopóztunk az ablak alá hallgatózni. De nem vót szabad hogy elfogjanak, mer ha elfogták, akkor bevitték, és megvendégelték, megetteték, de az nagy szégyen volt.

Nekem is küldtek ide olyan nyársat, amin az volt, hogy én a gyerekekkel morzsoltatom a kukoricát, könnyen hiztak a disznók. Találó volt, mer tényleg előfordult, hogy nekem kellett volna kukoricát morzsolni aztán: "No, ki akar kukoricát morzsolni? ha önálló óra volt, jelentkeztek és lemorzsolták a kukoricát.

Voltak aztán szaftosabbak is: pl. Bözsi néni szarik a kertbe szarik, a hagymaszárba kapaszkodik.
A hagymaszár elszakadt,
Bözsi néni a szarba maradt.

Olyan is előfordult, hogy a háziak vissza válaszoltak. De legtöbbször ha tetszett a nyárs és érdekes, volt és jó hangulatot teremtett akkor tettek rá hurkát, kolbászt, sült húst, savanyu uborkát, egy-két darab kenyeret, szóval mindent ami volt ott abból egy picit darabot, nem sokat. Szaladtunk vittük, egyik a kolbászt kapta el, a másiknak a hurka jutott. De volt olyan is, aki gondolta sejtette, hogy ki az, aki a nyársat dugja, és mondta: "Na gyertek ide, ide teszem föl, a kutya el ne vigye!" És egy tányérba kolbászt, hurkát tett ki, akkor valamelyik odaszaladt érte, elhozta sőt volt hogy bort is tettek ki. De volt ugy, hogy nem tetszett a szöveg vagy nagyon találó vót, vagy nagyon szaftos, akkor mind főtt kruplit tettek a nyársra, vagy csak savanyu uborkát.

De ha egyáltalán nem adtak, akkor az is előfordult, hogy a nyársdugók szétesztek a kocsit és fölrakták a fészertetejire, vagy a kiskaput megfogták és elvitték a szomszédba, vagy tiz házzal lejjebb, vagy kicserélték. Mondjuk én ilyen durva dolgokba nem vótam benn, azokat általában idősebbek csinálták. Később amikor már diákoskodtam, mondta anyám, hogy nekem már nem illik elmenni, de azért csak-csak kiszöktem.

A gyerekek azért dugtak nyársat, hogy kóstoljanak belőle valamit. De az idősebbek, akik nem is maguk dobták be a nyársat, hanem valamelyik gyerekkel dobatták, azok nem a kóstolóért csinálták, hanem hogy jól beolvassanak a házigazdának.

Kisberkibe szokás volt disznóöléskor a maszkázás, beöltöztek ketten-hárman cigányasszonynak meg cigány férfinak, összekapaszkodtak, elkezdtek táncolni, de egy szót nem szóltak, nehogy megismerjék őket. Egy kosár van az asszony karján, mutogat, akkor a háziasszony valamit beletesz, és akkor elmennek. Még egy kicsit táncolnak, a háziasszonyt is felkéri valamelyik, ugrálnak egy kicsit és mennek tovább. Mindig beengedik a maskarásokat és mindig adnak nekik valamit.